

C L. Q U I L L E T I

CALLIPÆDIA, &c.

E T

Scævola Sammarthani

PÆDOTROPHIA.

L O N D I N I :

Impensis J. Bowyer, ad Insigne Rosæ, Plateâ Ludgate-street juxta Porticum Occidentalem Ecclesiæ Divi Pauli, 1709.

CECILIA
CALIPHADIA

ET
Secundum

PADOBIA

Impressit J. B. 1797. ad Jansen's Nodis. P.
et I. ad Jansen's Nodis. P.
et I. ad Jansen's Nodis. P.

3 B B h
28
CL. QUILLETI
CALLIPÆDIA,
SEU DE
PULCHRÆ PROLIS
HABENDÆ RATIONE,
POEMA DIDACTICON.

Cum Uno & Altero ejusdem Authoris
C A R M I N E.

*Juxta Editionem Parisiensem, adjectis versibus
aliquot ex Lugduno-Batavâ.*

—— Pulchrâ faciat te prole Parentem.

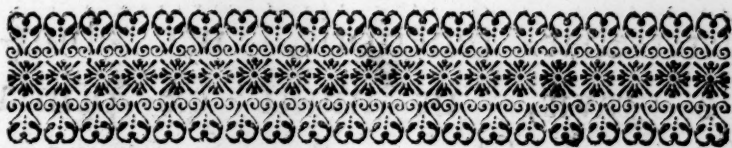

L O N D I N I,
Impensis J. Bowyer. M D C C V I I I.

28

LONDON
Impressit J. Bower. MDCCLXIII.

EMINENTISSIMO
S. R. E. PRINCIPI
CARDINALI
JULIO MAZARINO

CL. QUILLETUS ABB. D. S.

DIU multúmque cogi-
tavi (CARDINALIS
EMINENTISSIME)
prudentís-ne animi fo-
ret, hujus Poëmatis editionem,
sub sacri tui Nominis auspicio,
moliri. Ab hoc proposito me

A 2

deter-

E P I S T O L A.

deterrebat tenerioris, nec abundè gravis, ut multi ex prima fronte censebant, Argumenti conditio; cujus tractationem oculis tuis objicere piaculum potius esset, quàm deditæ menti congruum, tuæque dignitati conveniens obsequium. Ecquis enim (inquirebant illi) hominem vanum & in publica commoda peccantem non arguat, qui summum Gallici Imperii Administrum, ad ludicræ minúsque seriæ Callipædiæ lectionem abducatur? Omnem tamen ex animo scrupulum, aliæ si non omnibus acceptæ, mihi certè potissimæ rationes exemerunt. Hoc Poëma, Romæ, in tuo natali solo, incœptum; Lutetiæ, in amplissimo

E P I S T O L A.

mo tuæ Virtutis & Gloriæ theatro affectum, & numeris absolutum suis, tuo Nomini nuncupari gestiebat. Sic divini Maronis opus Georgicon, cujus exemplar & ideam, longo quamvis intervallo, assequi conatus sum, C. Cilnio Meccœnati, totius Imperii Romani, ipsiusque Augusti Imperatoris Administro, inscriptum quondam fuit ; ipsique non modò Poëtæ, sed & ipsius Poëmatis fautori & Patrono, æternum apud Posteror nomen decusque comparavit. Equidem Callipædica hæc Georgicis conferre non ausim,

-----*Sic parvis componere magna
puderet.*

A 3

Atta-

EPISTOLA.

Attamen (absit dicto invidia) nostri hujus qualiscúmque operis Argumentum, Virgiliano antecellere audacter asseverem. Enimverò quis segetes etiamsi lætas, lætis thalamis; Ulmis adjunctas vites, Sponsis ad Pulchram sobolem delectis; boum curam, habendique pecoris cultum, ipsius Hominis coalescentis, nascentis & adolescentis curæ præponat, nisi malus rerum æstimator haberi non erubescat? Sed & illa nobilis, virisque ingenuis adeo digna Uranoscopia, in nostro non secus ac in Georgico Carmine, suum sibi locum vendicat, dum quo fidere Pulchra proles utero concipiat, accuratè & forsán non illepide canimus. His liceat addere
rati-

EPISTOLA.

rationem, quæ Carmen hoc nostrum Regibus etiam, Regnorumque moderatoribus seriò commendet. Quum enim ipsorum imperium, imperiique moderamen, non in segetes aut pecora, sed in ipsos Homines proprio & convenienti modo procedat; quis hæc nostra de Humanæ pulchræque prolis habendæ ratione Præcepta, ad Regnorum decus roburque conducere, SALICISQUE etiam Legibus adjungenda esse non concedat?

Accipe ergo (CARDINALIS EMINENTISSIME) hunc genuinum animi nostri foetum; si non formæ venustate, materiæ saltem dignitate commendabilem;

EPISTOLA.

— & jam nunc votis assuesce
vocari.

Hic fanè opus esset, ut ad tam eximium Argumentum egregiè & appositè tractandum, eximios quoque spiritus, versúsque non publici saporis afferrem: sed quamvis id, pro ingenii modulo, præstare nequeam; Tu tamen ipsius Mecænatís erga me partes implere ne dedigneris. Hunc, ut rerum Imperii gerendarum solertiâ, cæterisque tum Belli tum Pacis Artibus apprimè vincis; ita & ejusdem comitatem, lenitatem, & in polioris litteraturæ cultores effusum amorem, te non solùm imitari, sed

E P I S T O L A.

sed & superare par est, tuique
Animi magnitudini consentane-
um. Vale, & me tibi addictis-
simum novâ benevolentia prose-
quere.

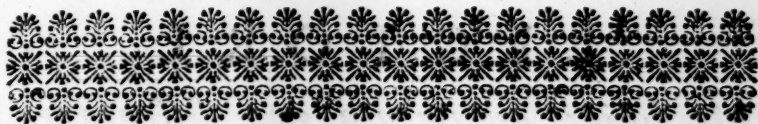
Typo-

NOTES

1. The first part of the paper is devoted to a general survey of the subject. It is then divided into two parts, the first of which is devoted to a description of the various forms of the disease, and the second to a description of the various methods of treatment.

2. The second part of the paper is devoted to a description of the various methods of treatment. It is then divided into two parts, the first of which is devoted to a description of the various forms of the disease, and the second to a description of the various methods of treatment.

Typographus Lectori.

E*N alteram (LECTOR BE-
NEVOLE) Callipædiæ, hoc
est, lepidi de Pulchræ pro-
lis habendæ ratione, Po-
ëmatis Editionem, au-
ctam, recognitam, & ipsius auctoris
menti verè consentaneam. Quæ, duo-
bus abhinc circiter annis, sub fictitio
Calvidii Leti nomine, Lugduni Bata-
vorum typis excusa prodiit, pluribus non
modò erroribus, sed & sententiis disso-
nis inspersa, mirum est quantum hujus
fæctus genuino Parenti displicuerit. Hic,
quo inscio, opus immaturum in lucem
eruperat, de necessariâ ejus animadver-
sione, imò & castigatione statim & se-
riò cogitaverat; atque ut legentium a-
nimos novâ dulcedine mulceret, ei in
promptu erant non pauca, quæ Carmi-
nis*

LECTORI.

nis hujus argumento non dissentanea, auctarii vice, adjungere meditabatur. Sed multi, per aliquot menses hinc inde obices exorti, huic proposito moras inje- cerunt; quas quum hodie tandem ali- quando removerit, nunc sibi omnique bonæ menti gratam operam navare posse feliciter exultat.

Accipe ergo (AMICE LECTOR) non corruptam aut adulteratam; sed nativam & legitimam, ipsoque accu- rante auctore, editam Callipædiam. Ab hac exulârunt aspera illa, quæ, nescio quo fato, in Batavam editionem irre- pserant; atque in eorum locum, potiora, nî fallor, subjectæque materiæ accom- modatiora subierunt.

In Primo quidem Libro adjunctam habes παρὰ τὸν κύριον seu excursionem in hu- jus sæculi Avaros, qui pinguem dotem cæco desiderio prosequentes, hanc in ap- tandis conjugiiis, Nuribúsque aut Ge- neris eligendis unicè concupiscunt. Ipsa etiam ad amabilem nostrum Regem LU- DOVICUM,

LECTORI.

DOVICUM, pro Nuptiis, Apostrophe, quæ, in priori Editione, concisior, & salebrosior apparebat, nunc fusiori & æquabiliori stylo procedit; Regiæque Sponsæ ad pulchram sobolem assumendæ rationem, ingenuo nec forsan inepto consilio proponit.

Secundi Libri initio, lætitia Nuptialis amplius & amœniùs explicatur. Et, quod in Batavo exemplari omnino deerat, adjecta sunt ad finem non illepida præcepta, quibus mascula proles, satîs appositâ methodo, progignatur.

In Tertio, post vires imaginationis accuratè perpensas, habes insuper adjectam, de Prægnantis in Curriculo veneratione, tractationem; consitiquæ ad Sequanæ ripas Ulmarii, rhedarúmque huc frequenter & affatim accurrentium descriptionem; quam legere animoque identidem revolvere non pigebit.

In Quarto denique postremoque Callipædiæ Libro, præter immutata & inserta quedam, ad Italorum Gallorúmque
Ani-

LECTORI.

Animorum Icones spectantia, offertur tibi non insulsa in Magnates Patres animadversio, quòd Pueros suos vix ferula Magistrisve subductos, omnibus nullo discrimine sodalibus & cæteribus admisceri concedant. Tum pro universi Operis coronide, Pacis jamdudum expetitæ, proximæque futuræ Vaticinium accedit, quod Musis Vatibusque debitam felicitatem, placidumque Callipædiæ usum non inamœnè pollicetur.

His te præmonitum volui (LECTOR INGENUE) ut quæ Batavis typis deessent, nostrisque accessissent, apprimè pernoresses. Hæc ergo nostrâ operâ amicè perfruere, & quæ δ'εὐτεῖαι περὶ γλῶσσης σοφώτεραι immutârunt & adjecerunt, æqui bonique consule.

TOTI.

T O T I U S
CALLIPÆDIAE
O E C O N O M I A.

OEMA dispertitum est in quatuor Libros. Primus orditur ab invocatione Pulcherrimorum Numinum. Exinde Pulchritudinis, varias Regiones æstimatæ causam, ex appositâ ad rem Pandoræ fabulâ, deducit. Sponsorum ad pulchram prolem deligendorum conditiones exequitur; desinitque, imminente delectis Sponsis Hymenæo.

Secundus, celebrato Hymenæo, leges in coïtu servandas attingit. Astrologicas cautelas, fiderúmque ad formosam sobolem conducentium vires, expromit; tum quibusdam aliis regulis adjunctis, feminibus conceptis, absolvitur.

Tertius,

Tertius, signis Conceptus explicatis, quædam præcepta Prægnantibus inculcat. Vires imaginationis in signandis foetibus extollit. Has probat ex formatione Chironis Centauri, cujus in Philyræ utero coalitum natalisque describit. Earumdem causas ex principiis Epicuræ Philosophiæ delibat. Tum partus quibusdam erroribus Puellum distorquentibus indicatis, variolisque oris venustatem præcipuè deturbantibus indigitatis, concluditur.

Quarto libro, cæteris paulò prolixiore, Pulchro veniens è corpore Virtus, humanæque, tum masculeæ, tum fœminæ, mentis Pulchritudo, ex Intellectus & Voluntatis virtutibus emicans, tractatur: ita ut demum Poëta, oblata sibi derepentè Calliopæ, &, post inculcata quædam Virginibus & Nuribus consilia, avolanti, valedicens, operi coronidem imponat. Hæc est Oeconomia totius nostræ Callipædiæ. Hæc frui, & lætare.

Adji-

Adjicere hîc visum est Variationes
nonnullas ex Editione in 4to.
impressâ Lugduni Batavorum,
Anno Dom. 1655.

LIBRO PRIMO.

PAG. 15. post v. 21. *Tu tamen has omnes (nostræ
ô spes maxima Gentis)* hæc Carmina sequuntur in
Editione Batavâ.

Despicias, nec te externi capiant Hymenæi.
Scilicet haud paucas offert tua Gallica Tellus
Regali dignas thalamo, & quæ fidere eodem
Prognatæ, haud variâ pugnantia semina fundant
Temperie, aut figant ignotis basia labris.
Nec te Conjugii teneat tam cæca libido,
Ut quam aut Italicus jactabit Regulus, aut quam
Vel Padus ostendet; Tiberis vel turbidus Amnis;
Immeritis adhibere toris digneris; & alti
Stemmatis oblitus vili amplectaris amore.
Dum tamen ad Magni felicia fœdera lecti,

LIBRO QUARTO.

Pag. 67. Ver. 27. post *mixta modis*,

Stolidus quâ circumscribitur Orbis.

Quid quod adulatrix formas se vertit in omnes

Natio, servitio repens, magnatibus astans,

Subdola, lucro inhians, si jusseris, ibit in Orcum

Italus esuriens, crimen nec respuet ullum.

Hunc tamen haud credas nullâ virtute redemptum

A Vitiis.

Pag. 68. Ver. 8. post *dedignantia corda*, accedunt tres
Versus Bat. Edit.

Quódque magis mirere; alto quæ è culmine summi

Decidit Imperii; Reges tamen edocet Artem

Regnandi, instituitque novos gens victa Tyrannos.

Pag. 70. Ver. 16. post *accipiatur in Aulâ*, habentur hi
versus, Batavâ Editione.

Advena Trinacriis etiam devectus ab oris.

Gallia in externos nimiam bonitate redundat

Imò alienigenis pravâ ratione regendam

Se tradit plerumque; suumque ingloria robur

Subjicit hospitibus longinquo è littore fufis.

Pag. 78. Lin. 22. post *Abripit? an Princeps*,

Variâ circumdatus Aulâ

Audiat ingenuos & amantes pulchra Camænas?

Scilicet

Scilicet indoctos animos ignavâque Regum
Corda foveant pravâ fontes ratione * Ministri,
Utque suum fervent Regnum, Regna omnia perdent.

* Ministri] *Hâc voce utitur Seneca, Cap. 5. Lib. 2. de beneficiis, ubi hac habet.* Nihil æquè amarum quàm diu pendere: æquiore quidam animo ferunt præcidi sibi Spem suam quàm trahi. Plerisque hoc vitium est, ambitione pravâ, differendi promissâ, ne minor sit rogantium turba; quales Regiæ potentiæ ministri sunt, quos delectat superbiæ suæ longum Spectaculum, minûsque se judicant posse, nisi diu multumque singulis, quid possint, ostendent, &c.

Pag. 79. Ver. 2. post *vigens in pectore Numen*, in Editione Batavâ sequuntur hi versus.

Fors erit, ut nostri pulcherrima gloria sæcli,
Celtarumque insigne decus Rex munere Divum
Editus, & fati Lodoïcus cura potentis,
Discussis quondam nebulis, diffundat ubique
Ingenitum jubar, & proprio se lumine promat.
Sic sæpe obscuræ denso velamine nubis
Obsitus, & tetra pressus caligine Titan,
Nativo demum radiantis acumine lucis,
Nubila perrumpit victor, seque afferit Orbi
Splendidus, & toto rutilans spatietur Olympo.

Qui de utriusque Editionis hujus Callipædiæ occasione
deque vituperato, deindeque laudato Julio Mazarino Car-
dinale plura scire velit, adeat Menagiana.

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

* ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

E
C
C
H
N
M
J
I

CLAUDII
QUILLETI
CALLIPÆDIÆ
LIBER PRIMUS.

UID faciat lætos thalamos; quo semi-
ne felix

Exurgat proles, & amœni gratia vul-
tus;

Sidera quæ lepidas fundant per mem-
bra figuras;

Et quæ vis animæ Geniali præsit Amori:

Quæ decora eximiam pulchro sub corpore mentem 5

Commendent. clarisq; Hominem virtutibus ornent,

Hic canere aggredior. Vos ô Pulcherrima mundi

Numina, formosæ Charites: Túque alma Leporum

Mater, in Idæis cui quondam saltibus, æqui

Judicio Paridis, formæ victoria cessit, 10

Idalios afflate modos: ne incompta venustam

B

Mate-

2 CLAUDII QUILLETI

Materiem Musâ infamet; sed carmine grato
Discendam humano generi circumferat Artem.

Fors erit ut nostra accipiant, interprete Sponso,
Ingenuæ præcepta nurus; si quando beatam
Exoptent sobolem, speciosâque corpora natis. 5
Nec posthac homines fœdis spernentur ubique
Conjugiis; pravâ queis membra exosâ figurâ
SorDESCUNT, turpique omnis Venus exulat ore.
Vos modò, quos blandi genialia fœdera lecti
Invitant, pulchram post fata relinquere Prolem, 10
Attentis animis stete; & si grata canemus,
Nostra virescenti præcingite tempora myrto.

Principiò, quibus in formis substantia Pulchri
Consistat; quis frontis honos; quæ blanda genarum
Conditio; quæ grata magis se vertice spargat 15
Cæsaries; quibus in labiis fragrantia libes
Bafia; quas teneris stringas amplexibus ulnas
Nosse juvat. Sedenim variis sobolescit Amantum
Quæstio diffidiis. Albam hic Amaryllida laudat:
Huic Chloris subfusca placet: Te flava comarum 20
Retia, Daphni tenent: Tu nigros, Tyrfi, capillos
Diligis, & rutilis horres in crinibus aurum.
Cæsius hunc oculus ferit: hunc pupilla sub atro
Nigra supercilio ferventi corripit igne.
Nec fatis. hic graciles procerâ mole puellas 25
Ardet, carnosâque odit male-sanus amicam.
Tanta Cupidineâ sub Relligione vagatur
Hæresis, occœcâtque animum sua cuique libido!

Nec

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 3

Nec modò fœmineam speciem contraria fingunt
 Sensa virùm: sed adhuc marium veneranda venustas
 Usque latet, variâsque fecat sententia gentes.
 Cernis ut Æthiopes, vultus candore coruscòs
 Contemnant, Stygiisq; colorem hunc civibus aptent? 5
 Quis neget elatum convexo fornice nasum
 Continud antiquis placuisse Euphratis alumnis,
 Ex quo conspicuum tali sub imagine norunt
 Eoi Regem Imperii, qui Lydia junxit
 Regna suis, traxitq; opulentum in vincula Croesum? 10
 Quid memorem niveo gaudentes corpore Gallos,
 Prolixisque comis, & apertæ frontis honore?
 Quid fuscum Hispanum, & nigri ferrugine tinctum
 Sanguinis, ingentes humili sub mole minantem
 Conatus, tumidoque frementem in sidera fastu? 15
 Hic licet, occiduo & longâ vertigine fesso
 Sole, sub æthereas erumpat luminis oras,
 Se tamen ipse putat pulchrum; mollésque Britannos
 Spernit, & oblongis Germanica membra lacertis.
 Unde tot in rebus claris discrimina? quænam 20
 Diversos hominum sensus causa abdita scindat,
 Musa, refer, primosque retexet ab origine lapsus.

Jam novus ornatâ mundus compage nitebat;
 Atque creatarum series pulcherrima rerum
 Nativas monstrabat opes. nondum impia sæcli 25
 Pernicies, nitidum ferro corruerat aurum.
 Eminus auratâ fulgens testudine coelum
 Lucentes puro pascebat in æthere stellas:

4 CLAUDII QUILETI

Nec densus quisquam è pelago surgebat in altum
 Halitus, obscurâ raperet qui nube serenum;
 Undique mundities aderat. Tu, Phœbe, micantum
 Astrorum Princeps, nullis obnoxia velis
 Lumina spargebas; tua per vestigia currens 5
 Limpida nocturnas fulgebat Luna per umbras.
 Ipsa sibi adnatis faxis, animalibus, herbis
 Aspera, nec minimâ tellus spectabilis arte,
 Nil tamen obscœni redolebat: at omnia purus
 Spiritus, illæso servabat ubique tenore. 10
 Quippe, sub hæc teneri primordia candida mundi,
 Candorem retinebat homo; nec perdita proles
 Flexerat obliquos recto de tramite mores.
 Unus erat cultus Superûm; non cæca Libido,
 Non levis ambitio petulanti irrepserat Orbi. 15
 Nec solus pietatis honos, animique venustas
 Humanum genus ornabant; sed gratia cunctis
 Infita corporibus, totiûsq; optima molis
 Temperies, formæque decor per membra coruscans,
 Pulchra incorruptæ jungebat corpora menti. 20
 Hunc ubi de rutilo concentum cernit Olympo
 Omnipotens, sanctûmque vigere per omnia foedus;
 Summum opus adjungamus, ait; cœlique, solique
 Delicias omnes Nympham cogamus in unam.
 Vix ea fatus erat. vastum per inane volantes 25
 Accurrunt operi species: CrySTALLINUS Orbis
 Corpoream internens molem, se in frustra secari
 Gaudet, ut æthereos Divæ ducatur in artus:
 Sol

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 5

Sol capiti annectit radios: albentia frontis
 Marmora dat Phœbe: nivea inter lilia fingit
 Purpureas Aurora genas: mellita labella
 Efformat Venus; & reliquo se corpore fundit
 Divus Amor, lepidâ Charitum stipante coronâ. 5
 His adeò instructum membris, specièque decorâ,
 Protinus implevit vitali flamine corpus
 Divûm hominûmq; parens; atque apto nomine dictam,
 Pandoram, verbis sic interpellat amicis.

I formosa Deûm soboles, hominésque benigno 10
 Ore bea; tua te terris præsentia reddat
 Conspiciam, referétque tuæ miracula formæ.
 Scilicet humanis oculis (dum innoxius ævi
 Fulget honos) placet ut Pulchri natura patefcat.
 Tu tamen humanæ si curas gaudia fortis, 15
 Et stabilem servare cupis per sæcla decorem;
 Quam tibi committo fatali semine plenam
 Pyxida, ne levior digitis reclude profanis.
 Si facias: mox foeda lues invadet in omnem
 Progeniem, tibi nec turpis mutatio parcet. 20

Dixit. At hæc dicto velociùs effluit astris:
 Et lustrans terras peregrè, haud Epimethea solum
 Visit, ut Ascræi referunt insomnia Vatis.
 Ipsa sed in vulgus se prodens, splendet ubique
 Os humerósque Deæ similis. circumflua gestit 25
 Turba virûm, obtutúque stupens hærescit in uno.
 Corporis hic habitum miratur; at ille comarum
 Auratos radios: niveo hinc candore corusca

6 CLAUDII QUILETI

Frons micat: hinc spirat divinum vertice odorem.
 Et (quod vix canerem nisi Sacro Numine Phœbus
 Innueret) Pandoræ oculi, ceu luminis orbes,
 Æthereum decus addebant spectantibus. Alto
 Sic rutilans Aurora polo, ridentia passim
 Prata beat, pulchrûmque solo dat pulchra colorem.
 Unâ adeo cuncti sexus utriusque lepores
 Splendebant, dum recta hominum natura malignos
 Nescibat mores, sed honestâ in lege manebat.

Ast ubi felicitis mutatio degener ævi,
 Humanæ sobolis mentes ad devia traxit;
 Protinûs incoepit pravæ contagia gentis
 Haurire, insanósque sequi Pandora furores.
 Quippe diû, non illa stetit, quin iussâ supremi
 Aspernata Dei, cæcâque libidine rapta,
 Sacrilegâ (ô facinus!) referavit pyxida dextrâ:
 Unde statim vastas teter prorupit in auras
 Spiritus; ipsius qui virginis ora laceffens,
 Continuò innatum frontis delevit honorem;
 Fœdavitque genas; oculisque crepuscula crassâ
 Offundens, nullâ decus ullum in parte reliquit.
 Nec fatis. In mortale genus de semine eodem
 Morborum numerosâ cohors processit; & ipsum
 Infestâ contagie petens, corpûsque, animûmque,
 Humanæ rationis opes commiscuit atris
 Errorum nebulis, genuinâque lumina vertit.
 Hinc Pulchri natura latet, semperque latebit
 Humanam sobolem; nec erit qui nubila densâ

Discu-

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 7

Discutere, & tantas possit referare latebras.
 Ergo quid in tanta statuemus nocte? quod umbras
 Dissolvat jubar? adsis ô rutilantis Olympi
 Phœbe decus, radiisque novis nova lumina sparge.

Scilicet in totum quamvis se fuderit orbem 5
 Contages; tamen haud æqualia damna recepit
 Omnis humus, pariterque gravi sub fomite sordet.
 Illa sed algentem regio quæ vergit ad Arcton;
 Quæque per immodicos Solis comburitur æstus;
 Turpibus ante alias horrescunt gentibus. Illa 10
 Immenso diluta mari, turpissima gestat
 Corpora, quæ lentos moles inhonesta per artus
 Spargitur. hanc turpat foeda e fuligine surgens
 Sordities; crispique atra inter tempora crines;
 Laborumque tumor fimis sub naribus extans. 15

Nec tamen hîc filiam, proprio quod Apolline Princeps
 Scribit Arabs; terras medio super axe locatas,
 Temperie æquali mixtis cum frigore flammis
 Gaudere, æternumque boni dulcedine cœli.
 Namque duos utrimque Polos, summumq; micantem 20
 Vertice quum spectent Libram, æquâ lance calentis
 Divisos Phœbi radios cum nocte tepente
 Semper habent. hinc innumeris ditissima Tellus
 Luxuriat donis; duplici se Vere resolvit:
 Bis parit innumeros nullo conamine fructus: 25
 Bis tandem modicæ persentit frigora brumæ.
 Unde ego crediderim genita in regionibus istis
 Corpora, temperie pulchrâ, formisque decoris,

8 CLAUDII QUILLETI

Ornari; nî foedi habitus infamia fuscam
Offerret speciem, & nimii argumenta caloris.

Ergo è limitibus Zonæ torrentis, in ipsum
Nonnihil inclinare Polum, me iudice, fas est,
Si dulcem terræ genium, pulchrosque colonos 5
Quæris, & antiqui monumentum insigne decoris.
Tu modò sub calido Latio, Hesperiaque rubenti
Nusquam consistas: sed in ulteriora recedas
Europæ spatia, Elysio quo se æquore fundit
Gallia, felicique homines sub fidere pascit. 10
Præsertim irriguis quâ se Turonia campis
Submittit, varióque refurgit in æthera colle.
Hic ubi foecundos Liger almus repit ad Andes,
Fluminibúsq; tumens loca foeta feracibus undis
Alluit, & croceâ nitidus splendet arenâ; 15
Conspicias multas formâ præstante nitentes,
Pandorâmque suo referentes corpore Nymphas.

Nobilis has passim mediocri in mole figura
Commendat: non crassâ nimis, non squallida macris
Artubus, at pulchro membrorum clara nitore. 20
Si frontem inspectes, tenero lævore corusca
Prominet; & molli descendens lactea clivo,
Efformat placidos oculis ridentibus alveos.
Cerne genas, rubeo referunt suffusa colore
Lilia, quæ labii roseos comitantur honores. 25
Quid celebrem auratos crines? quid eburnea colla?
Mammarumque decus spirans, & cætera dici
Quæ prohibet pudor, & castæ reverentia Musæ?

Nec

Nec tantum in nostris felix natura triumphat
 Virginibus; sed masculo sub corpore pubes
 Emicat, innuptis haud aspernanda puellis.
 Aspice ut imberbes habitus laudabilis ornat,
 Æquaque temperies pulchræ socia addita formæ. 5
 Pallida non facies; non atri aspergine tincta
 Humoris; sed sanguineo spectabilis ostro.
 Excipit undantes sublimi è fronte capillos.
 Nec minor in reliquis membris præstantia: firma
 Compages per cuncta viget; formosa tororum 10
 Mobilitas; mediæque habilis proportio moli.
 Has adeo species nostri clementia cœli
 Producit. Nec enim calido vicinius Austro,
 Nec gelido Boreæ; medium sed munere Divûm
 Clima tenens, tepidas præstat viventibus auras. 15

Ergo age (si nostras addiscere non piget artes)
 Hæc memori sub mente geras: *Non omnis habenda*
Vir mulierque vacet soboli; nec turpia dulci
Corpora committas opera, sacrisq; Hymenais.
 Quis tetram horrendo Noctem Phlegethonte subactam 20
 Nesciat anguiferas Orco peperisse Sorores?
 Quis nigri thalamos Ditis non horreat? atrum
 Quæ Cyclopa ferat Virgo? non Mulciber ullam,
 Judice me, Venerem premat; in fornacibus Ætnæ
 Usque furens, steriles infelix exigit annos. 25

Sed mihi pulchra sapit, *sano qui corpore fortes*
Connubiis aptat, tedisque jugalibus arcet
Invalidos: ceu quos miseræ tormenta podagræ

Affligunt;

10 CLAUDII QUILETI

Affigunt; morbus-ve facer; mentisque pudendus
Error, & insana infestans præcordia bilis;
Aut pulmonis edax ulcus, pascensque medullas
Ignis, & exsucco veniens in corpore tabes.

Scilicet humanam ad prolem (mirabile dictu) 5
Deciduum toto procedit corpore semen;
Unde malos membrorum habitus, altèque repostas,
Visceribus patrum labes traducit in ipsam
Progeniem, & natis vitam impertitur amaram.
Heu quoties vidi miserandâ sorte creatos, 10
Æthereas querulis nequicquam planctibus auras
Rumpere, & innocuis nimium male-dicere Divis!
Ergo tibi inprimis, Sponsi, Sponsæque legantur;
Turpia nec pulchræ quæras primordia proli.
Ecquis enim furor est? lætas dum poscis aristas, 15
Triticeæque decus sobolis, comedendaque farra;
Haud unquam inverso tradis marcentia sulco
Semina, sed flavum Cereris melioris honorem?
Tu tamen interea humanam contemnere pergis
Sementem; nec clara tuæ te gloria fortis 20
Tangit, ut incolumes uteros, uterique colonos,
Sincerumque petas valido de corpore semen.
Té-ne Hominis natura latet? té-ne ipsa Tonantis
Effigies? té-ne hic animus, cui fidera nota.
Cui mundi genus omne subest, haud possit inertem 25
Erigere, ut veræ documenta capeffere cures
Artis, & æthereæ condas pulchra atria menti?
Disque Deæque omnes, quibus alma cubilia curæ;

Queis

CALLIPÆDIÆ LIB. I. II

Queis hominum satio arridet, promiscua passim
 Semina, & infirmos thalamis arcete maritos,
 Invalidâsque nurus: sua ne primordia damnet
 Progenies, voveâtque Erebo Dirîsque parentes.
 Tu modò qui firmo servas molimine mundum 5
 Divûm Hominûmq; parens, pravum consistere morem
 Ne patiare: novus claro descendat Olympo
 Naturæ Genius, qui Homini præcepta ferendo
 Scribat, & ad reliquos transmittat scripta nepotes.

Nec mihi sufficiant vegetâ de gente parata 10

Conjugia; est aliud superat quod cætera punctum.
Ne juveni vetulam jungas, vetulôq; puellam;
 His nec lætus Hymen, nec amicâ lampade fulgens
 Allucet Sponsis Juno: succedit iniqua
 Tisiphone, accensâ Stygio de sulphure tedâ. 15

Cernis ut antiquo juvenis male-nupta marito,
 Amplexus gelidos, invisâque basia vitet
 Quotidiè, lachrymisque genas suffundat abortis,
 Tithoni exosum fugiens Aurora cubile.

O fortunatum, quem castis ignibus Atym 20

Deperiit Cybele! tantæ si basia sicca
 Delibasset anus, juvenili robore cassus
 Paullatim effætis animam liquisset in ulnis.
 Quippe senescentes artus invadit iniqua
 Ariditas, quâ vivificus consumitur humor 25

Puberibus teneris. Libycos sic sæpe per agros
 Irrigui bibulis imbres fuguntur arenis,
 Torrida nec pluvio saturatur fidere tellus.

Præterea

12 CLAUDII QUILLETI

Præterea tam dissimili, juvenisq̃ue, senisq̃ue
Semina temperie pugnant; ut si quis in auras,
Concordi tandem coïtu, proruperit infans,
Heu nimium misero languescat debilis ævo;
Nec validis possit patriæ succurrere nervis.

5

Haud tamen hic fileamus; ut auri sacra cupido;
Immensæ vel dotis Amor, nostra optima passim
Consilia, & pulchras soleat contemnere leges.
Nimirum immodico si quis patrimonium censûs,
Et multis gravidam nummorum millibus arcam 10
Monstret, & uxori promittat; protinus omnes
Hunc ambire sibi generum, matrêsq̃ue patrêsq̃ue
Cernimus, & lepidas certatim offerre puellas
Conspicuo Diti. quamvis huic viscera rodens
Fœda lues, Nuptæ contagia dira minetur. 15
Quamvis vel tremulæ languentia membra fenestæ,
Fœcundamq̃ue negent Venerem, thalamosq̃ue beatos,
Atque infelici moveant fastidia sponsæ.
O quantas lachrymas; ô quanta hic tædia lectus
Infaustus feret! eximium marcescere florem 20
Ætatis, turpêsq̃ue tori succedere fructus,
Aut nullos, miseranda nurus, noctêsq̃ue diêsq̃ue
Ingemet, & Veneris ludos horrebit iniquos.
Quinetiam amplexus potioris amœna libido
Si fortè invadet teneram (foetentia nam quæ 25
Oscula, & invalidum non excretur Amorem!)
Quot mœchis temerata domus sordescet? alendos
Quot tibi turba procax dabit, ô Curruca, Puellor?

Hic

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 13

Hic equitem; hic vernam; vicinum hic exprimet Infans
 Civem; aut bellacis frontemque oculosq; Tribuni.
 Quæ tibi tot longis congesta pecunia crevit
 Ærumnis; tibi quæ locupletes ordine longo
 Transmisere Patres, pinguissima prædia, lævis
 Numinibus, cedent alieno indebita nato. 5

Nec tantum hæc privata domus dispendia speret.
 Ipsi etiam effæto nonnumquam robore Reges
 Masculeo; aut veteris steriles ob semina morbi;
 Infantes celsis in pulvinaribus ortos 10
 Suscepere nothos. quondam data jura pudendo
 Et sceleri, & natæ mœchi de sanguine proli:
 Indignum quandoque caput diademate cinctum;
 Sceptraque supposito, ô facinus! transmissâ tyranno.

Sic quoque divitiis quæcumque, aut dote beatâ 15
 Insignis celebratur Anus, licet aspera rugis
 Ora gerat; lippis oculis, & dentibus atris
 Horrida; clangosaque agitans præcordia tussi;
 Hæc tamen infano si fortè libidinis cestro
 Percita, connubiis inhiet ferisque hymenæis; 20
 Non deerit Juvenis, qui illam sectetur Amator,
 Ingentisque affectet opes, nexumque jugalem
 Offerat, & vetulæ macilentum ad corpus anhelet.
 Ast ubi se ad multi communia commoda census
 Sentiet adscitum, paullatim tristitia surgent 25
 Tædia, & uxoris tetrum aspernabitur ignem:
 Virginis, aut Nuptæ flagrabit amore coævæ,
 Dum gemet in vacuo conjux deserta cubili.

Hinc

14 CLAUDII QUILLETI

Hinc queruli erumpent fletus, iræque furentis
Zelotypæ, spretique atrox injuria lecti.

Hinc etiam hippomane affuso, mixtâ-ve rubetâ,
Incautum audebit fatis urgere maritum.

Unde ego communes coïtus, & nescia pacti
Conjugia optarem induci (nisi sanctâ vetaret
Religio;) quippe ingenitis rationibus æquam
Eligeret saltem Venerem Natura; nec ægris
Misceret sana, aut morientia corpora vivis.

Usque adeò simili gaudentes flore juventæ,
Et valida integris jactantes robora membris,
Congruit antè alios geniali incumbere curæ!

Nec tamen impubes Pueros crudâsq; Puellas

Funxeris. In vacuis nondum genitalibus humor

Turget, at ingenuâ distendit mole lacertos,

Crescentemque Hominem partes diducit in omnes.

Has ideò leges, servandæque fœdera dudum

Imposuit Themis, ut bisseñum impleverit annum

Fœmina, si Veneris dulci indulgere labori,

Et firmam cupit ex utero deponere prolem.

Namque ubi jam cœpit muliebri in corpore moles

Firmari, fervetque novo calor acrior æstu;

Tunc superest, roseoque uterum circum-alluit amne

Sanguis, in annonam foetus & pabula Nati:

Maturoque simul turgentes tubere mammæ,

Inspirant blandum lascivi flamen amoris.

Sic queque dum maribus molli lanugine pubes

Induitur, solidisque accedunt robora membris,

Fertilis

Fertilis exultat vigor; & Junone secundâ,
 Tunc licet uxoris blandos penetrare recessus.
 His sanè ordinibus Mundi, & rationibus æquis
 Conjugia aptantur; nec erit qui talia pulchræ
 Fundamenta neget sobolis, thalamique beati.

5

Interea dum tam lepidâ versamur in Arte,
 Conjugibusque damus leges; En Pulcher amandâ
 Pubertate viget, validâ qui Gallica gestat
 Sceptra manu, æternoque Patrum diademate fulget
 Chara Deum soboles, cælo Lodoicus ab alto
 Missus, ut innocuis moderetur legibus Orbem.
 O qualis decor ore nitet! quàm Regia toto
 Corpore Majestas, animusque ad grandia surgens!
 Hunc optant jam mille Deæ: Hunc spectabilis ardet
 Nympha Tagi, Austriaci augusto de sanguine Ditis,
 Jungendisque novo nexu promittit Iberos.
 Hunc Lusitanis etiam suspirat ab oris
 Regia Virgo gemens, Hispanæque æmula flammæ.
 Hunc etiam Eridani Nymphæ, Rhenique bicornis
 Depereunt, certantque sacris incendere tedis.
 Tu tamen has omnes (nostræ ô spes maxima gentis)
 Sedulus expendas, lectamque ad basia jungas.
 Scilicet haud ullam thalami regalis honore
 Digneris, cujus non ipsa inspexeris ora
 Tu prius, insertamque alto sub pectore mentem.
 Quis ferat insanum morem, quo Numine cæco,
 Excelsum Sponsa ad lectum non visâ vocatur,
 Eligiturque oculis alienis Regia Conjux?

10

15

20

25

Imme

16 CLAUDII QUILLETI

Immo hoc in votis sit primum, ut Pulchra jugali
 Juncta tibi vinclo, & pulchro de sanguine creta
 Uxor adorandâ faciat te prole Parentem.
 Ecquid enim Populorum animos, subjectaq; corda
 Leniùs afficiat, Regùmque ad Numina flestat, 5
 Quàm si formosam decorent diademata frontem;
 Pulchrâque sidereo majestas fulgeat ore?
 Quid juvet antiquo Regnantum è stemmate Sponsam
 Ducere, Junoném-ve suis adjungere sceptris,
 Si fuscis obscœna genis, & corpore fœdo, 10
 Vel nullum penitus, vel turpem inspiret amorem;
 Unde etiam ad Regnum turpis se proferat hæres?
 Non latet ut crebris temeretur Regia scortis,
 Quum ruit in vetitam Venerem, famâq; sinistrâ,
 Regius uxorem nimiùm aspernatur Adulter. 15
 Sic sæpe exosæ pertæsus conjugis olim
 Juppiter, humanum promiscua stupra per Orbem
 Intulit, & spuriiis fœdavit fidera Natis.
 Eripe te his, Rex magne, probris; contentus amandâ
 Conjuge, Regales formosâ prole Penates 20
 Auge, & conspicuos pueros in sceptrâ repone.
 Quin etiam (si tanta loqui per Numina nobis
 Sacra licet) posses minùs altâ è stirpe paratum
 Sumere conjugium; modò pulchrâ nobile formâ
 Concordes gereret splendenti in corpore mores, 25
 Unanimique tuas leniret pectore curas.
 Nimirum per Connubia, ingentésque Hymenæos
 Munimenta sibi quærant, nutantia quorum

Sceptrâ

Sceptra labant, nec firma suis radicibus hærent.

Sic tener elatam palmes desiderat ulmum.

Sed quibus invicto Populorum robore perstat

Majestas, proprio Reges se pondere librant;

Vicini nec egent vano tutamine Regni.

5

Dum tamen augusti decus ad sublime cubilis,

Prudenti præstans delectu quæritur uxor;

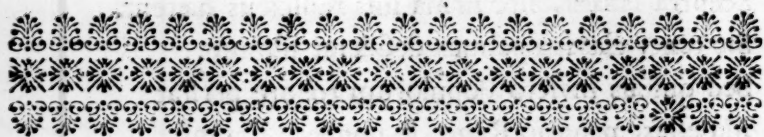
Me liceat cœptum, Phœbo aspirante, laborem

Persequi, & optandas sponſis edicere leges.

C

CALLI-

CALLIPÆDIÆ

LIBER SECUNDUS.

ED jam legitimo fociati foedere Sponsi
Fœcundos ardent coitus. jam læta,
peracto

Officio, è cœnâ Agnatorum turba re-
cedit.

Ipse pater saturo turgens abdomine
Bacchus

Despicit effuso redolentia pocula vino, 5
Inversâsque solo pateras. saltante choreâ,
Florentes antiis pueros, agilêsq; puellas
Lassarunt crispo modulantes pectine chordæ.
Jam citharâ insignis licito prælusit Amori
Hedymeles; dulcêsq; jocos & suavia cantans 10
Basia, felicitis promisit pignora lecti.
Imò & vesanum pectus, morêsq; ferocis
Palladis, & stolidæ deridens vota Dianæ,
Te solam, Cytherea, piis mortalibus æquam
Personuit: tua lætitiâ studia alma beatam 15
Præstare, atque ipsi solatia blanda Tonanti.

Te,

CALLIPÆDIAE LIB. II. 19

Te, formosæ Pari, meritis evexit ad Astra
 Laudibus, eximiæ quòd debita præmia formæ
 Donasses Veneri, sævâ freudentibus irâ
 Supremique uxore Dei, innuptaque Minervâ.
 Ast nimis insanum salibus tentare jocosis 5
 Haud veritus Phœbum, infando quòd perditus æstu
 Oebalium sterili puerum vexarit amore,
 Excussoque caput quassarit amabile disco:
 Te quoque, summe Pater, Phrygii quòd amore puelli
 Correptus, tetro fervens indulseris igni, 10
 Contempsit: nam sola canens quæ utrimq; resolvunt
 Oscula, perversum Diris oneravit Amorem.
 Morosi risere fenes: risere verendæ
 Matronæ, castæque nurus. Sed Vesper Amantes
 Sollicitat, Venerisque sacro micat Aureus Astro. 15
 Ergo abeas inamœne Pudor. Succedat amicâ
 Lampade ridentes agitans Hymenæus Amores,
 Atque maritalem jactans Saturnia tedam.
 Vosque adeo, ô passæ genialia prœlia Matres,
 Virgineam intactæ Zonam discingite Sponsæ, 20
 Intrepidósque afflate animos. jam nuda mariti
 Membra Cupidineam fervent intrare palæstram.
 Congrediamur, ait; Paphiósque terenda duello
 Tempora ne perdat mora longior; invida cedat
 Turba, nec optatam toties præcludat arenam. 25
 Quid validos miscere toros; quid nostra vetatis
 Brachia felici tandem se tradere luctæ?

Parce furens animi juvenis; compescere robur

20 CLAUDII QUILLETI

Tantisper, cæcûmque juvat frænare furorem.
 Nimirum crudum si ad læta cubilia portas
 Ventre cibum, incoctâque agitas genitalia cœnâ,
 Heu tenue effundes semen; nec idonea pulchrum
 Materies fundabit opus. siste ergo per horas 5
 Saltem aliquot; dum cocta satis, stomachóque subacta
 Pabula, Nectareum spargant per viscera succum.
 Dura quidem tibi lex, sed pulchræ congrua proli.
 Quippe Sophos docuit Naturæ providus ordo,
 Qui matutino concrescunt tempore foetus, 10
 Pulchrius effictam membris assumere formam;
 Hoc ratio ipsa probat. Nam quum nox humida cœlo
 Labitur, & dulcem spargit per membra soporem;
 Tum calor è summis subit interiora, cibóque
 Acrius incumbit, nativâque munia complet. 15
 Robore tum vegeto ventris præmansa teruntur
 Frustula, quæ speciem lactentis adepta cremoris
 In jecur irrepunt; rutilóque imbuta rubore,
 Sanguineo totum perfundunt flumine corpus;
 Unde & foecundos latices genitalia fugunt, 20
 Quæis fervore novo spumantia semina manant.
 Namque inter-textis plexu centuplice venis;
 Spiritibusque iterum mixtis; concoctior humor
 Evadit, vitæque capax animique futuri.
 Intempesta igitur prudens vitare memento 25
 Basia; ne studio Veneris frangente calorem,
 Naturæ turbetur opus; præcéps-ve libido
 Venturo lugenda ferat dispendia nato.

Quis

CALLIPÆDIÆ LIB. II. 21

Quis nescit crudo distentum nectare quondam
 Indulxisse Jovem Junoni; atque indè creatum
 Vulcanum turpem, coelique ex arce ruendum?
 Hic adeo informis vultu, membrisque pudendus,
 Ut nec eum mensâ Superi, Pallasque petito 5
 Sit dignata toro; foedo sed corpore spretum
 Jussit ad calidum Veneris migrare cubile.
 Hæc etiam omnimodis nullo discrimine jungi
 Sueta viris, talem hunc fastidit sæpe maritum;
 Connubique sacras gaudens contemnere leges, 10
 Sæpius innumeros admittit ad oscula mœchos.

Nec fatis est instantem operi, atque ingesta coquentem
 Præpropero coitu non abduxisse calorem;
 Est aliud quod nosse juvet. *Tu respice solers,*
Quâ cœli facie, quo sidere conjugis arctos 15
Amplexus subeas, fœcundâque basia libes.
 Non etenim tanti refert, quo lumine primos
 Vagitus infans edat, maternâque rumpat
 Vincula, & exiliens utero se prodat in auras;
 Quanti, quo radio, quibus astris, semine utroque 20
 Concepto, humana incipiat coalescere moles.
 Scilicet hiscenti qui fertilis humor in alvo
 Conditur, & calidis fervens congressibus hæret,
 Sidereos magis influxus, supremâque fata
 Excipit, & valido cedit mollissimus astro. 25

Sed quis tanta queat summi recludere mundi
 Arcana, & pulchras fatorum evolvere leges?
 Tu Dea quæ rutilis celsum caput inseris Astris

Uranie;

22 CLAUDII QUILLETI

Uranie; cui sordet humus; cui sidera tota
 se pandunt, rege cantantem cœlestia Vatem.
 In Pulchro labor est, & nostram gloria Musam
 Pulchra manet, si divinas quas condimus Artes,
 Numine felici inspiras, atque ora resolvīs. 5
 Nimirum aurato quod fulget fornice cœlum;
 Quæque coruscanti scintillant lumine flammæ
 Ætheris, haud mera sunt oculis spectacula nostris:
 Non ideo innumeras stellas inspersit Olympo
 Omnipotens, ut nos picturâ pascat inani; 10
 Altera condendi ratio fuit optima mundi.
 Nōne vides ut diversis surgentibus Astris,
 Æstusque, pluviaëque, & agentes nubila venti,
 Temperie variâ terras, Pontum, Aëra mutant?
 Quis neget imbriferas Hyadas? quis Oriona nimbos 15
 Cogentem? viden' ut ferventes Sirius agros
 Urat, & irriguos sitiens exorbeat amnes?
 Quid memorem summo coeuntēs æthere fummos
 Fatorum auctores? Saturnum falce tremendum;
 Sanguineumq; Jovem; & spirantem prælia Martem? 20
 Horum si junctos rabidus Leo colliget ignes,
 Heu quot subjectas perdent incendia gentes!
 Funera quot truculenta dabit furialis Enyo!
 Mutatis rerum vicibus subversa fatiscent
 Imperia, atque novi venient ad sceptra Tyranni. 25
 Talia congressu simili coeuntia quondam
 Sidera, Pompei movere & Cæsaris iras;
 Romæque Thessalicos scedavit sanguine campos.

Et

Et (vatum nisi vana fides) quæ nunc quoque Gallos,
 Hispanósque fero committunt Marte ruentes;
 Armatósque adigunt in mutua vulnera Reges,
 Hæc eadem sunt fata Poli: nam sidera mixta
 Saturni, Jovis, & Martis, junxere malignos
 Ignes, quâ rutilus distendit brachia Chiron.

Nec-non quæ tetrum dispergit in inguina virus
 Fœda lues, Venerísque usus corrumpit amœnos,
 Iisdem sideribus junctis producta refertur.
 Namque ferunt ipso quo tempore turpis in orbem
 Irrupit labes, contagiæque horrida fudit;
 In Cancro, fidus Martis coiisse furentis,
 Et qui liventi Saturnus nigricat Astro.
 Sed quid tantorum refero penetralia Divûm,
 Summarûmque vices rerum, causâsque retexo?
 Expediam pulchros quæ fingant sidera natos;
 Et quæ nos docuit pulcher Dictator Apollo.

Antiquo fama est homines doluisse sub ævo,
 Et superos quondam crebris tetigisse querelis:
 Plurima quòd passim fœdis natalibus orta
 Corpora, in humanam ferrent opprobria gentem.
 Nescio quo cœli vitio, quo semine pleni
 Tunc uteri, illepidam fundebant undique prolem:
 Tunc rarus decor ornabat sponsósque nurúsque.
 Ergo ut sorditiem hanc summâ despexit ab arce
 Coelicolum Princeps; Divos, Divâsque faventes
 Conjugiis, rutilas accersit ad ætheris ædes.
 Advolat ante omnes pictis pavonibus auras

Pronuba

24 CLAUDII QUIILETI

Pronuba Juno secans. sequitur Cythereia mater
 Vecta Cupidineis vastum per inane columbis.
 Accurris Lenæ Pater. Tūque inclyta cultrix
 Auricomæ segetis; (quis enim sine numine vestro
 Fortiter uxori incumbat, Venerémque frequentet?) 5
 Concilium magnum complet formosus Apollo.
 Confedere Dei, atque Deæ. Tum Juppiter alto
 Exorsus folio, paucis humana recenset
 Tædia; & infames turpi propagine terras.
 Dūmq; hæc omnipotens expendit, opémque requirit; 10
 Delius affurgens, postquam est data copia fandi,
 Tali voce refert. Hominum malè providus usus,
 O Superi, & celsi damnanda inscitia mundi,
 Illepidos generant pueros, turpésque puellas.
 Atque ut cuncta meo de fidere sidera pendent, 15
 Fas mihi sit coeli pulchras exponere vires,
 Nec vulgata loqui. Obliquo quà cingitur æther
 Zodiaco, astrorum rutilantes cernitis ignes,
 Claráque bisseñas referencia signa figuras;
 Hinc oris fluit omne decus, pulchríque venustas 20
 Corporis; hinc etiam vultus deformis origo.
 Nam dum prolificâ fervent genitalia luctâ,
 Si simul emerget fugientis corniger Helles
 Vector, & ignito in cœlum se vellere tollet;
 Quæ tunc concipiet, nil pulchri proferet uxor. 25
 Oblongum pueri collum, nec idonea crura;
 Incurvúmque caput, defixáque lumina terræ;
 Duratæ cutis asperitas, niveique capilli,

Corporis

Corporis immani moli jungentur ineptè.

Præcipuè si Saturni fax improba tetrīs

Inficiet radiis ortum, vel Martius ignis;

Quippe abigunt omnes ex omni parte lepores;

Hæc invisa bonis infauſtâque Sidera natis.

Nec magis arrident radiantia cornua Tauri;

Aut tranſverſa tuens Oculus violentius Aſtrum,

Pleiadûmque Chorus. Pulchro licèt ore ſuperbæ,

Pleione genitæ, matris pulchra ora referrent,

Nil tamen efformant lepidum; niſi Cynthia noſtrâ

Luce micans, leni radio candentia ſingat

Membra, creètque cutem blando lævore coruſcam.

De Tauro quid plura? ſatus, ſub Sidere bruto,

Oblongas infans nares, nimiûmque patentes;

Pinguia colla; oculos turpes, & lumine torvos;

Illepidam frontem; ruſos per tempora crines;

Nigra ſupercilia, & magno de pectore raucam

Vocem habeat, fœdâmq; agreſti corpore molem.

At Geminis decor omnis ineſt, formæque venuſtas.

Hos Helenæ pulchros, concordia pectora, Fratres,

Et puro Ledæ prognatos ſanguine, cœlo

Donavit pater omnipotens; voluitque beatam

Innocuo ſemper nexu producere prolem.

Nec tantûm lenes oculos, ridentiâque ora,

Et niveum præſtant per lævia membra colorem;

Sed blandos animi mores, & lumen amœni

Ingenii, placidâſque artes, gratâmq; loquelam.

Scilicet his Majâ genitus dominatur in aſtris;

26 CLAUDII QUIILETI

Facundâsque ferit vires ; queis gratia mentis,
Corporis ingenui molem comitatur honestam.

O quàm dissimiles radios ex æquore surgens
Obscœnus Cancer concepta in femina vibrat !
Hic ex immundis foedè conflatu Afellis, 5
Et turpes pandens Chelas, deformia confert
Membra ; oculos parvos ; tetros nullo ordine dentes ;
Pinguis aqualiculi gibbum ; gracilêsq̃ue lacertos ;
Atque humili toto contractam corpore molem.

Sed quæ detraxit Nemeææ claviger Heros 10
Terga feræ, urenti fulgentia in æthere flammâ ;
Hæc flavos præbent crines, oculôsq̃ue feroces ;
Pectora lata ; artus longos ; procerâque membra.
Ecquid enim humani, furialis bellua possit
Conferre, Argolicos quæ cùm disperderet agros, 15
Herculis indomitâ mervit succumbere clavâ ?
Et quamvis folium rutilo hoc sub sidere dudum
Fata mihi dederint ; fausto vix lumine possim
Frangere naturam turpem, rabiêmque Leonis.

Hunc sequitur Virgo, nitidis spectabilis Astris, 20
Justitiæque Astræa tenax, quæ ferrea sæcla,
Infanûmque solum fugiens successit Olympo.
Cernitis eximiam lucem quâ Spica coruscat,
Æmula fax Jovis innocui ; non purior ignis
Scintillat, radiisq̃ue uteros melioribus implet. 25
Virginis ergo oriens sidus, foecunda fovebit
Semina, formoso influxu ; speciêsque decoras,
Laudandôsq̃ue habitus, vultusq̃ue inducet amandos.

Nec

CALLIPÆDIÆ LIB. II. 27

Nec minùs oblectant orientis lumina Libræ.
 Hic, Charitum Regina, domum sedémque locasti,
 Viribus hinc validis, facie pulcherrima fingis
 Corpora, formosos pueros, lepidásque puellas.
 Novi equidem hoc signo Saturni fidus iniquum 5
 Exaltare suum robur; fuscúmque colorem
 Per reliquos artus infesto lumine spargi.
 Sed tua præcellit virtus Cytherea : tuóque
 Munere, se niveâ profert albedine vultus.

At quis ferre queat quæ teter ab æquore surgens 10
 Scorpius, illepidis deturpat membra figuris?
 Ille venenatâ verrens magnum æthera caudâ
 Pulchrum odit: parvos oculos, rufósque capillos
 Ingenerat; magnósque pedes, oblongáque crura.
 Has vires fortitur Orionis interfector 15
 Sordidus, ac putri Telluris pulvere cretus.

Phillyrides verò Chiron, præceptor Achillis,
 Quem Divûm pietas pulchro donavit Olympo,
 Non ita deformat natos: Nam si exerit undis
 Aut caput, aut humeros, aut tensæ spicula dextræ, 20
 Conceptus beat, & formosis influit astris.
 At si posterior caudâ fulgebit equinâ,
 Non ita felici turgebunt semine matres.

Quis Capri hirsuti torpentia sidera nescit?
 Hæc horrenda domus Saturni turpia quæque 25
 Conferet, & natos vix ullâ ex parte beabit.

Hinc Phrygius puer exoriens, urnáque benignâ
 Fertilis, ad pulchram disponet semina prolem.

28 CLAUDII QUILLETI

Æquorei demum Pisces, quibus humor abundat
Frigidior; cassæque hærent in corpore vires;
Producent capita exigua, exilésque lacertos;
Distortam formam, & parvæ compendia molis.

Quid loquar oppositis Errantia sidera flammis, 5
Lucéque Quadratâ pulchrum corrumpere Olympum?
Quis nescit Trini radii, & Sextilis amicos
Influxus? si præsertim tu, Coelicolum Rex;
Tûque Cypri Regina; astris fulgebitis æquis,
Prosperâque optatæ dabitis primordia proli. 10

Nec latet ad lepidam sobolem conducere vernos
Amplexus; læto quo tempore parturit omnis
Natura, & radiis turget vitalibus Aër.
Sed calor æstivus, quo fervet torrida bilis;
Multus & in tenues vanescit spiritus auras; 15
Effœtaeque fluunt vires; vix sufficit almæ
Progenerandi operæ. Autumni vix tabida confert
Temperies: aut vesanæ inclementia Brumæ.
Ergo imprudentes homines, nimiûmque salaces,
Nec faustos fatagunt radios, nec tempora læta 20
Eligere; ut pulchræ sobolis fundamina ponant.

Affensere omnes Superi; jussûque Tonantis,
Sculpta hæc in croceâ divina effata papyro;
Quæ dudum in sacri penetralibus abdita Pindi,
Nunc mihi fidereæ panduntur munere Divæ 25
Uranies, nostrâ cui nil jucundius arte.

Vos igitur, vos dulce patris cognoscere nomen
Qui cupitis, pulchrósque in sæcula fundere natos,

Con-

CALLIPÆDIÆ LIB. II. 29

Conspicite attentis, quo tempore, quâ-ve sub horâ
 Quodlibet emergat Sidus; quo lumine tactum
 Saturni, Jovis, aut Martis; quos Delius ignes
 Torqueat in Venerem, Lunam, Atlantîsve nepotem,
 Nec vos hoc studium deterreat; omnia nam sunt 5
 Perspicuis tabulis signata volumina cœli,
 Atque in Ephemerides rectâ ratione relata,
 Quæ legere haud pigeat. Sed & horis bis duodenis
 Quotidie ætherei vertigo absolvitur orbis,
 Ut quocumque velis sub Sidere basia figas. 10

Nec satis est pulchrâ quâ cœlum congruit Arti
 Noscere, & ad Venerem magis aptum assumere tempus.
 Sunt alia, ô Sponsi! vobis momenta tenenda.

Ne premite uxores (quidquid prurigo fatiget)
Dum fluit in latebras uteri, multâque pererrat 15
Menstruus illuvie, resarâtq; cava oscula sanguis.

Si faciatis enim, cœnosâ uligine semen
 Extinctum, forsan coïtu vanescet inani;
 Nec dabit optatam turpis lascivia prolem.
 Non secus ac madidos si tritica sparget in agros 20
 Agricola imprudens; lætas haud cernet aristas;
 Rustica nec flavas cumulabunt horrea messes.

Si tamen humentem qui stillat sanguis in alvum
 Non vetet impuro coëuntia semina nexu;
 Quàm misera emerget proles! Elephanticus infans 25
 Nascetur, fœdaëque feret contagia lepræ:
 Quippe venenatâ, quâ sordent menstrua labe,
 Hâc etiam pueri radix vitiata laborat.

Ecquid

30 CLAUDII QUIILETI

Ecquid enim fæce hâc muliebri tetrius usquam est?

Si cadet in vites effusa sâburra novellas;

Si teneras fruges, aut insita germina tinget;

Omnia marcescent subito quasi fulgure tacta.

Si canis hanc fæcem sitienti glutiet ore;

5

Hunc aget insanum rabies exorta repentè.

Ergo hujus Veneris lutulentas spernite, Sponsi,

Illecebras, nitidisque uteris inspergite semen.

Vos etiam, ô lepida uxores! quæ grata virorum

Basia, confusis labiis, ulnisque fovetis;

10

Proh pudor! haud natibus nimium crissantibus, aliam

Perturbate operam; crebris subsultibus, omnis

Mascula vis, utero vix connivente, fatiscet;

Quaque subintrarat, refluat disperditus humor.

Imò & fœcundâ si fortè hærebit in alvo,

15

Motibus immodicis excussum semen utrimque,

Invalidos fœtus divulsis partibus edet;

Nec vestri optando gaudebunt robore nati.

Namque ut naturæ penetralia cæca recludam,

Solertisque oculos subeat genitalis imago,

20

Hæc legite, atque uteri genuinam attendite formam.

Est locus in spatiis latitans abdominis imi,

Distinctus modicâ cavitate, pyrique figurâ;

Ductilis hunc membrana, rotundæque instar alutæ

Efformat; quam vena duplex, arteria, nervus,

25

Sanguine spiritibusque rigant è corpore toto.

Hunc uteri fundum vocitant; hunc linea recta

In dextrum lævumque fecat: Mas creditur alveo

In

In dextro; in lævâ coalescere fœmina cellâ.

Hâc via per ductum oblongum, quo penis amicè
Stringitur. & calidum semen jaculatur in antrum;

Collum uteri Phyci dixere; huic intima cervix

Adnata, abstrusos claudit mirâ arte recessus;

Dum ruat in Venerem rigidâ tentigine fervens;

Et pulchram meditans valido molimine prolem,

Sponsus aëret dulci naturæ vomere campum.

Quippe ad masculine semen se proripit hircens

Os uteri, fuctûque cavam prolestat in alvum

Spumantem humorem, & muliebri femine miscet.

Sic ergo in sese cavitas uterina reducta

Subsidit, cogitque arctis amplexibus albam

Sementem, humani fœcunda exordia nati.

Qualia ab ingesto perferunt gaudia succo

Ventriculus, quem dira fames divellit inanem;

Talia concipientem uterum solatia replent.

Unde agiles nimium, motantesque inguina coxæ,

Delicias omnes, effusæque semina perdunt.

Nec mihi displiceat quorundam hîc vota Parentum

Ritè secundare, & gratam præscribere normam

Quâ generare mares valeant; nam mascula proles,

Stemmata, magnorumque decus sustentat Avorum.

Nec defunt qui fœmineam sermone maligno

Dedecorent sobolem: pravo quasi devia lapsu,

Frustratæque operâ, Natura invita puellas

Gignat, & in terras effundat amabile monstrum.

Sed stolidum errorem melior sententia vicit,

Et

32 CLAUDII QUILETI

Et blandum merito sexum donavit honore.
 Nos tamen interea maribus præcepta ferendis
 Scribamus; dudum ut vigeant ingentia Regum
 Nomina, Patriiique altâ de gente nepotes.

Inprimis vegetos, vivoque calore micantes 5
 Exultare mares, rectâ ratione periti
 Agnovere Sophi. Suadent hoc firma virorum
 Robora, masculineque acres sub pectore vires;
 Impavidique animi vigor; & civilibus aptum
 Ingenium; & longo mens indefessa labore. 10
 Ergo ut masculineam certo conamine prolem
 Conjugia instaurent; calido sibi sanguine venas
 Impleri, appositâ victus ratione laborent.
 Ecquis enim in vasis semen genitale subactum
 Sanguineo ex humore neget, quum plurimus album 15
 Spiritus inducat, spumâ candente, colorem?
 Unde dapes calido humentique per intima succo
 Confertas juvet ingerere; ex his viscera ut almos
 Continuo eliciant ad mascula femina rores.
 Quin etiam aëreis turgere alimenta necesse est 20
 Spiritibus, dulcique uteros gaudere vapore,
 Si tibi mens stabiles maribus firmare Penates.

Hic tales numerare cibos me recta docendi
 Lex adigat, nisi foecundis hos prodiga passim
 Natura uberibus, dextraque effundat aperta 25
 Sufficiat geniale ad opus celebrare Lyxi
 Munera lætitiâque Dei: Nam vitis amicos,
 Masculineam ad prolem, præbet jucunda liquores;

Præ-

CALLIPÆDIÆ LIB. II. 33

Præcipuè quæ Nectareis Burgunda racemis
Luxuriat; vel quæ Campanis exultat in oris;
Aîsiósque hilarat pretioso palmite colles.

Vos ideo, ô lepidæ uxôres, quæis mascula cordi
Progenies, modici rutilantia pocula Bacchi 5
Ne pudeat miscere cibis; lætisque maritis,
Concordi, optatam ad sobolem, vos jungere viétu.

Quin & temperiem vobis Natura tepentem
Indidit humentésque uteros, quos fervor Iacchi
Exacuat, maribúque aptam contemperet alvum. 10

Nec tamen immodico vos indulgere juvabit
Lenæo; nimis vini stagnantia rivis
Viscera, nativum minuunt vesana calorem,
Nec dare sufficiunt maribus primordia firmis.

Nónne mero Liber nimio prolutus, amicam 15
Dum strinxit Venerem, temulentáque basia fixit,
Obscœnam genuit crudo de semine natam,
Nodosis pedibus, pallentique ore Podagram?
Usque adeo moderata regat Prudentia potus.

Nec tantum Patrem Bromium; sed & oscula Matris
Idaliæ, modico ore petant, quos masculus Hæres 21
Tangit, & ingenui cognomen nobile Nati.

Nimirum amplexus crebri nativa caloris
Munia corrumpunt; aqueóque serosa liquore
Semina, foemineæ reddunt accommoda Proli. 25

Ergo ubi rara Venus subigendis tempora succis
Æqua dedit; licuitque penum cumulare calentem
Prolifici humoris, mox sidera mascula læti

34 CLAUDII QUILLETI

Vir mulierque notent; calidis coeantque sub Astris:
Qualia sunt Aries; Gemini; fulvique Leonis
Sidus; & Æthereæ rutilantia lumina Libræ;
Chironisque micans fulgor; radiantis & Urnæ.

Errantes etiam stellas, coelestis Alumni 5
Vranies, aptas maribus novere creandis,
Saturnum, calidumque Jovem, Martemque ferocem:
Téque. ô jucundæ lucis dator, Auree Phœbe,
Quo cuncta expanso spirant viventia mundo.
Unde ubi masculo in signo fulgebit Eous 10
Juppiter; aut rutilo foecundus lumine Titan;
Exercete operam dulcem, Cypriumque laborem.

Matutina solent etiam producere gratos
Bafia læta mares: longâ nam cocta quiete
Semina, robustis ponunt fundamina natis. 15

Nec satis est utero calido excepisse feracem
Sementem; Est aliud soboles quo mascula surgat.
Seminei simul ut rores ab utroque Parente
Decidui, in blandos uteri subiere recessus;
Protinus in dextrum latus inclinata recumbat 20
Alma uxor: dextro fedenim concepta sub Alveo
Semina, mascoleam formabunt fervida prolem.
Quis nescit lævis dextras præcellere partes,
Confertoque vigens corpus refovere calore,
Unde Mares perhibent dextris de partibus ortos? 25

Imò & Naturam quos Arte juvare parentem
Cura tenet, stricto lævum constringere nodo
Testiculum satagunt; dextro ut de flumine totum

Semen

CALLIPÆDIÆ LIB. II. 35

Semen eat, nec firmo operi fons lævus inundet.
 Sic ubi robustos operosa ad aratra iuencos,
 Atque aptanda iugo colla optavere Bubulci;
 Florentes annis Tauros, lævisque revinctos
 Testibus, in pulchras incendunt ritè juencas. 5
 Tanta mares passim gignendi cura fatigat!

Quid pronum hîc laudare viri, uxorisq; supinum
 Concubitum juvet? horrendas quid pandere causas
 Informis molæ? quid monstra? quid Hermaphroditos?
 Omnia jam vulgata? sed & mihi casta Camœna 10
 Ora verecundo monstrans suffusa pudore,
 Obstrepit, & leviter vultus admurmurat aures.
 Lascivum calamum siste, inquit; honestaque verba
 Ingenuam condant castis sermonibus Artem.
 Fescennina pudent Musas, & cœlibe vate 15
 Digna parum, Paphiis sunt admiscenda choræis.
 Obsequor; & Cypriæ reticens mysteria tedæ
 Jam coalescentes accingar dicere foetus.

CALLIPÆDIÆ

LIBER TERTIUS.

REGO ubi conceptus certissima signa
recentis

Elucent, ut qui dulcis genitalia tentat
Horror; & admissum semen testata
voluptas;

Osque uteri penitus clausum; men-
sésque retenti;

Hincque redundant turgentes sanguine mammæ. 5

Protinus ut pulchri concrecant membra puelli.

Curam adhibete Nurus. Prægnantium incuria germen

Corrumpit plerumque, obtortaque corpora reddit.

Sed quia se nostræ coëpit jam prodere menti

Natura, & lepidos placuit penetrare recessus; 10

Dicamus, quæ foeta uxor se tempore primo

Conceptus geret, ut pulchra incrementa capebant.

Qui bene commixto coalescunt semine foetus.

Vos modò, Pierides, castissima Numina Musæ,

Parcite, si Veneris repetitum pagina nomen 15

Crebra sonet, vestrasque iterum perducatur ad aures.

Amplius huic nullam laudem dabo; pestis acerba

Præg-

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 37

Prægnantum Venus est, pulchrumq; opus improba fœdat.

Namque Cupidineo mulier si pruriet œstro,

Conceptumque novo turbabit semine semen;

Fortè super-fœtans, conniventisque recluso

Ore uteri, malè concretam super-ingeret offam. 5

Aut motis, coïtu nimio, haud impune, pudendis,

Vix-cœptum crudo fœtum deponet abortu.

Ceu quum Vere novo, Cerasuntis fertilis arbos

Parturiit flores, rubri primordia fructus;

Pulchrâque Virgineis promisit fercula mensis: 10

Hujus si teneros agrestis dextera ramos

Concutiet motu noctuo; spem diruet omnem

Æstivæ Pomonæ, & primula munera perdet.

Concubitus igitur crebros quos fœta frequentat,

Quis non damnabit? quum nec lasciva capella, 15

Obscœnaèque lupæ subeant hircósque, lupósque,

Dum gravidos gestant accepto semine ventres?

Sed locus hic, cœptique operis subiecta requirat

Materies, ut prægnanti quis victus alendæ

Sit melior, pulchrâque canam præcepta diætæ. 20

At quoniam docti hæc passim scripsere medentes,

Nunc mihi præcipuum labor est attingere Punctum.

Ut primùm humanâ commixtum ebullit in alvo,

Æternóque animo fundat pulchra atria semen;

Tu satage, ô Prægnans, nè tristibus anxia curis, 25

Atra melancholicæ offundas phantasmata menti:

Nec turpes oculis facies, aut sordida monstra

Objicias; simulacra tibi obversentur ubique

Formosa,

38 CLAUDII QUIILETI

Formosa, & latos semper recreantia visus.

Namque ubi fervet opus Naturæ, spiritus alto
De cerebro affusus, calidâ se miscet in alvo
Prolifico humori, partésque hunc versat in omnes;
Quásque gerit species invicto robore cudit; 5
Unde novam sequitur subiecta potentia legem.
Formatrixque typo nonnunquam cedit iniquo.
Sic ubi, triticeâ in mastrâ, diluta tepenti
Flumine, fermentoque acri prægnantia turgent
Farra, tumétque calens ferventis massâ farinæ: 10
Si manus adveniat pistoris, crustula fingit
Omnimoda, & libi genus omne, omnisque figuræ.
Sic quoque semineam versant phantasmata molem.
Nec solum hæc fero sunt observata sub ævo;
Aut veteres latuere Sophos. Nam quis tua nescit 15
Semiferis horrenda toris natalia Chiron?

Oceani proles pulcherrima Phillyra quondam
Saturni pectus rapido inflammarat amore;
Utque senex tantæ impatiens incendia flammæ
Ferre diu haud poterat; teneræ insidiatur, amantis 20
More Dei; & lepidæ molitur supra puellæ.
Fortè in natali ludebat littore Nympha
Nereïdum comitata choro; quum falcifer ardens
Hanc rapit, & nemorum latebrosa in devia ducit.
O quantos gemitus! quanta ô suspiria fundit 25
Phillyra, dum raptum sibi virginitatis honorem
Sentit, & hirsuti foetentia basia Divi!
Hanc mater Cybele cœlo exaudivit ab alto,

Lasci-

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 39

Inscivumque olidi scelus indignata mariti,
 In medium irrumpit; violatæque fœdera lecti
 Ulta, voluptates & adultera gaudia turbat.
 Hanc adventantem ut vidit Saturnus, equinâ
 Ocyus indutus specie, se subripit iræ 5
 Zelopytæ uxoris, sylvæque reconditur atrâ;
 Dum gemit arboreâ deserta puella sub umbrâ
 Virgineum florem excussum, labemque pudoris.
 Nec tamen interea senis insinuata salacis
 Semina, pulchrum uterum formosâ prole bearunt: 10
 Sed postquam noni accedunt fastidia mensis;
 Maturumque uterus gestit deponere foetum;
 (Horresco referens) caudâ se prodit equinâ
 Semiferus, dorsoque & cruribus hispidus infans.
 Quis memorare queat quos pulchra puerpera fletus 15
 Fudit, inhumani partus opprobria lugens?
 Vos, ô cærulei mitissima Numina ponti
 Nereïdes, querulæ miseratæ damna Sororis,
 Dicite, quæ vestros lacrymarum copia fluctus
 Turbavit? quo planctu imæ gemuere cavernæ? 20
 Me-ne (ait) immeritam stupro violavit iniquo
 Antiquus Divum Pater, ut mea viscera fundant
 Prodigia obscenæ prolis, monstrumque pudendum!
 Quin potius Lucina tuo exanimata furore
 Occubui, & dirus properavit funera partus! 25
 Non adeo invisum Superis caput, Astra malignis
 Obruerent radiis, pejoræque fata pararent.
 Dixit, & immodicis animique & corporis ægræ

Tor-

40 CLAUDII QUILLETI

Torminibus, mediis languens vox faucibus hæsit;
 Et gelidis maduere udi sudoribus artus.
 Hanc ubi deficientem animo, pia turba Sororum
 Cernit, opem medicam subito parat; atque liquore
 Cardiaco, actutum dilutam porrigit Ambram, 5
 Quam Pater Oceanus divino promit ab alveo.
 Ut fugientem animam recreato in pectore sistat.
 Utque novas sensit vires, lucemque reductam
 Nympha gemens; cœpit mœstas iterare querelas;
 Tartareâsque domos, Stygiâmq; optare paludem: 10
 Dum levis obrepat somnus, qui fessâ benignâ
 Membra levat requie, & cerebro phantasmata læta
 Obtendens, variâ demulcet imagine mentem.

Tunc se sopitæ Nymphæ dedit altera Nympha
 Conspiciuam, variis rerum celeberrimâ formis, 15
 Phantasia, instabilis vultu; nunc mole pusilla;
 Nunc ingens; nunc splendenti candore corusca;
 Nunc atris obscura genis: exinde colore
 Diverso exultans, diversisq; inde figuris.
 Hanc rerum innumeræ species; hanc ordine nullo 20
 Circumstant, simulacra modis volitantia miris.
 Sed lepido tandem ore nitens, hac voce jacentem
 Aggreditur, somnûque leves intercipit usus.

Parce genas lacerare, tui causa ipsa doloris
 Phillyra; quæ crebrâ Saturnum mente revolvens 25
 Acris equi formâ indutum; hinnitûque ferocem;
 Hoc corrupisti fœdo phantasmate prolem.
 Namque ego, quæ species humanis mentibus omnes

Offero.

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 41

Offero, & internum moveo per singula sensum;
 Te quoties vidi recolentem hirsuta ferini
 Membra Dei: quum te stupratam liquit opaco
 In nemore, uxorisque procacia jurgia fugit.
 Hæc fera quadrupedis species, hæc turpis imago
 Usque tuo obversans animo, calidisque recepta
 Spiritibus, pulchrúmque uteri bacchata per antrum,
 Humano dorsum capiti conjunxit equinum.
 At tibi prægnanti si mens non læva fuisset;
 Nec me tam fœdam toties tibi pingere formam
 Jussisses, tua divino de semine proles
 Incorrupta foret, nec turpi mixta figurâ.
 Ut tamen ægroto quædam solatia cordi
 Ferre queam, tristémque animi sedare dolorem;
 Accipe Phillyridem quæ sors manet optima natum.
 (Credere nec mihi te pigeat, nam conscia fati
 Sæpe fui, nec semper inania somnia fingo.)
 Ille tuo exiliens utero qui prodiit infans,
 Quum pueri & juvenis crudos superaverit annos;
 Maturúmque virum prudens effecerit ætas;
 Nil sapiet vulgare; animo super æthera vectus
 Omnia pervadet magni penetralia mundi:
 Abdita non illum Naturæ arcana latebunt:
 Herbarum vires, rapidique volumina cœli
 Callebit; nec mentis opus studiúmque sagaxis
 Ingenii, imminuent villosi tergora dorfi.
 Ipsa quoque æterno Nerei de semine creta.
 Pulchra Thetis, natum ipsa tuo concedet alendum

F

Chironi,

42 CLAUDII QUILLETI

Chironi, fobolique tuæ submittet Achillem.

Hæc fata, in tenues evanuit ocyus auras
Phantasia, & vigilem fugiunt phantasmata Nympham.

Hoc somno erectas vires & gaudia sentit
Phillyra, vefanâsque levant infomnia curas: 5
Quæ dum mente agitat, verfâtque examine crebro,
Reddita lux oculis tandem, & folatia cordi.
Sed quoniam tam sæva tulit sibi tædia fœdi
Objecti species; poft hac nec grandia Cete;
Nec turpes magno nantes in gurgite Phocas; 10
Cæruleos nec Delphinas; nec te quoque, Protheu,
Cernere dignata eft; nec vos Tritonia Proles:
Affiduis fed Nereidum permixta choreis,
Nil nifi formofos respexit provida vultus.

Vos ergo, ô gravidæ! fi mens eft edere natos 15
Corporis egregii, folertem impendite curam,
Ut femper fubeant oculos pulchra omnia veftros.
Si puer in votis lepidus; formofus Apollo
Formosâ veftros delectet imagine vifus:
Aut qui infelicem Corydona urebat Alexis. 20
Si magis arridet præftanti fœmina formâ;
Confpicite aut Venerem, qualem Titianus amœnâ
Depinxit tabulâ: aut Danaën pulchro ore nitentem,
Dum pluvio hanc implet Genialis Juppiter auro.

Si tamen & noftri decus haud ignobile fœcli 25
Sufpicere eft animus; pulchræ obverfetur imago
Phyllidis, in noftros qualis fuit obvia fensus,
Dum nos vefano quondam torrebat Amore.

O quàm conspicuâ fulgebat mira juventâ!
 Quæ roseo ore magis? niveâ quæ fronte puella
 Candidior? quæ grata magis se corpore toto
 Exhibuit moles? & amandos fusa per artus
 Blanda Charis, spirânq; omnis per membra Cupido? 5
 Verùm ô humanæ nimia inconstantia fortis!
 Floridus hic periisse decor jam coëpit, & ævi
 Conditio infelix lapsos desiderat annos:
 Jam rugæ subeunt: jam dens obscurus hiulco
 Ore patet, raróque albescens area crine. 10
 Atque adeo nostras quæ quondam flamma medullas
 Pascebat, nunc extincto fervore quiescit.
 Nunc sævos Phyllis mutata trucidat Amores;
 Et quæ pulchra malum dederat, dat foeda medelam.
 Hanc ideo ut diversam hodie se monstrat ab illâ 15
 Quæ fuit, effugite ô foetæ; ne turpis inurat
 Effigies, turpem concepto in femine formam.

Nec me hîc prætereat Chariclææ candidus ortus,
 Et nivea Æthiopi facies contraria matri.
 Nam dum admissum utero semen Persina fovebat, 20
 Andromedes tabulam candenti fronte decoram
 Acriùs inspectans, simulacra albentia traxit:
 Unde à maternâ nigredine degener orta
 Filia, quot casus, terrâ jactata marique;
 Quot subiit sævæ repetita pericula mortis! 25
 Donec nudorum antistes tunc fortè Sophorum
 Sisimithres, miseræ reclusit fata puellæ,
 Atque albi causam vultus detexit Hydaspî.

44 CLAUDII QUILLETI

Sed quoniam, ô calidæ Meroës venerande Sacerdos!
 Quæ simulacra refers patrium mutasse colorem
 Virginis, haud aperis quo robore prædita, tanto
 Suffecere operi; liceat mihi mente sagaci
 Quærere, quo Natura modo hæc miracula præstet.

Nec mihi sufficiant Stagiritæ dogmata, vanâ 5
 Decantata scholâ, majorisque indiga lucis.
 Ast hortis, Epicure, tuis, unde abdita rerum
 Principia educam, fas sit succedere, nostro
 GASSENDO monstrante viam, quo doctior alter
 Nec melior quisquam, Naturæ arcana latentis 10
 Eruere, & cæcas potis est referare latebras.

In primis magno in mundo aspeçtabile quidquid,
 Oppositósque ferit sensus, corpuscula quædam,
 Subtiles tanquam exuvias, hinc inde fluore
 Continuo, circumfusas dispergit in auras: 15
 Atque hæc cunçtarum rerum simulacra vocantur:
 Quæ simul impigris pennis, motúque volucris
 Prædita, vel minimos gaudent penetrare meatus,
 Implicitisque atomis sensoria quæque pererrant.
 Né-ve hîc, assiduis credas effluxibus, ipsam 20
 Corporei objecti molem debere minorem
 Agnosci demùm, magnâque ex parte fluentem.
 Namque hæc pertenuës cùm deripiuntur abundè
 Bracteolæ; subeunt aliæ, levitérque subintrant;
 Unde novo accessu cita compensatio fiat. 25
 Imò has concisas adeo exilésque putabis
 Effigies rerum, ut quæ defluxere per annos

Centenos,

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 45

Centenos, simul aggestæ vix lumina tangant;
 Nec possint vel araneoli contexere stamen.
 Nec magis ipsarum motum inficiere volucrem:
 Namque leves Solis radios, fluxumque perennem
 Lucis, & ætherei prævertunt sidera mundi;
 Usque adeo rapidis alis simulacra feruntur!

5

Ipsa quidem è rebus quæ sunt derepta venustis,
 Leniter afficiunt oculos, sensumque titillant.
 Quippe suo lævore placent; globulisque rotundè
 Contextis, pupillam aditu solantur amico,
 Irrepuntque poris quibus intertexta patefcit.
 Mox animæ ipsius substantia convenienti

10

Idolo exultans, calidi penetralia cordis
 Lætitiâ suavi distendit; & ipsa refundens
 Jucunda simulacræ rei, per mollia spargit
 Viscera, maternâque agitât glomerata sub alvo:
 Queis dum formatrix concepto in femine fervens
 Afficitur Natura, novâ mox concita normâ,
 Pulchrum textit opus, pulchræque ad imaginis instar.

15

Ad si de turpi erumpent idola figurâ,
 Asperitate ferâ fodient, oculosque, animumque:
 Et, quasi spicululis infesto stamine junctis,
 Invadent tristes sensus, mentemque laceffent.
 Unde atrox odium mox furget, & anxius horror,
 Quo contracta gement præcordia, foedâque trudent
 In latebras uteri, foeda simulacra figurâ.

20

25

Tunc ideo teneræ prolis qui membra Prometheus
 Finget, ad obscœnam speciem sua diriget orsa,

Infæ-

46 CLAUDII QUIILETI

Infamique typo turpis signabitur infans.

Nec stupeas inclusum utero, matre ocyus ipsâ,
Mutari facilem vari ad signacula foetum.
Nimirum ut mollis qui pendet ab arbore fructus,
Grandinibus diris, & sævi flatibus Euri
Obfistit levius, gravioraque damna capeffit,
Quam qui lignoso durefcit robore caudex.
Sic uteri appendix foetus, liquentia membra
Sortitur, minimis etiam magis obvia noxis.

Ergo per integrum gestandi tempus, imago
Mente vicens, animæ formantis dirigit almam
Sæpe operam, lepidæque evadit regula formæ.
Viscera prima quidem, & totius flamina molis
Corporeæ, Natura internit tempore primo.
Dein reliquos artus affuso sanguine fingit;
Carneaque adjunctis infercit membra lacertis;
Extenditque cutem, frontemque exornat & ora.
Unde nihil volvas animo; nil lumine fixo
Inspectes, quod fortè notis deturpet iniquis
Pulchrum opus, & recto Naturam è tramite flectat.

Nec satis est animum lepidis mulcere figuris.
Corporis immodicos motus, crebrâsque choræas
Vitet foeta uxor; præsertim tempore primo
Conceptus; necnon ubi maturefcere foetum
Postremi ostendunt menses, partumque minantur.
Quippe ligaminibus teneris, per tempus utrumque
Conniventi utero foetus suspensus adhæret;
Unde abigat crudum, torto vel corpore turpem

Sæva parens; rapidis si vibret saltibus artus,
Concutiâtque lævi membra exilientia plantâ.

Utque, feni Coe, violento exercita saltu
Psaltria, concretæ genituræ exordia prima
5 Prodidit; & cœptæ corrumpit stamina prolis: 5

Sic etiam octavo quæ Bacchanalia saltat
Mense nurus, grandis dirumpit vincula foetus
Præproperè; & fuso exundantis sanguinis amne,
Difficili partu, pœnas pro crimine pendit.

10 Ergo quis infans celebrantes Orgia ludis 10
Prægnantes ferat? &, streperâ invitante palæstrâ,
Alternò implicitas per mutua brachia nexu?

Quum tamen hîc solitis vos interdico choræis
O gravidæ! haud me ideo nimiam laudare quietem
15 Credatis; nec vos teneat contrarius error. 15

In cunctis servare modum ratio optima suadet.
Nec foetam lento juvet indulgere veterino;
Ducere vel residem male-sana per otia vitam.

Defidiâ humorum densam cumulate saburram
20 Nativus calor obruitur; nec se Enthea virtus 10
Formatrix, recto foetus lineamine possit

Exerere, & pulchras membrorum effingere formas.
Sed gravidas modicus recreat labor; atque latentis
Dum sensim referat spiracula cæca caloris,

25 Expurgat crassâ oppressâs fuligine partes; 25
Unde infans, uteri tenebroso carcere clausus,
Transpiret meliùs; vegeto & se robore firmet;

Quo novus immensum civis prorumpat in orbem.

Quæ

48 CLAUDII QUILETI

Quæ tamen hic exercitia, aut quod nostra laboris
Ars genus edoceat prægnantem? an vecta patenti
Curriculo, aut placidis læta ad viridaria bigis
Leni corda levet motu, atque exerceat artus?

Præcipuè umbrosis ulmorum ubi semita frondet
Ordinibus, virides quæ lambit Sequana ripas,
Parisiûmque solum vitreis interfluit undis?

O quanta exultans percellunt gaudia pectus
Dum sese innumeris volitantes axibus addunt
In spatia, & crebris remeant loca confita gyris
Intonsi juvenes, pulchræque ætate puellæ!

Hic curru aurato, rapidisque invehctus Ephebus
Gaudet equis: flavo per eburnea colla capillo
Conspicuus, chlamydem clavis aurorque micantem
Ventilat, & varias radianti vertice plumas,
Eximius rutilo quas pileus explicat orbe.

Parte aliâ, fronte albenti, lepidisque comarum
Cincinnati, tremulis oculis, strictisque mamillis
Præterit innuptâ Virgo spectanda juventâ,
Hinc atq; inde patens. Hanc pronus Amator adorat.
Illa salutantem blandis resalutat ocellis;
Et gratum nutu grato solatur Amantem.

Hæc sanè jucunda hilarent spectacula nostram
Prægnantem, dulcique agitent præcordia sensu.
Ast ubi, finitis excursibus, appetit omnis
Rheda domum, fervetque rotis creberrimus axis;
Tunc rapido in patulam celer irrumpit impete portam
Auriga: hic laxis alium premit acer habenis:

Alter

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 49

Alter & effuso certat prævertere cursu;
Hinc fragor; hinc, volucrum radiis persæpe rotarum
Effractis, aperit resupino crure Puella,
Quas finus abscondit casto velamine partes.

Quódque cheu vidisse piget! dejecta cruento
Nonnunquam casu, mollis virguncula, læsam
Ingemit, aut frontem, aut oculos, malásq; rubentes.
Hæc ideo vitet cursus certamina Prægnans;
Et tardo cedens gressu Portam ultima claudat.

Namque & collisæ quamvis innoxia rhedæ
Sors faveat; tamen & gravidam metus ipse cadendi
Conturbans, diro forsân vexabit abortu.
Quippe coit gelidâ pressus formidine sanguis
Confertim; cordisq; cavos uterique recessus
Obruit affluxu subito, jugulâtque calorem.

Unde ego maluerim crebro resonantia curru
Vitari spatia; ut cultos secedat in hortos,
Et pedibus spatiata suis per amœna vireta,
Hauriat optandas Zephyris mulcentibus auras,
Quæ facere eximiâ cupiet se prole Parentem.
Quum verò hiberni penetralia frigora Soles
Inducent, tristi glacie, canisq; pruinis;
Arboribúsque comas vellent, & gramina campis;
Quò tandem te foeta geres? An clausa tepenti
Sub thalamo, Boream falles brumamque rigentem,
Nec te usquam gelidi premet inclementia cœli?
Atria operta quidem, ventisq; impervia multùm
Tecta probem, quibus immites traducere menses,

G

Et

50 CLAUDII QUIILETI

Et validum possis felix educere foetus.
 Sed quoniam modico nonnunquam Aquilone serena
 Ridet hyems, nitidasque brevis sol exhibet horas;
 Has laeta impendas civiliter in visendis
 Matronis nuribusque, tibi quas proxima jungunt 5
 Compita, confinisque placens vicinia tecto.
 Hic dulces miscere jocos; hic feria ludis
 Diluere, & tumidi liceat fastidia ventris.

Quodque pia dudum tibi praecepisse fidelis
 Debueram. In primis summum venerare Parentem; 10
 Qui te foecundo vivum de semine foetus
 Concepisse dedit, partusque ad tempora servat.
 Hujus adi sacra templa frequens; semperque colendas
 Muneribus cumula, sanctis & honoribus Aras:
 Ut demum fausto proles tua Numine fusa, 15
 Transigat innocuum laudandis moribus aevum;
 Et mentem patrio coelestem reddat Olympo.

Atque has à primo conceptus momine leges
 Observes; donec, valido conamine, foetus
 Erumpens utero, materna repagula pulset. 21

Imò & maturi quum jam jam tempora partus
 Instabunt; lucisque Puer majoris egenus
 Gestiet aethereas tandem se prodere in auras;
 Tunc quoque provideas ne proruat impete pravo,
 Difficilique ortu corpus distorqueat infans. 25
 Cerea, si nescis, hoc tempore, membra miselli
 In quamcumque (nefas!) formam ducuntur ineptè;
 Et saepe illepidam sortitur Agrippa figuram.

Atque

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 51

Atque ideo extentis pedibus si prodeat; aut si
Hanc illám-ve manum muliebria ad ostia tendat;
Vel clune obverso natales tentet acerbos;
Mox fida obstetrix, habilis molimine dextræ,
Corrigat errantem motum, in meliúsque reducat:
Dum capite educto primùm, reliquóque sequente
Corpore, se facili promat conamine Natus.
Unicus hic etenim cunctis nascentibus aptus
Est modus; ut primo in cœlum se vertice prodant.

Nec satis est egressu agili emerfisse venustum
Infantem; ni legitimi nova pignora lecti,
Appositís-ve tener cunis foveatur alumnus.
Præcipuè caveas ne duro fascia gyro
Mollia membra premat; né-ve ipso à limine vitæ
Inducat tortam Nutrix improvida formam.
Nónne incomposito quæ sæpe volumine cingunt
Vincula stricta latus Pueri, costásque tenellas,
Gibbosum faciunt deformi tubere dorsum;
Elatásque humeris alas surgentibus addunt?

Quin etiam multi vexant puerilia morbi
Corpora, queis lenem properes adhibere medelam;
Si cupis innatum prolis servare decorem.
Imprimis quæ materni exanthemata gignit
Sanguinis illuvies; papulásque inhonesta minantes
Ulcera, follerti Pæan medicabitur arte.
Ridentes ne fortè oculos, nasúmque, genásque,
Lævorémque cutis corrumpat foeda cicatrix.
Heu! quot Virgineos immani strage lepores

52 CLAUDII QUILETI

Perdidit hæc immunda lues! quot lilia fronti
 Chloridis eripuit, tenerósque occidit amores!
 Ipsa Deæ quondam similis Galatæa, priusquam
 Sordida sensisset tetræ contagia labis,
 Nunc tanti morbi feritate, cavata genarum
 Marmora, & acre malum luget stillantis ocelli.
 Ipse quoque innumeræ quem deperiere puellæ,
 Deliciæque sui sexus formosus Amyntas;
 Postquam dira luis fœdarunt stigmata vultum;
 A cunctâ passim jam fastiditur Amante.
 Quum tamen hæc ad Pæonios pia cura Nepotes
 Spectet, & exilis superet molimina Vatis,
 Haud ego sustineam tanto succurrere morbo.
 Præterea nostræ quis cœpta audacia Musæ
 Ferre queat; si quæ docto modulamine, Magne
 SAMMARTHANE, tuâ legimus cantata Camœnâ,
 Hæc eadem illepido vanus clangore recantem?
 Vos potius teneræ ætatis pernoscere pestes
 Quos juvat, & pulchro labem hanc avertere ab ore,
 Vos SAMMARTHANI divina Poëmata, crebrâ
 Pertractate manu, doctâsq; evolvite chartas.
 Hic totas Heliconis aquas; hic flumina Pindi
 Tota hausit; nullam non novit Apollinis Artem.
 Interea nostræ succedant otia pennæ;
 Et quæ Pegaseo in cœlum subvecta volatu
 Abjectam despexit humum, nunc præpete lapsu
 Subsidens, placidâ demum requiescat in umbrâ.
 Fors erit ut quondam redeuntem pectora Phœbum

Ad-

Admittant, pulchræque canam consortia Mentis,
 Atque incorruptos formoso in corpore mores.
 Æquis enim crassâ errorum caligine cæcum,
 Aut fœdum vitiis Animum, speciosa cientem
 Membra ferat? vel cœlesti de culmine fufam
 Misceat obscenæ Telluris fordibus, auram?
 Sed tantæ rationis opus, conamina tanta,
 Ferrea vix nostri mereat vesania sæcli:
 Quippe hodie virtutis amor, studiûmque pudoris
 Exulat, apparêtque ullus vix cultor honesti:
 Ex quo ad perpetui furialia munera Martis,
 Nostra peregrinos adscivit Gallia mores.
 Vos adeo (Indigetes Divi) quos Celticus orbis
 Tangit, & Hectoreæ desciscens gloria gentis;
 Vos tristes mutate vices; Regniquê fatiscens
 Sustentate decus; dulcémque inducite Pacem;
 Ut tandem innocuas recolamus Palladis artes,
 Inque suum redeat pretium Parnassia Laurus.

CALLIPÆDIÆ

LIBER QUARTUS.

UÆ tamen ignavam pertentat barbara
mentem
Segnities? nostrasne diu obmutescere
Mufas,
Aut patiar lento Phœbum torpere ve-
terno?

Haftenus egregios vultus, artusque venustos
Diximus. Hic superest operis pars optima nostri.
Hic Hominis cœleste decus, Mentisque canenda
Nobilitas, pulchrôque micans in corpore Virtus.
Tu Dea, quam summo de vertice Juppiter almus
Fudit, & illæsum jussit servare pudorem;
Ingenuasque artes colere; & probitatis honestos
Exercere modos, sanctosque inducere mores,
Casta Minerva fave. Non hic Cytherea profanas
Miscebit flammæ, olidæque incendia tedæ;
Sidereum spirant præcordia pura furorem.

Ex quo è dilutâ finxit tellure Prometheus
Os sublime hominis, cœlestemque indidit ignem,

Quo

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 55

Quo mens æthereis splenderet congener Astris;
Sæpius insanæ superos tetigere querelæ.

Divinâ licet effigie, æternoque decore
Conspicius, sua stultus homo primordia damnat,

Incusâtque Deos, dirisque innoxia verbis 5

Fata onerat; quod maternâ ejiciatur ab alvo
Nudus, ad humanæ miseranda incommoda Sortis.

Quid me (ait) avulsam Phœbeo è fidere flammam

Accepisse juvat, calidoque in corde vigorem

Æthereum, & divæ lumen spectabile Mentis, 10

Si cunctarum orior rerum indigus? inscius? infans?

In duram projectus humum velamine nullo?

Et miserum querulis signans vagitibus ortum?

Ipse etiam obscœnum pronâ spectantia fronte

Bruta solum, tamen ingenito sibi robore gaudent; 15

Adnatisque armis lædentia quæque repellunt.

Quadrupedes servant densæ per corpora setæ,

Cornuæque, & duram quæ roborat ungula calcem.

Tutantur pisces squammæ; aëriæque volucres

Remigium alarum, & mordacis acumina rostri. 20

Necnon omnigenas facili passim ubere nutrit

Terra feras; cum me interea, ceu dira noverca,

Perpetuo cogat victum sudore mereri.

Imò hic, quo reliquis videor præcellere, splendor

Sidereæ mentis, crassâ caligine primum 25

Obruitur, multosque diu cæcutit in annos:

Donec me tandem rerum experientia segnis

Instituât, vel morosi doctrina magistri.

Tunc

56 CLAUDII QUILLETI

Tunc quoque quot subeunt teneram fastidia mentem,
 Dum Veri abstrusum decus, aut discrimen Honesti
 Quærit, & ingenuas extundere nititur Artes?
 Dum Veneris rapidos fatagit compescere motus?
 Immanisque feros iræ frænare furores?
 Usque adeo humanam damnant Fata impia Prolem!
 Scilicet hæc stolido erumpunt de pectore voces;
 Has vefanus Homo effutit; quum Numen iniquum
 Mentitur, justisque intentat crimina Divis.

Quis tamen ista ferat pravæ dictæria linguæ?
 An tu delicias Orbis, terræque decorem
 Inficiari audes Hominem, qui robore Mentis
 Æternæ, & validæ rationis viribus, omnis
 Naturæ tenet imperium, mundumque gubernat?
 Lævia membra quidem, & nullo munimine tecta
 Nascuntur tenero infanti; sed provida mater,
 Quæ charo totis opibus succurrat alumno,
 Non deficit; donec firmâ compagine corpus
 Crescat, & innatum prodat mens inclyta lumen.
 At simul eximio Ratio fulgore coruscat,
 Subtilique acie rerum discrimina cerpit,
 Cuncta sibi parere jubet: Sectatur honesta:
 Turpia declinat: Pallatia, mœnia, leges
 Condit: & ipsa suum quem conflare Tyrannum
 Magna Elementa colunt, sublimiâque ora verentur.
 Sæpe (fatebor enim) premitur Mens pondere densi
 Corporis, arceturque polo: sed se tamen imâ
 Tolle humo si quando volet; cognatâque tangens

Sidera,

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 57

Sidera, se patrio generosam reddet Olympo.
Ardua non refero; proprio dum lumine sese
Lustrabit coelestis Homo; terrestria spernet,
Vanâque despecti ridebit frivola mundi.

Hic tamen Arte opus est: etiam præcepta juvabunt 5
Arcendum à vitiis animum; mentisque vigorem
Exerere, innocuæ properabit Regula vitæ.

Non equidem inficior, pulchro quin sanguine cretos,
Sideribusque bonis, morum comitetur honestas,
Et patrum in natos abeat cum femine virtus. 10

Pulchra tamen plerumque labant: & qui malè prolem
Educat, hanc perdit, primordiâque optima vertit.

Unde hic insanos possum incusare Parentes,
Quos tam cæca tenet Natorum incuria, alendos
Ut passim ignotis tradant Nutricibus; unde 15
Innumera è tetro manent dispendia lacte.

Namque ut corporeas fileam quas lactea noxas
Pocula prima ferunt; ipsam quoque lædere mentem
Lac solet, & pravos animi producere mores.

Quis neget impurum meretricis ab ubere succum 20
Exfugi; unde iræ, fœdæque libidinis ignes
Corda urant, castumque vetent habitare pudorem?

Tu quoque fraterno maduit cui sanguine dextra
Romule; cui raptas placuit temerare Sabinas;
Et Latias vastare domos, & vivere rapto; 25

Nónne fero de lacte Lupæ, mammisq; cruentis,
Atroces hauisti iras, animúmque rapacem?

Ergo ubi delecta est moris, lactisque pudici

H

Nutrix:

58 CLAUDII QUIILETI

Nutrix: ingenuis quæ sit sapientia natis
Indenda, attenti è nobis ediscite Patres.
 Ipsâ etiam invitâ male-concreti indole nati,
 Legitimis crescet studiis exercita Virtus.
 Sic quondam assiduo Sophia indefessa labore, 5
 Socratis infausto Genio, atque in prava ruenti
 Obstitit, & pulchro perfudit lumine mentem:
 Unde per Argolicas sapiens celeberrimus urbes
 Promeruit sacris nomen memorabile Delphis.
 Non tamen hîc omnes morum conscribere leges 10
 Est animus; sed summa sequens fastigia rerum,
 Quæ pueris, quæ puberibus sint apta regendis
 Præcepta, & teneras quæ flectant optima mentes
 Consilia, apposito, quo sum potis, ordine pandam.
 Principio, infantum dum muta superfluit ætas 15
 Humore immodico, nec adhuc parva ora resolvit;
 Tunc tantum satagas, ut mollia corpora dulci
 Augescant victu; motuque exercita blandè
 Firmentur, sumantque habiles per membra figuras.
 Quippe sub hac ætate latet sopita recentis 20
 Vis animi, nec-dum ingenito se lumine promit.
 Sic ubi cæruleis Titan emergit ab undis,
 Humentemque torum liquidæ fugit Amphitrites;
 Vix minimos spargit radios, lucemque pusillam,
 Donec in æthereas surrexerit acrior oras. 25
 Sed postquam blæxæ distinguere verba loquelæ
 Incipiet puer, humanasque emittere voces,
 Mox curis animate piis Pater adveni; & alti

Jura

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 59

Jura Dei propera crescenti infundere nato:
 Ut quæ prima puer balbutiet ore venusto
 Verbula, divinas laudes, cælique benignas
 Virtutes resonent, fufumque per omnia Numen.
 Si quando horrifonos comitantia fulgura bombos 5
 Æthera discindent, subitòque infueta fragore
 Pectora subvertent puero, incutiéntque tremorem:
 Huic Superùm ultrices iras, animúmque Tonantis
 Infina; quòd magno hominum Divúmque Parenti
 Contemnat segnis meritum perfolvere honorem. 10
 Sic Jovis injectus sapiens timor, æqua tenellæ
 Corda dabit proli, sanctæque exordia legis.

Forſitan & ſolâ tandem Ratione magiſtrâ,
 Noſſe Deum poſſet felici fidere natus.
 Sed nullis Patrum monitis hæc ſera veniret 15
 Notio, nec niſi proveſto illuceſceret ævo.
 Hinc cæcam miſeror ſortem, lugendâque fata
 Occidua gentis, quæ noſtris invia dudum
 Puppibus, adverſis figit veſtigia plantis.
 Hæc licèt innumeros ſæclorum viderit orbes, 20
 Mirandâſque vices rerum, mundique tenorem,
 Vix tamen inſertos ſentit per ſingula Divos:
 Uſque adeo Doctore opus eſt, ut Numina noſcas!

Nec ſatis eſt puero Jovis inſpiſſaſſe potentis
 Imperium, cultuſque ſacros, ſanctúmque timorem. 25
 Ipſum etiam ſic inſtituas, ut pectora nullis
 Affueſcant odiis; cunctos ſic diligat, ut quæ
 Diſpliceant ſibi, non aliis inſligere tentet.

60 CLAUDII QUILLETI

Quid referam grato venerandos corde Parentes?
 Aut consanguineos, aut longævæ ora senectæ?
 Aut Themidis magnos Procere, rerumque magistros?
 Hæc sunt quæ Puero, vel ab ipso limine vitæ
 Præcipies, divinæ hæc sunt compendia legis. 5

Ast ubi paullatim crescens adoleverit ætas,
 Jàmque capeffendis monstraverit artibus aptum
 Ingenium, mentemque habilem, verique capacem:
 Protinus ingenuis studiis se tradit adulti
 Vis animi, facilisque adeat prima atria Musæ. 10
 Nónne magis dociles ævi sibi vendicat annos,
 Mnemosyne Aonidum genitrix, mollémque cerebri
 Temperiem, & vegetos nativo robore sensus?
 Ergo quæ memori debent sub mente reponi
 Ocyus, ut variis accommoda nomina rebus, 15
 Ex Græco, Latióque penu deprompta: vel ipsa
 Pulchri quidquid habet viventum lingua Quiritum:
 Gallicæque eximiis hodie ditissima libris:
 Quæque superba graves extollit Iberia voces;
 Gnaviter assiduæque operâ perdiscat ephebus. 20
 Ipse quoque interea veraces voluere curet
 Historicos; quibus æternis signata tabellis
 Heroum acta micant, longos memoranda per annos.
 Quis vesana ferat, falsæque strepentia famâ
 Facta virum, qui nusquam ullo vixere sub ævo; 25
 Quique leves vano pascunt phantasmate mentes?
 Has commentitias, & ponderis omnis inanes
 Historias, bonus affuescat contemnere tiro;

Nec

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 61

Nec nisi veridicis amet impallescere chartis.
 Nec tamen altifonos pigeat versare Poëtas;
 Entheus est ollis furor, & sapientia miris
 Docta modis, lepidóque placens modulamine Virtus.

Sed pubescenti postquam nova roborata nato
 Accedent, primóque Animus turbabitur æstu:
 Tunc fatage ut Ratio studiis gravioribus ipsam
 Se firmet, properétque feros componere motus.
 Fervida corda quidem, & calidâ turgentia bile
 Vix sapient: Vix in crudam Prudentia mentem
 Intrabit; sed non ideo hanc obvolveth iniquo
 Turbine tempestas, aut tristibus obruet undis,
 Si modò fideream fundet Sophia optima lucem.
 Maeste igitur generoso animo virtutis amator
 Strenue, ne cæcum rapiat te devius error.

Utque illibatum menti conferre decorem
 Sis potis, & superis dignum traducere vitam:
 Esse aliquos Manes, æternâque jura supremi
 Crede Dei; quibus Astra bonos, horrenda scelestos
 Antra manent; rectâque fluunt mortalia lege.
 Hæc est vera Hominis sapientia; nobile mentis
 Hoc studium; novisse Deum; sese quoque nosse;
 Séque immortalem cognato reddere Olympo.

Sed quia Virtutum regitur chorus omnis ab ipsâ
 Luce Intellectus, quâ circum-fusa Voluntas
 Pergit ad innocuos facili conamine mores.
 Hoc ideo inprimis cures, ut plurima Mentem
 Notitia illustret, confusâque nubila cedant.

Novi

62 CLAUDII QUILLETI

Novi equidem angustum miseris mortalibus ævum
 Concedi; unde animum jucunda scientia Veri
 Vix subeat, densâsque abigat de mente tenebras.
 Sive quòd innatum Rationis lumen opacâ
 Nube tegant tetri fumantia corporis exta. 5
 Sive quòd omnis inops lucis mens infcïa crebro
 Indigeat sensu, rerum ut simulachra capeffat.
 Quidquid id est, te perpetuo indulgere labori
 Fata jubent, si pulchra animi ornamenta requiris.
 Tu tamen omnimodas rerum pernoscere causas 10
 Ne speres: nimis immenso se porrigit orbe
 Mundus inexhausto specierum plenus acervo.
 Sufficiet spectare rato quo cuncta reguntur
 Ordine, & æternas quas servant sidera leges.
 Aspice quàm pulchrâ compage cohæreat ingens 15
 Machina fidereæ molis: quàm fonte perenni
 Luminis, in vastum Titan spargatur Olympum;
 Fœcundétque leves radiis vitalibus auras.
 Sive indefessâ lustret vertigine terram
 Ignivomis invectus equis: sive ipsâ rotetur, 20
 Et circum immotum Solem vaga Terra pererret;
 Cuncta movet Deus omnipotens; nec talia cæcus
 Tam stabili dudum volvat molimine Casus.
 Parce tuis, Epicure, atomis, sine numine textam
 Congèriem astruere, & vanæ ludibria Sortis. 25
 Ipsa licèt solidis præstent corpuscula rebus
 Materiem; tamen, eximiâ Jovis arte, coacta,
 Diversas mundo species tribuisse necesse est.

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 63

O quàm conspicuo Mens exornata decore
Fulgeret, si rerum ortus & fœdera nossêt!
Quótque modis Elementa suas miscenia formas,
Omne genus lapidum; duri genus omne metalli;
Gramináque & segetes; frondosísque edita sylvis
Robora; squammiferos pisces, volucrêsque canoras;
Fœcundique armenta soli, pecudêsque, ferâsque;
Cæterâque immensi componant corpora mundi!

Sed nossê humanæ præstat miracula molis,
Divinúmque Animal; cujus veneranda potentem
Ora Deum referunt; mortaliâque omnia lato
Imperio, & validâ Rationis lege coërcent.
Nónne per expansum quidquid diffunditur Orbem
Sola hominis Natura capit? Nónne alta rotundi
Arx capitis, tibi supremam Jovis exhibet arcem?
Nimirum ut rutili fedet alto in culmine mundi
Omnipotens, pulchrâ Divum stipante coronâ,
Aligerúmque choro; queis summa capeffere jussâ,
Æterníque datum est nutus deferre Tonantis.
Sic, caput humanum, nitidi Mens ætheris aura
Incolit: huic adstant sensus: huic plurima gaudet
Spirituum servire cohors, artúsque movere;
Et totum æthereo perfundere lumine corpus.
Quis neget è medio radiantem pectore Solem,
Cor alium vitæ fidus; quo membra foveantur
Omnia, coelestíque vigent recreata calore?
Nónne ut candenti nonnunquam exæstuat igne,
Subjectâsque urit terras accensus Apollo:

Sic

64 CLAUDII QUIILETI

Sic etiam ignitâ si quando ebulliet irâ
 Cor hominis, calidó-ve furens ardebit amore.
 Continud effuso corpus torrebitur æstu?
 Quid loquar, ut pelago mixtam Telluris opacæ
 Colluviem referat fœcunda humoribus alvus;
 Unde vapor flatûsque frequens prorumpat in omne
 Pectoris & capitis spatium; pluvixque solutæ
 In morem, toti madeant sudoribus artus?
 Ceu nubes cœlo obtensæ, velamine crebro,
 Phœbeos adimunt radios, & lumina condunt;
 Sic sæpe obscuros fundente abdomine nimbos,
 Ingenito splendori animi, nox incubat atra;
 Donec disculsâ redeat caligine lumen.
 Humanóque jubar nitidum reddatur Olympo.

At verò omne feret punctum, si se quoque norit
 Mens hominis; nil quippe ipsâ pretiosius usquam est.
 Hæc est vera Dei effigies, ignobilis expers
 Materiæ, fati victrix & nescia mortis.
 Hæc effusa licet per totos corporis artus
 Crassam agitet molem, tamen impermixta cohæret;
 Et rerum abstractas species, generumque latentes
 Naturas, in se reflexo lumine cernit.
 Sic quamquam assiduo moveat moderamine mundum
 Omnipotens, totumque almis concursibus Orbem
 Sustineat, rerumque vices & tempora mutet;
 Se tamen æternum, proprióque decore coruscum
 Suspicit, immensóque nitens fulgore triumphat.
 Ergo immortalem quum se Mens æmula Divum

Noverit;

Noverit, an celsum non affectaret Olympum?
 An fœdis terræ illecebris correpta, caducas
 Sectaretur opes; vani vel inania sensus
 Gaudia, vel stolidos mundi fallacis honores?
 An-non virtutes potiùs conatibus æquis 5
 Indefessa colat, vitiorùmque agmina frangat?
 Nam si æterna manent sceleratas Tartara mentes;
 Et contrà æthereis succedunt candida campis
 Pectora, quis dubitet justos acquirere mores?
 Quem non delectet solers Prudentia, honestum 10
 Vestigare habilis, rectùmque insistere callem?
 Quis non despiciat Venerisq̃ gulæque pudendas
 Delicias? quis non invicto robore diros
 Contemnat Fortunæ ictus, Fatique procellas?
 Paupertas; sævùsque Dolor; plebisq̃ Cachinnus; 15
 Ortum Virtuti, jucundâque pabula præbent:
 Quoque magis premitur Sapiens, magis inde resurgit.
 Sed quia non satis est, propriâ virtute decorum
 Fulgere, & superûm vitam, sedesq̃ mereri:
 Te quoque proficuum Patriæ; te civibus aptum 20
 Redde tuis, animùmque ad publica commoda confer.
 Nónne animal civile audis, cui mutua cura,
 Officiûque pii communis convenit usus?
 Quum tamen haud homines studia omnes omnia tangant;
 Nec grave sit placito juvenem indulgere labori, 25
 Consule nativum Genium: & seu Pacis amœnas,
 Seu minùs optandas Martis delegeris Artes,
 (Nam plerumque armis fas est sua jura tueri)

66 CLAUDII QUILLETI

His te agilem accingas; primo dum flore juventæ
 Membra vigent, firmumque micat sub pectore robur.
 Sed caveas ne dum Mavortia signa sequeris,
 In pravos mores flexu labaris iniquo,
 Bellicæque ingenuam corrumpant crimina mentem. 5
 In Bello præceps vitium stat: vixque furem
 Temperat à noxis animum furialis Enyo.
 Atque ideo insanam ne inducat Thracius ardor
 Barbariem, quâ miles iners vecorsque ferocem
 Pallada, nusquam ullâ Musæ dulcedine lenit; 10
 Tu placidis studiis immania dilue corda,
 Et tener immiti Marti jungatur Apollo.

Ut demum validæ laudanda peritia Menti
 Accedat, pulchrisque animum virtutibus ornes;
 Te juvenem peregrè varias invisere terras, 15
 Diversosque hominum Genios, diversæque regna
 Observare velim, ut memori hæc sub mente reponas,
 Ante genus quam tu instituas vitæque tenorem.
 Nam quum quæque suos habeat Provincia mores,
 Quæque suum gens ingenium; te cuncta sagacem 20
 Explorare juvat; ritus, habitusque locorum;
 Quod cunctis vitium Populis, quæque insita virtus.

Sic ubi, transmissis invises Alpibus, aliam
 Italiam, gemino pelagi munimine tutam;
 Hic rerum quondam Dominam, latoque potentem 25
 Imperio, nunc fractam imbelli robore Romam
 Invenies, solâ se Religione tuentem.
 Hic Latius miles torpens, & Martis aviti

Immemor,

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 67

Immemor, ignavâ compostus Pace quiescit.

Quæ tamen eximium præfert veneranda cadaver;

Quæque tot Heros rutilis URBIS addidit Astris,

Haud omni quassâ prorsûs virtute fatiscit.

Romuleum quandoque solum, quo semine Divo

Turget adhuc, sæclis præclara exempla futuris

Parturit, ingentes Animas; queis deditus Orbis

Cedat, & immensi volvatur machina Mundi.

Sic qui hodie nostris præluceat JULIUS oris,

Aufoniæ rutilans jubar & Romana propago,

SCIPIADÆ quos ambo olim, FABIQUE invictos

Monstravere animos, uno de pectore promit.

Non illum frangit rabies pugnacis IBERI,

Iraque foeta odiis. Non illætabilis Orci

Spiritus, aut sævos in mutua vulnera Gallos

Tisiphone exagitans: non atris tetra colubris

Invidia impavidum potuit convellere; diro

Quin sua dente secans incassum viscera rodit.

Quódq; magis mirere; suos quum, vindice dextrâ,

Conterere ofores queat, his ignoscere lenis

JULIUS, Æneadæque alto cum nomine IULI

Jungere mitem animum, mansuetâq; pectora gaudet.

Cætera sed variis deget quæ subdita sceptris

Itala Gens, audax robur, priscumque vigorem

Exuit; huic superest vastræ solertia mentis;

Ingenium blandiri habile, & sapientia miris

Mixta modis, suavisque potens facundia linguæ.

Intereâ ad cunctas aptum sese Italus Artes

68 CLAUDII QUILLETI

Ostendit. Sapi in multis, votóque tenaci,
 Quæ cupit, insequitur patiens nec inania captat.
 Non hunc spes longæ absterrent, longique laboris
 Tædia; non diræ quatit inclementia fortis.
 Providus & frugi rerum dispendia vitat, 5
 Fortunámque regit; felix industria nomen
 Italicum passim celebrat, grátumque Camœnis
 Ingenium, & Phœbum non dedignantia corda.
 Exinde Occiduum si perges visere Iberum;
 Acre Hominum genus occurret; fortissima bello 10
 Pectora, quæ totam cupiunt sua sub juga mitti
 Europam, insanâ necdum ambitione quiescunt.
 Quin etiam immensum dum subdere cogitat Orbem
 Hesperia imperio flagrans; quot adire labores
 Gaudet, ut ingentes animos ingentibus ausis 15
 Impleat, & Regnis nondum exsaturata triumphet?
 Non hanc Oceani rabies; non altera mundi
 Sidera, & ignoto reboantes æquore venti;
 Non sitis, immanísque fames desistere magnis
 Inceptis, votisque modos imponere cogunt: 20
 Tantus amor Sceptri, tantæ dominatio curæ!
 Interea immodici Regni dum cæca cupido
 Hispanos agitat; placitis parere severæ
 Militiæ faciles, submissâ mente capeffunt
 Jussâ Ducum; tetricâsque minas nutusque verentur. 25
 Hoc igitur robur constans, hæc Martia gentis
 Temperies, haud ruris amans invertere glebas;
 Aut serere, aut lætas ulmis adjungere vites

Con-

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 69

Conspicitur: sed tota viris omni arte domandis
 Incumbens, ensem gestit præferre ligoni.
 Nec tantùm bello insignes spectabis Iberos;
 Consiliis sed præcipuos; altèque silentes
 Quæ cupiunt, tacitòque prementes pectore vota. 5
 Imò & sæpe sacrum dum Relligionis honorem
 Prætendunt cœptis, adduntque ad crimina Divos,
 Plebeiam illudunt turbam; vulgèque profani
 Obtusas sanctâ replent caligine mentes.
 Præterea inflatis Hispana superbia buccis 10
 Obtundit patulas tumidis sermonibus aures,
 Exteraque aspernans naso suspendit adunco:
 Unde tumorem oris vani, ampullatæque verba
 Quis ferat, infano dare pondus idonea fumo?
 Si deinde è calidis remeans regionibus altos 15
 Pyrenæi apices peragras, Gallósque revisis,
 Hi pro more leves subeunt, animoque feroces:
 Omnis & officii immemores, bene vel male facta
 Vix animo recolunt, irâ-ve ultrice rependunt.
 Huic tamen innatæ levitati Martia virtus 20
 Jungitur, & nullis audacia fracta periclis.
 O quoties subito tremuit perculsa timore
 Roma potens, quum per Latios se funderet agros
 Indomitus, rapidoque erumpens impete Gallus!
 Quid Celtis everfam Asiam, Libyâque recantem, 25
 Totque triumphatas Eoa ad littora gentes?
 Omnia jam celebrata; sed acri Marte furentes
 Vix possunt Galli rebus durare secundis.

Sæpius

70 CLAUDII QUILETI

Sæpius & pulchris infelix exitus oris
 Succedit, perditque omnes mens læva triumphos.
 Sive quòd intrepidæ violenta ferocia Gentis
 Haud perstare diu valeat; seu quòd nimis hostem
 Contemnens domitum, molli lasciviat æstu. 5
 Sive quòd instabiles animi sese ad nova semper
 Promoveant, partâsque finant arefcere Laurus.
 Interea Reges, ceu numina sacra, verentur
 Addicti imperiis Franci; nec ferre recusant
 Quidquid subiectos jubeat Diis æqua Potestas: 10
 Unde hic regnatur verè, nec ubique locorum
 Regia Majestas folio magis emicat alto.
 Hic placitum pro jure datur: pro lege voluntas
 Sola tonat: puerique interdum debile nomen
 Invisis succedit Avis, populósque coërcet. 15
 Quid loquar ut blandis Gallâ excipiantur in Aulâ
 Hospitiis, quos lugendos fors improba vexat?
 Gallia in externos totis expanditur ulnis.
 Imò alienigenas, aptum quicquid rebus agendis
 Contigit ingenium, & rerum prudentia solers, 20
 Consilii in partes summas, arcanâque Regni
 Adsciscit, meritósque excelsò donat honore.
 Sic qui nunc placido flectit moderamine Gallos,
 Romanus Latio Princeps spectabilis ostro,
 Quàm dulci exceptus gremio! sed quanta rependit 25
 Munera, dum firmis Gallum cervicibus orbem
 Sustentat novus Alcides, clavâque tremendus
 Victrici, Hispani Geryonis ora retundit?

Nec

CALLIPÆDIAE LIB. IV. 71

Nec tantum urbanam se consuetudine Gallus
Commendat, vultuque hilari, & dulcedine morum;
Seria sed lepidis grato moderamine miscens,
Artibus ingenuis Musas, Sophiamque Camœnis
Jungit, & abstrusum nihil intactumque relinquit. 5
Attica facundis quidquid Sapiencia chartis
Protulit; Aoniæ quidquid cecinere Sorores;
Quidquid & Ausonii Tiberina ad flumina Vates
Romuleis dixere modis, citharæque tubæque;
Omnia pernoctis Galli, æquatique canendo: 10
Quippe etiam eximie vestro modulamine Musæ
Æmula Cæcropii resonant, Latineque leporis
Carmina, & arguto mulcent præcordia cantu.

Inde Caletani si trajicis æquora ponti;
Anglos immanes, Regumque à cæde cruentos 15
Repperies; plebem effrænem, sanctisque rebellem
Legibus, & variam cum Religione furentem.
Unusquisque sibi Vates; sibi quisque Sacerdos
Hic audit proprium Genium, sequiturque protervè;
Proque animi libito Superis imponit honorem. 20
Sæpius hinc iræ & lacrymæ, dum somnia jactat
Quisque sua, & stricto defendit credita ferro.
Nec tantum veteres ritus, cultusque Deorum
Contemerare novis gaudent erroribus Angli:
Hos etiam in reliquis insana protervia ducit: 25
Et si qua antiquas convellat opinio mentes,
Hanc subito arripiunt, & toto pectore firmant.
Nec tamen omni laude carent; hos nautica virtus

Ornat,

72 CLAUDII QUILETI

Ornat, & immenſi divina peritia Ponti,
Non Anglum Tiphys ſuperet; non fortis Iaſon;
Non quemcumque tulit velis audacibus Argo.

Quid referam anguſto diviſos aequore Belgas,
Non Celtis multum abſimiles; niſi regia ſceptra
Odifferent, carâ pro libertate feroces?

Te quoque non pigeat Germanam inviſere gentem:
Huic alti decus Imperii, Romanâque ceſſit
Gloria, & intrepidis Aquilis fulgentia ſigna.
Huic colitur ſincera fides: huic callida mentis
Vaſrities, agiliſque animi verſutia fallax
Diſplicet, & varios quærens Prudentia gyros.
Sive quod algenti, denſoque ſub aëre natiſ
Germaniſ, haud ingenium contingat acutum.
Sive quod ingluvie crebrâ, nimiôque Lyæo
Turgidula obtundant temulentam viſcera mentem.
Quippe hiſ egregium eſt pateras haurire capaces,
Impleriſque mero; non hiſ inhoneſta videtur
Ebrietas: imò unanimi ſi pectore gaudent
Foedera percutere, & ſociales jungere dextras,
Lenæo indulgent; per mutua pocula ſanctæ
Pignora amicitia tradunt; pluriſque bibendo
Siccantem caliceſ ſequitur fiducia major.
Talia Sileni celebrabant Orgia quondam,
Inflati, ut ſemper, fumanti abdomen Iaccho,
Atque dapes inter dulceſ læto ore canebant.
Nec tamen immodicoſ implens Germania ventres
Omnem animum extinxit: quædam pars inclyta Gentis,

Inge-

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 73

Ingeniôque potens, mirandas extudit artes.
 Quis nescit diri resonantia fulmina Martis
 Germanâ fabricata manu? graphicâsque typorum
 Inventas Rheni famosâ ad flumina formas;
 Doctorum queis scripta virûm, pretiosâque Musis
 Carmina, venturos durant servata per annos?
 Nec fileam ut studiis Bellonæ asperrima corda
 Teutonicæ gentis, gratâ vix pace quiescant.
 Otia quippe suas cernant si involvere terras;
 Finitimi in partem belli concedere malunt,
 Quàm placidâ torpere manu, lentôque veterno.
 Hinc apud externos passim stipendia quærunt,
 Nec pudet, ut pugnent, armatas vendere dextras.

Te demum Danos vellem, & novissè Polonos,
 Indomitôsq; Getas; nec enim sarraca Bóotæ
 Pigra vetant, gelidâ Musas habitare sub Arcto.

Sed forsân tot adire plagas, tot dissita regna
 Lustrare, & varios populorum expendere mores
 Vix poteris, nimiûmque viæ perferre laborem.
 Nimirum validos artus cum forte benignâ
 Hunc habuisse opus est, qui tot pervadere tractus
 Sustineat, terrisq; diu jactetur & alto.

Quin etiam quum jam matura accesserit ætas,
 Ferventémque animus peregrè sedaverit æstus;
 Sistere tunc gressum; civili munere fungi
 Convenit; & stabili tandem se tradere vitæ.

Ergo tibi vario quidquid didicisse labore
 Contigerit, perpende lubens; vitiisq; fugatis,

74 CLAUDII QUILETI

Quas, apud externas gentes, spectaveris usu
 Illustres tu virtutes amplectere solers;
 Conspiciuúmque ex his animi compone decorem.
 Sic ubi mellis opus, lætis in saltibus Hyblæ,
 Aëriæ meditantur apes; per florida passim 5
 Rura volant; violas, tymbram, casiámque, thymúmque
 Exfugunt, fusósque bono de fidere rores;
 Ut placidas dulci distendant Nectare cellas.

Intereà reliquos vitæ dum transigis annos;
 Ne decor ingenuus, mentisque adscita venustas 10
 Dispereat; tu clarorum monumenta virorum
 Alternis horis relege; ut quæ multa vagantem
 Haud subiere animum, jucunda per otia discas.
 Præcipuè Historicis quæ sunt insignia chartis
 Magnorum seu facta Ducum; seu dicta Sophorum; 15
 Seu positus tibi non visos cœlique solique;
 Cæteráque ingenuis quæ lucem mentibus addunt.

Denique colloquiis Hominum te semper honestis
 Misceri, me auctore juvat; Nam se quoque Virtus
 Nonnunquam contage bonâ per amica propagat 20
 Pectora, & optandi veneranda scientia Veri.

Quis tamen hîc fileat Magnatum improvida passim
 Corda Patrum, qui infensa suis consortia Natis
 Haud animadvertunt, sed libertatis habenis
 Effusis, quoscumque sinunt discrimine nullo, 25
 Et prazos plerumque sibi sociare sodales.
 Nam simul ut se Patritius depromet Ephebus,
 Inque Hominum cœtus dabit, excutiétque Magistros;
 Ne

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 75

Ne speres ipsum veræ Virtutis Alumnos
Culturum: Scurræ, Ganeones, Alea, Scorta
Hunc rapient; teneroque animo per lubrica ducto,
Incautum tristi vitiorum gurgite mergent.

Nec tantum exiit generoso pectus Honesto: 5
Ipsam etiam Pulchri mentem penetralia Veri
Indagare vetant, cæcæque ad devia flectunt.
Ad mensas, ubi se facilem misceret, amica
Pocula per lætæque dapes, minus aspera Virtus,
Indocti accumbunt Parasiti; sordida turba 10
Assentatorum; sapida hic obsonia laudat:
Hic stupet ad lautas epulas: hic, turpe voracis
Gutturis exemplum, pleno se proluit auro
Spumantis pateræ, Bacchumque ad sidera tollit.
Alter Ventre minor, nec strenuus Helluo, mollem 15
Commendat Venerem, blandosque Cupidinis ignes:
Ingenuam Domini florente ætate juventam
Ad scelus incendit. Culta (inquit) molle Puella
O Rex subrisit tibi. An hanc fastidit Amantem
Cor juvenis? nec jucundo indulgebit Amori? 20
Tu tibi quod satis est sapis: ærumnosa Solonum
Consilia & tetricos felix contemne Catones.

Hi sunt Convivæ: hinc de rebus inanibus omnis
Sermo; de recto nihil est quod scire laborent.

Talibus instanti dictis, & plura paranti 25
Dicere; quæ patulas circum vox adsonat Aures?
Quæ facies fulgore novo radiantia spargit
Lumina, & Ambrosiis perfundit odoribus auras?

76 CLAUDII QUILLETI

Calliopen video, specie nec fallor inani.

Ut comi gravitate nitens, blandóque pudore

Nobilis! ut miro incessu Dea vera patefcit!

Quid me, Diva, tuo adventu dignaris? an istud

Quod ceciní carmen te Pindi è vertice duxit.

Ut mea conspicuâ præcingas tempora Lauro?

Perge, ait, & pulchræ quæ sunt addenda Camœnæ

Accipe, téque novo repleti numine gaude.

Non fatis est homines vivendi legibus æquis

Instituísse mares, animúmque ornasse virilem:

Fœmina cui grato Naturæ munere major

Ore decor, lepidæque data est præstantia formæ;

Ipsa etiam propriæ mentis rescire venusta

Ornamenta cupit, propriósq; agnoscere mores.

Et quia formosâ specie, sexúque benigno

Gaudemus Divæ Aonides; & congrua nobis

Munia, Virginibúsq; aptas pernovimus artes;

Has non dedigner facili tibi pandere versu.

Inprimis non tam crassó muliebria corda

Ficta luto, aut lævam fortita est fœmina mentem,

Quin pulchris etiam studiis fit idonea; cæcum

Quis ferat errorem, quo non licet esse peritis

Virginibus, Verique altas inquirere causas?

Nempe his innatæ lumen Rationis ademptum

Cur fuerit? Cur humanæ vis insita menti

In pulchro sexu sic extenuata fatiscat?

Dii tantum vetuere nefas; nec solus Apollo

Artibus ingenuis habilis. Tritonia Pallas

Has

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 77

Has quoque, & Aoniæ norunt, pia turba, Sorores.

Quæ tamen (ô Gallæ gentis vecordia!) Princeps
Nos colit hic mulier? tecum ô Vallesia proles
Fœminei omne decus sexus; tecum occidit omnis
Ingenii muliebris honos; nec discere quidquam, 5
Quod decoret mentem, Gallarum ignavia curat.

Ergo ad Hyperboreum tandem migrabimus axem;
Concretâque gelu terras; hic magna Getarum
Regina, exosas hac tempestate Camœnas
Excipit: hæc nostras lauros miscere paternis 10
Gaudet, & innocuas Marti succedere Mufas.
O fati abstrusas leges! ô mira Deorum
Consilia! eximias quæ quondam everterat Artes
Barbara Gens, doctumque furens turbaverat Orbem:
Nunc, versis rerum vicibus, mitescit amœno 15
Ingenio, & tantæ studiis sapit Heroïnæ.

Vos modò Gallarum nuruum densissima turba,
Si minùs ad claras animos advertitis Artes,
Este bonæ saltem, & castum servate pudorem.
Vos dum accurato texetis pollice lanas; 20
Aut facilem duceris acum; fusos-ve, colus-ve
Mobilibus digitis, vilique agitabitis usu;
Æmula corda piis saltem retinete Sabinis.
Quis ferat obscenos mores, meretriciâque ora
Lædis, aut fœdâ turpem prurigne Floram? 25
Quis molles laudet risus, oculosque trementes,
Aut voces nimium blandas, aut verba pudenda;
Cætera quæis pulchri sexus violatur honestas?

Ipsa

78 CLAUDII QUILLETI

Ipſa quidem æthereo Psyche ſpectanda decore,
Talibus haud uſa illecebris corruptit Amorem:
Moribus at pulchris animi, caſtôque lepore,
Non illaudatos accendit amabilis ignes.

Dixit, & in tenues aëturum evanuit auras, 5
Mèque levi confuſum abitu, triftémque reliquit.
O Dea, ſi placido te compellare liceret
Alloquio, alterniſque mihi rationibus uti;
Quàm te ego præſtanti vellem ſermone morari!
Tu mihi quæ pulchrum Virtus Heroica Regem 10
Reddat: tu celſam regali in corpore mentem,
Regnandique bonas artes, ſupremaque jura
Diſſereres, altôſque animos & Regia corda;
Quæ Divo canerem juveni, quem Gallia Pulchrum
Regnatorem amat, & folio veneratur avito. 15
Huic tua dum cultis divina effata referrem
Carminibus; quâque arte ſuis evaderet uſque
Dilectus populis, & amandâ forte beatus;
Forſitan ad noſtros cantus adverteret aures,
Exciperétque lubens gratæ modulamina Muſæ. 20

Quæ tamen hîc noſtram ſtolidâ imprudentia mentem
Abripit? An Princeps ſtreperis circumdatus armis
Audiat imbelles & amantes otia Muſas?

Scilicet imperiis totam dum effrænâs Iberus
Appetet Europam, & lato graſſabitur orbe 25
Ambitione furens & iniquo fervidus æſtu,
In Bello labor omnis erit; ſolâque pharetrâ,
Non modulante lyrâ, Regi arridebit Apollo.

Ergo

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 79

Ergo ô Calliope valeas; nec me facer ultra
Ardor agat. sanctumque vicens in pectore Numen.

Tempus erit (diras nec ferius impia neſtent
Fata moras) quo tandem odiis ſaturata cruentis
Hefperia, & ſævo nequicquam exercita Marte,
Conſilia in melius referet. Pacemque rogabit,
Quam pius oranti Gallus non abnuet Heros.
Tunc procul omnis erit Belli furor. Occidet omnis
Effera vis animi, Regnique infana Cupido.

Tunc quoque conſpicuæ foliis redimitus olivæ,
Muſarum adveniente choro, LODOICUS amicè
Occurret; gaudensque altas inducet in Ædes,
Aonidæſque Deas, ſacrorumque Agmina Vatum.

O quàm ſublîmi reſonabunt Regia plauſu
Atria! quàm dulces modulos læta audiet Aula!
Ferales cauſas, longique exordia Belli,

Quo per bis denos furiis immanibus annos
Gallicus Hiſpano miſcetur ſanguine ſanguis;
Et lati horreſcunt diverſo milite campi;
Innumeras claſſes; conſtratum puppibus æquor;
Præliaque, everſasque urbes, terraque marique;
Et paſſim alternos utraque è parte triumphos;
Mæonio elata execrabitur ore Camœna.

Mox tamen ut tantas ſtrages meminiffe pigebit,
Attonitæque frement bellaci carmine mentes;
Continuò dolci ſuccedet peſtine blanda
Euterpe, & lætos Pacis celebrabit honores;
Suadebitque choros & amœna gaudia vitæ.

Liber,

80 CL. QUILL. CALLIP. LIB. IV.

Liber, & alma Ceres, plenis cumulata canistris
 Dona ferent, pingues reliquis cum fructibus uvas;
 Turgidâque infuso fervebunt dolia musto.
 Tunc demum Pulchram facili quam pangimus Artem
 Carmine, gaudebunt Pulchri exercere nepotes; 5
 Blandâque legitimo crebrescent basia nexu.

Sic postquam æthereos jaculatus Juppiter ignes,
 Immanem Enceladum, Cœum, torvumque Typhæum,
 Et conjuratos in Olympia culmina fratres,
 Disjecit tostos, Ætnæisq; obruit antris; 10
 Protinus Aonias Superi excepere Sorores;
 Magnâque jucundo sonuit victoria cantu:
 Læta serenato plauserunt Numina cœlo:
 Ambrosiæ rediere dapes, & Nectaris haustus
 Egregii: Divæ divis amplexibus ulnæ 15
 Miscentur, celsumque hilarat Pax aurea mundum.

F I N I S.

EJUSDEM CLAUDII
QUILLETI

A D

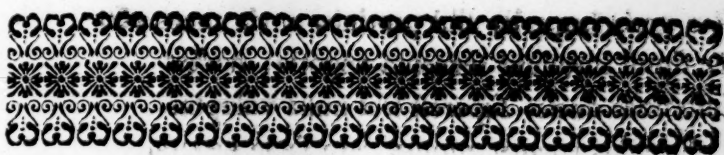
EUDOXUM

EPISTOLA.

THE DORSET
QUILLET

EDDOW

ESTO L A

A D
EUDOXUM
EPISTOLA.

*Hanc scripsit, jam à decem circiter annis, ad
 Hominem Aulicum, cujus verum nomen,
 fictitio substituto, hîc lubens omittit.*

LAMINIUM tenue, & modico gra-
 tissima censu

Commoda jamdudum optantur: sed,
 numine duro,

Me fugiunt; dulcémque vetor tradu-
 cere vitam.

Ergo humiles, EUDOXE, lares, urbanâque tecta
 Quum colere, & placidæ libeat me tradere Musæ,
 Dum tamen infestum mutet Fortuna tenorem,
 Quid facili scribam calamo, aut sermone pedestri?

Non me cæcus Amor; non auri sacra cupido
 Occupat. Ad summas rerum nec spero vocari
 Nec valeo; quis tantæ ausit se credere moli?

84 CLAUDII QUILETI

Res geris Imperii; tibi protinùs anxia mens est:
Te simul invadunt sexcenta negotia: noctes
Insomnes ducis; superest tibi nulla voluptas.

Frigidus emanet rumor, jam sæpe negata
Fœdera cum Hispanis tandem sanxisse Batavos,
Sancitumque diu nobiscum abrumpere fœdus;
Displicet hoc. Bavarum infidum corruerit hostis
Austriacus; veteremque fidem Germania spernat;
Hoc nocet, hoc felli est. Tuscorum ad littora frustra
Pugnarint nostræ puppes, reditumque fugaci
Proh pudor! oppidulum longâ obsidione levarint;
Hoc cruciat pectus, speratamque gaudia vertit.
Occiderit duro juvenis spectabilis ictu,
Deliciæ Patris atque Nurus; mox impia bella
Damnantur: sævum clamant per compita Martem
Vecordes Animæ; dirisque oneratur iniquis,
Ardua qui summi sedet ad moderamina sceptri.
Annuæ si crescunt, Populo frendente, tributa:
Si sua quisque dolet, longi in dispendia belli,
Absumi; pavor exoritur ne fortè coorta
Seditio, infano moveat fera corda furore,
Accensique ruant in mutua vulnera cives.
Quid varia invidiæ memorem molimina? sævas
Percutiendi Artes? & cæco infecta veneno
Pabula, queis petitur Regni qui sustinet Orbem?

O miseras Hominum curas! discrimina tanta,
Pendentisque auratis è laquearibus Enses
Suspiciamus, nec nos prærupta cacumina terrent!

Quam

AD EUDOXUM EPIST. 85

Quàm magis optanda est placidæ constantia Mentis,
 Quæ spernens Mundi phaleras & inania, folis
 Se miscet superis, summumque affectat Olympum!
 Hæc modico contenta, nec obruta pondere rerum
 Despicit infernas sedes, seque inserit Astris.
 Hæc simul Eois rutilum capit exerit undis
 Phœbus, & æthereo perfundit lumine terras,
 Inprimis venerari Hominum Divumque Parentem
 Gaudet, & illæfos Aris persolvit honores.

Tum nostræ recolens FIDEI Mysteria sacra,
 Humani Capitis lapsum, Generisque redempti
 Abstrusum miratur opus; decretaque summa
 Suspicit, heu! nostrum longè superantia captum.

Dein tanto emerfi pelago, pulcherrima Mundi
 Machina spectatur. Pugnas Elementa perennes
 Ut renovent. Ut sublimem distincta per Orbem
 Astra vices rerum, fecundaque tempora mutent.
 Ut Tellus se Vere novo tepefacta resolvat
 In flores, suavique animas perfundat odore.
 Ut Sol maturet radiis Cerealia dona,
 Et coquat arboreos æstivâ lampade foetus.
 Ut fluat Autumno tumidis expressâ racemis,
 Nectareoque cados repleat Vindemia succo;
 Qui vitæ ærumnas, hybernâque frigora lenis
 Molliat, & dulcem stillet per membra soporem;
 Dum ruet insanus Boreas, conceptaque terrâ
 Semina, concretâ glacie nivibusque fovebit.

Hæc inter, summum agnoscit splendescere Numen,

Quod

86 CLAUDII QUILLETI

Quod tulit has leges, æternoque ordine servat;
Antiquus donec ruptâ compagine *Mundus*
Disperat, suâque interitu primordia monstret.

Nec se sistit in his *Animus* per singula velox;
Sed peregrè excurrent, latum se pandit in Orbem.
Æquoris innumeros cives, genus omne natantum
Miratur; pictas volucres; horrenda ferarum
Corpora; regnantésque *Hominis* super omnia vires.
Dignior an nostram capiat meditatio mentem?
An me *Hominem* magis esse probem ratione potentem?
Præcipuè radiis animi si me quoque lustro;
Humanæque decus Naturæ & nobile munus
Sustineo fortis, vitiorumque agmina frango?
Ecquis enim vigor est *Hominis*? quæ gloria? si dum
Cuncta suis premit imperiis animalia, vix se
Dirigat, & turpis fugiat contagia sæcli?
His ego me tandem, senioris robore mentis,
Ereptum scopulis, placidóque in littore fufum
Lætor, & appulsæ telluri basia figo.

Sensi equidem (nec adhuc lapsæ me oblivio vitæ
Perculit) infesto jactatum turbine pectus.
Sensi incompósitos Naturæ exurgere motus,
Et pravum teneræ Rationi obfistere Sensum;
Dum calor indomitus, male-sanæ in flore juventæ,
Fervidiore jecur torreret sanguinis æstu.
Et mihi, pro modulo ingenii, civilia quædam
Pertractare animus fuerat; ne inglorius ævum
Transigerem, pigros venerans sine laude Penates.

Sed

Sed postquam immaturi animi vis aspera cessit;
 Humorúmque acer quondam deferbuit ignis;
 Innocuas amo delicias, doctámque quietem.

O fortunatam sortem! O solatia mentis
 Ingenuæ, & dulcem post tot discrimina portum!
 Ne tamen obtusum me ita credas, ut mea solum
 Otia, & ignavam laudem super omnia vitam.
 Non in Aristippi juravi sensa magistri,
 Qui sapit in latebris, seque à civilibus arcet.
 Sunt quibus è meliore luto præcordia Titan
 Finxit, & egregias regnandi contulit Artes.
 Hos nolim lentâ vacuos recubare sub umbrâ;
 Ingenitúmque ipsis animi torpescere robur.
 Gloria quippe Hominis summa est, si non sibi soli
 Se natum ostendat; sed munia magna capeffens,
 Utilibus latum foveat Virtutibus orbem.
 O Galli! ô nobis quot clara trophæa; quot urbes,
 Quot victi latè populi; quot regna deessent;
 Si & curas, operámque suam, mentémque negasset
 JULIUS Aufonii decus immortale Senatus!
 Hic quo consilii præcellit robore! quâ vi
 Cordis agit, celsâ dum prudens degit in Aulâ,
 Effrænémque acris rabiem compescit Iberi!

Sed qui tanta gerant pauci, quos æquus amavit
 Juppiter, occurrunt. Non omnis Mens rotat orbem
 Cœlestes. Alcide opus est si machina Mundi
 Gestanda; aut favis Tellus redimenda Tyrannis.

Interea quibus ingenuo sub pectore spirant

Additi

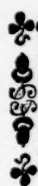
88 CL. QUILL. AD EUD. EPIST.

Addicti Musis Animi, tranquillâque Virtus;
 Despicere insanas curas, hominûmque labores
 Præstat, & æternûm virides decerpere lauros:
 Scilicet Aonidum gemino quæ vertice florent,
 Conspicuâque ornant redimitos tempora fronde;
 Quæque diu Heroum pulcherrima nomina servant,
 Et duraturam tradunt per sæcula vitam.

Has igitur pro more colas; has rore benigno
 Usque, EUDOXE, riges. Suadet sator almus Apollo:
 Pierides suadent Divæ; tibique insita Virtus.

E J U S D E M,
IN OBITU
PETRI GASSENDI
INSIGNIS PHILOSOPHI
ASTRONOMI,
LUGUBRE ENCOMIUM.

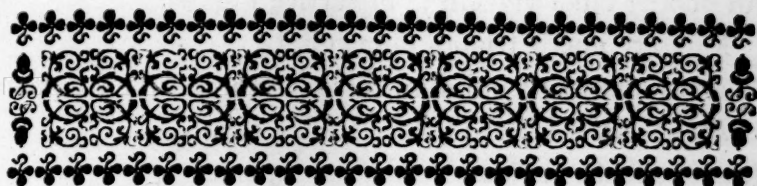
A

I

M

C

IN OBITU
PETRI GASSENDI
 INSIGNIS PHILOSOPHI
 ASTRONOMI
 LUGUBRE ENCOMIUM.

UGETE Aonides; túque ô pulcher-
 rima Pindi
 Uranie largis fletibus ora riga.
 Conspicuas lacerata genas, effusa ca-
 pillos
 Plange; sonent mœstis fidera pulsa
 modis.

Ille tuus GASSENDUS obit, tua maxima cura
 Gassendus, studii gloria summa tui:
 Gassendus tam fida tibi qui præstitit usque
 Obsequia, æthereâ mente fidelis Amans.

92 CLAUDII QUILLETI

Ah quoties bifidi vigilem te in vertice montis
 Miratus, noctis frigora dura tulit!
 Sidereos quoties tecum dum suspicit orbes,
 Atque altum-sapiens tollit ad Astra caput,
 Immites sensit brumas, vernósque tepores,
 Noctivagæque facem luminæque uda Deæ!
 His crebris tandem studiis succumbit anhelus
 Gassendus; tanto victus amore perit.
 Quippe altas rerum causas, mundique perennes
 Acri vestigat dum ratione vices;
 Corporeæ tanto languent conamine vires,
 Pectoraque assiduo fessa labore gemunt.
 Hinc obit; & corpus mens aspernata caducum
 Deserit optato restituenda polo.
 Ergo tuo Uranie nimium dum carpitur igni
 GASSENDUS, tristi funere fata subit.
 Sed quid ego Aoniam lugens incuso sororem?
 Quid querulis Elegis te, Dea pulchra, peto?
 Ille Hominum fator omnipotens, verusque Prometheus,
 Gassendum nobis qui dedit, ille rapit.
 Hunc rapit, & merito felicem donat Olympo;
 Huic dat & æthereo cominùs orbe frui.
 Quas Superùm æternas sedes; quæ lucida longo
 Gassendus studio quæsiit, Astra tenet.
 Quas rerum causas rebus scrutatus in ipsis,
 Has demùm in summo conspicit Archetypo.
 O Divùm mensis sedeat quis dignior usquam!
 Quis melior cælum promervisse queat?

Ille

IN OBIT. PET. GASS. ENCOM. 93

Ille indefessus veri servator & æqui,
Præluxit cunctis simplicitate Sophis,
Simplicitate quidem sanctâ, pietate peritâ,
Et quam terrenus non violavit honos.
Extremas quamvis famâ celebratus ad oras;
Doctrinâ quamvis notus ubique suâ;
Non ideo intumuit vanus: volitare per ora
Dedignans, meritis laudibus erubuit.
Otia conjunxit Musis, doctrinâque quietem,
Et mores verâ Religionis pios.
Huic tenuis census, modicæ gratissima vitæ
Commoda, & infantes huic placuere lares.
Novi equidem (rabidus quoniam petit optimalivor)
Huic Bavium infans obstrepuisse modis:
Garrulus argutum graviter tulit Anser Olorem,
Et raucos foedo miscuit ore sonos.
Haud tamen iratas Gassendus reddere voces,
Nec voluit diro bella fovere stylo:
Ignovit strepero nebuloni, & temnere vanum
Maluit, alternis quàm lacerare probris.
Nimirum & calami & linguæ mala verba procacis,
Gassendo semper displicuere bono.
Huic magnos laudare viros fuit unica cura:
Huic gratus doctos concelebrare labor.
Testis es ô Salyæ PEIRESCI gloria terræ:
Testis es ô Danûm lucida stella TYCHO:
PURBACHIUS testis; testis COPERNICUS; & qui
Monte à regali nobile nomen habet.

Illustres

94 CLAUDII QUILLETI

Illustres animæ, Sophiæ cœlestis Amantes,
 Uranies fidi, pectora sacra, proci:
 Ut vobis pulchros pius instauravit honores
 Gassendus! vita ut vos meliore beat!
 Vos Gassendææ ventura in sæcula chartæ
 Æternùm clarâ laude vigere dabunt.
 Intereâ nos eximii queis cernere docta
 Ora viri licuit, colloquioque frui:
 Hujus solemni manes pietate colamus;
 Hujus & in tumultum florea messis eat.
 At tu ô MON-MORI veræ virtutis amator,
 Gassendi columen, præfidiûmque sophi,
 Quicum præstantum dulcis consensio morum
 Firmarat sanctæ fœdus amicitia:
 Quandoquidem ille tuus dudum spectabilis hospes
 Sub laribus fudit verba suprema tuis,
 Consignata tibi pretiosa volumina, nobis
 Imperti, & sophicis da potiunda scholis.
 Nobilis hæc te cura manet, te spectat amicus
 Hic labor, & tanto debita fama viro.
 Sic tua Gassendi comes addita gloria laudi,
 Lethæos spernet non peritura lacus.
 Sic pia Posteritas, & amantes pulchra nepotes,
 Persolvent curæ præmia digna tuæ.
 Tu verò ô nostræ decus immortale Camcenæ,
 O Gassendi animæ pars rediviva piæ,
 Æterno charum celebra CAPELANE sodalem
 Carmine, lugubri pectine tange chelyn.

Ille

IN OBIT. PET. GASS. ENCOM. 95

Ille inconcusso qui se tibi junxit amore,
Hæc animi poscit munera grata tui.
Ast ego cui notum feræ sub tempore vitæ
Gassendum infelix abstulit interitus,
Has moerens fundo lachrymas; & quod mea tristis
Musa potest, gemit his officiosa modis.
Gassendi duro tegitur sub marmore corpus;
Gassendi doctâ simplicitate pii.
Mens celsum è terris dudum suspexit Olympum;
Nunc eadem è celso despicit axe solum.

S U M-

SUMMA PRIVILEGII.

LUDOVICI XIV. Galliarum & Navar-
ræ Regis auctoritate cautum est ac prohibi-
tum, nequis in ejus universâ ditione hujus titu-
li librum: (CLAUDII QUILLETI Calli-
pædia, seu de Pulchræ Proles habendæ ratione
Poëma Didacticon auctum & recognitum) an-
te annos quinque, ab editionis primæ tempore in-
cepturos edat, exponat, edi exponive quoquo
modo aut ratione curet, nisi datâ sibi, ab eo-
dem Claudio Quilieto facultate. Vetitum pa-
riter est nequis, intra eorundem Regnorum fi-
nes, edat aut exponat, edi exponive imposterum
curet, librum, cui titulus est (Calvidii Læti
Callipædia, &c.) Lugduni Batavorum excu-
sum. Qui secus fecerit, exemplarium confisca-
tione, ceteris præterea, quæ in Regio diplomate
extant, gravibus pœnis multabitur. Ita placi-
tum Regi. Parisiis 1656. Signavit NOBLET.

Is verò CLAUDIUS QUILLETUS Ab-
bas Dudavillæus factam sibi à Rege potesta-
tem, Thomæ Joly, Parisiensi Bibliopolæ, in-
tegram sponte transmisit.

Absoluta est editio die 24. Aprilis 1656.

FINIS.

Scævola Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

Sive de Puerorum Educatione.

LIBRI TRES.

A D

Henricum Galliaë & Poloniaë Regem.

*Vos Sammarthani divina Poemata, crebrâ
Pertractate manu, doctâsque evoluite chartas;
Hic totas Heliconis aquas; hic flumina Pindi
Tota hausit; nullam non novit Apollinis Artem.*

Quilleti Callipædiæ Lib. 3.

LONDINI:

Impensis J. Bowyer, ad Insigne Rosæ, Plateâ Ludgate-
Street juxta porticum Occidentalem Ecclesiæ Divi
Pauli, 1708.

*Sub cuius.
Tho: Hearne.
1710. Ex dono
Richardi Raw-
linsen, Coll.
Dr Joannis Bapt.
superioris ord.*

*egregius Thomas Rawlinsen Arm-
iger edidit.*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

—

1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHOTODUPLICATION

E X
EPISTOLA
PETRI RONSARDI

A D

JO. ANTHON. BAIFIUM.

DII boni! quem mihi librum misisti à nostro SAMMARTHANO conscriptum; non liber est, sunt ipsæ Musæ: totum nostrum Heliconæ testem appello. Quin & si de eo iudicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus hujus sæculi Poetis antepone: vel si Bembus, Nangerius, divinusque Fracastorius ægrè laturo sunt. Dum enim perpendo quàm aptè suavitatem carminis puræ tersæque dictioni, fabulam historia, philosophiam arti medicæ conjunxerit, libet exclamare.

——Deus Deus ille Menalca.

Seculúmque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit.

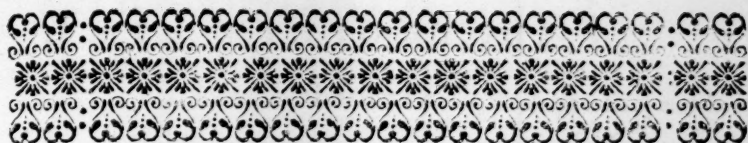

P

H

Fas
Op
Ca
Sit

Scævola Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

LIBER PRIMUS.

A D

Henricum Galliae & Poloniae Regem.

OS licet illæsi studium immortale pu-
doris

Dulcia nosse vetet genialis fœdera lecti,
Et sentire pium tollendæ prolis amo-
rem :

Hic tamen Aonides (quid enim sine
Numine vestro

Fas audere mihi?) hic etiam vestri aura favoris
Optanda, hæc vestro quærenda est munere laurus,
Carmine dum tenui refero quis cultus alendæ
Sit soboli primùm in cunis, cùm debile corpus

Pabula

Pabula jam exposcit vivo tradenda calori,
 Queis vegetum tenerâ gliscat compagine robur
 Paulatim, & graciles sese diffundat in artus.
 Tu quoque (nam quæcunque vigent Te dante vigorem
 Accipiant) rege cantantem tua munera Vatem,
 Phæbe Pater, Geniûmque meo concede labori.

Fors erit ut majora canam, cùm tristis Enyo
 Desierit cæcos armare in mutua Celtas
 Vulnera, & externo quæsitus ab hoste triumphus,
 Auspiciis, HENRICE, tuis fortissime Regum,
 Materies aderit nostris accepta Camænis.
 Ecquis enim patriæ nasci de funere vates
 Gaudeat, & proprio sua sanguine carmina fædet?

Tunc ego sive trahes captos in vincula Persas,
 Sive ferum Eoo pelles de litore Turcam,
 Mahometisque domos & fana incesta revelles,
 (Nam neque tantus amor laudis, nec tanta cupido
 Augendi latè Imperii tua pectora turbet,
 CHRISTI etiam ut Sacro signatas nomine Genteis
 Impetere, & fædus fraternum abrumpere malis)
 Quicquid ages, tua facta canam, testisque laborum
 Te sequar, & longæ tradam per sæcula famæ.
 Ipse Pater placidis lætum caput exeret undis
 Jordanes, plausûmque suo de litore reddet.
 Ipsa e palmiferis mihi respondebit Idume
 Saltibus, & Syrii referent mea carmina colles.
 Interea coeli venientem in lumina Musam
 Nunc prima ex ipsis juvet incunabula cunis

Sume-

Sumere, & imbelles teneram tractare puellōs.

Tu verò, mihi quam faustā Junone dicavit
Sanctus Hymen, sanctisque comes Concordia votis,
Grata animo conjux, vitæ socia addita nostræ,
Me quando optatā fecisti prole parentem,
Nec finit alma Venus lentas frigescere tædas,
Accipe fæcundi communia pignora lecti,
Qua Tibi sit fervare via: ne pallida quando
Membra animus tenuis linquet diversus in auras
Omnino toti moriamur, at optima nostri
Pars superet, gelido exutos quæ corpore manes
Componat lacrymans, & iusta novissima solvat.

Imprimis venerare Hominum, Divûmque Parentem
Qui tua non sterili turgescere Semina campo
Concedat bonus, & florentem exornet amænâ
Prole domum, in seræ solatia blanda senectæ.
Huic tu ritè pio memores age pectore grates
Sacra ferens; teneram pacato numine plantam
(Ne dubita) infesti nulla inclementia cœli
Auferet ante diem, Speratave gaudia vertet.
Sed semper tepidas Zephyris mulcentibus auras
Præstabunt nitidi Soles, & nubila pellent.
Tu modò cultum adhibe vigil, actutumque benigno
Lacte riga, & niveis crescentem prolue rivis.
Nec mihi displiceat quisquis fuit ille Sophorum.
Qui quondam edixit jucundi ut lactis amicos
Haud alio potiùs quam Matris ab ubere rores
Exugat puer, atque alimenta beata capestat.

Hoc

4 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Hoc adeò rerum illa parens, hoc optima poscit
 Natura, officiique pias in tempore matres
 Admonet, & soboli prudens accingit alendæ.
 Quippe simul gravidâ genitale refedit in alvo
 Semen, & informis cæpit coalescere moles,
 Augentur gemminæ felici nectare mamæ,
 Collectamque penum venturo & pabula servant.
 Pòst ubi jam advenit, vagitûque oris acuto
 Implevit cunas miser, auxiliumque petivit,
 Illicet exundans claustris erumpere gestit
 Humor, & infirmæ infantis succurrere vitæ
 Si prohibes, furit in mammis, turbasque dolorum
 Miscet, & ingratâ pœnas a matre reposcit.

Præterea cùm res ab eodem semine cretas
 Dulcior humorum concordia misceat ultro,
 An cibus esse potest Naturæ acceptior ullus,
 Ipse suo quàm si de sanguine sanguis alatur?
 Sponte fluunt alimenta suis accommoda rebus,
 Cognatûmque bibunt membra haud invita liquorem
 Non illum adverso pugnans humore morataur
 Temperies, via sed facilis se pandit eunti
 Ocyus, & lætos meliorem educit in artus.

Aspicias ut mollem ætatem quæ plurima lædunt
 Sæpe mala ad solitas pellant si quando querelas,
 Maternæ tantùm (dictu mirabile) mamæ
 Leniter admotâ puerilia ad ora papillâ
 Confestim fileat dolor, in ventôsque faceffat?
 Scilicet ipse suo tanquam de fonte medelam

Hauri-

Haurire, & propriâ se mergere gaudet in undâ.
 Huic etenim jam tum affuevit, cùm luminis orbus
 Impleret tumidi latebrosâ ergastula ventris,
 In quibus ille idem qui nunc quoque corpus alebat
 Humor, & exiles augebat sanguine venas.
 Diversus tantum color est. nam sede relictâ
 Sanguis ubi calido exiliens se pectore miscet,
 Et fursum niveis loca glandibus alba pererrat,
 Purpureum ascito mutat candore ruborem
 Coctior, hincque novum sibi lactis nomen adoptat:
 Res tamen una manet. Ceu cum Vulcania Pubes
 Urget opus, rapidumque incendit follibus ignem,
 Plurima in ardenti candescit pruna camino,
 Quam si fortè avidis libeat subducere flammis
 Fumantem, & liquidâ totam perfundere lymphâ,
 Apparet mutata oculis, positoque rubore
 Nigricat obscurâ tinctus ferrugine carbo:
 Materies penitus tamen immutata remansit.

Ille color porrò, quo non est mundior alter,
 Convenit infanti niveus, ne more ferarum
 Ora tenella cruor, tanquam de cæde recenti
 Tingat, & a primis fitis impia sanguinis annis
 Inspiret crudelem animum, sed amabile nectar
 Mitiget, & doceat candori assuescere candor.

Ipsæ etiam Alpinis villosæ in cautibus ursæ,
 Ipsæ etiam tigres, & quicquid ubique ferarum est
 Debita servandis concedunt ubera natis.
 Tu, quam miti animo Natura benigna creavit,

6 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Exuperes feritate feras? nec Te tua tangant
 Pignora, nec querulos puerili ē gutture planctus,
 Nec lacrymas misereris, opēmque injusta recuses,
 Quam præstare tuūm est, & quæ Te pendet ab unâ?
 Cujus onus teneris hærebit dulce lacertis
 Infelix puer, & molli se pectore sternet?
 Dulcia quis primi captabit gaudia risus,
 Et primas voces & blæxæ murmura linguæ?
 Tūne fruenda alii potes ista relinquere, demens,
 Tantūque esse putas teretis servare papillæ
 Integrum decus & juvenilem in pectore florem?

Felix illa animi, quam non tenet impius error,
 Cui nec amatorem tam cæca libido mereri est,
 Posthabitâ sobole, ut verum maleficus amorem
 Vincat amor, matrîsque affectus exigat omnes.

Tu, cui concedunt meliorem Numina mentem,
 Sume ultro quodcūque operæ, quodcūque laboris,
 Ut ferves opus ipsa tuum, & pia munera præstes
 Quin age (nam me operis digressum a limine primo
 Non piget hic retro, quo res vocat ipsa, referri)
 Ne moneo expectes dum claustro exiverit infans,
 Sed simul extiterint concepti plurima factûs
 Signa, velut solito jam non redeuntia fluxu
 Menstrua, mammarūque tumor, laxandæque demum
 Cingula, quæquæ notant prægnantes omnia matres,
 Incipe jam tum operam firmandæ impendere proli,
 Ne tua fortè illum remoretur culpa, necisque
 Causa eadem fias, vitæ quæ causa fuisti.

Præci-

Præcipuè angusto ne comprime corpus amictu,
Quo cingunt se more nurus quas Gallia nutrit,
Neu miserum infantem vitæ jam a limine torque
Crudelis, gracili dum te præbere videndam
Corpore aves, pænâsque tui luit ille furoris.
Nec tibi non etiam ipsa noces, corpûsque coactum
Lædis, & hinc illum graviora prioribus urgent
Usque mala infontem, quando ipso in ventre necesse est
Matris ut affectus proles captiva sequatur.

Ergo tibi ratio curandi prorsus habenda est
Corporis, inclusum gestas dum corpore fætum.
Et quoniam morbis animi tanguntur & ipsa
Corpora, nempe alio Naturæ abducta facultas
Cùm vacat, & solito prohibetur munere fungi,
Unde intemperies, crudique gravissima succi
Nascuntur damna, & membrorum fœdera solvunt,
Vince æstus animi, nec te immoderata cupido
Tristitiæve, metûsve agitent, aut noxia sæpe
Gaudia, & infirmam turbant quæ plurima mentem.
Sed semper placidum traducas leniter ævum,
Quà potes, & placidi custos blandissimus ævi
Præbeat in vacuo facilem se pectore somnus:
Ille quidem haud nimio torpentia tempore membra
Qui teneat, sed enim quantum fatis esse videbis
Uttere, dum fessos recreaverit optimus artus
Pellatûrque labore quies, labor ipse quieti
Cedat, & alternis ambo sua munera præstent.
Nec nulla interea nimix sunt damnat quietis.

8 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quippe ubi & obstructas vitioso sanguine venas
 Implet, & ingentes humorum colligit imbres,
 Ac vivum densâ restinguit mole calorem.
 Nonné vides crassis residet quæ pigra lacunis,
 Ut putrescat aqua, & fætentem exsuscitet auram,
 Lucida sed vitreo quæ flumine labitur unda
 Sufficiat blandos in pocula grata liquores?
 Quare aliquo penitus tibi membra labore fovenda.
 Motus enim, motûque calor stimulatus ab ipso
 Absumet facile grave si quid, inutile si quid
 Officiat, prolésque novas cùm erumpet in auras
 Te leviora manent partûs tormenta, neque illam
 Colluvies humorum ingens retinebit euntem.
 Et validæ integro superabunt corpore vires,
 Eniti quibus, & maturum carcere fætum.
 Téque simul longâ valeas exolvere curâ,
 Ille tamen labor esto levis quemcunque capeffes,
 Franget enim haud dubie nimius, virésque resolvet.
 Quo fit ut assuetis interdixissè choreis
 Inducar facilè, hæc nuribus licet una voluptas,
 Omnibus una ferè est, omnique ætate palæstra:
 Fors olim toleranda, gravis dum more Sabinæ,
 Seu ludos, possis agerent seu seria ludis,
 Perpetuum haud ullâ temerabant parte pudorem,
 Atque ipsi intererat servata modestia ludo.
 Nunc modus omnis abest, penitúsque insana puellas
 Vis agit Evantes, mentísque intercipit usum.
 Bacchari credas, neque cum vinosa Lyæi

Festa

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. 9

Festa vocant alio lymphata furore Mimallon
Membra movet, pedibúsq; sonantia percutit arva.
Neu satis exemplis non convenientibus utar,
Crediderim obscæno si qua olim turba Priapo
Sacra fuit, crotalis ubi cymbala mista crepebant,
Turpia non alio vibrari corpora motu.

~~Sic totæ exiliunt, sic dum vefania fervet~~

Penè sua excutiunt nudis velamina membris,
Sollicitántque viros, connexáque brachia stringunt,
Atque ipsa ante oculos tantum non corpora miscent
(Proh pudor!) & venerem interea, quæ pestis acerba
Prægnantúm esse solet, stimulo pungente, laceffunt.
Vos venerem immodicam, ô matres, si cura salutis,
Vos venerem vitate: sibi nocet ipsa suúmque
Sæpe retexit opus: cordati qualis Ulyssis
Uxor amatorum turbam dum fallit hiantem.
Hinc igitur nimii dum ingens violentia saltûs,
Illinc & prurigo suas agit improba partes,
Sæpe fit ut crudo mater vexetur abortu.
Haud equidem certè immerito: sed enim ille misellus
Quid meruit, fædi penitus qui criminis insons,
Necdum ulla ignoti traxit contagia mundi?
Qui fortasse (potens ut Sors agit omnia) magnæ
Summa olim caperet victor moderamina terræ,
Aut etiam arcanas Naturæ quærere causas
Doctus, inaccessibleque animo pervadere cælum
Spargeret ingentem studiis illustribus orbem:
Fata modo impleret, neque in ipsis poneret orsis,

Quam

10 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quam nequedum accepit materno crimine vitam.
 Utque in plebeio lateat sine nomine cæno,
 Ille tamen tua, si nescis, quem viscera portant,
 Ille Dei mundum imperio torquentis imago est,
 Omnia cui parent animalia, cuius in usum
 Quicquid alunt freta, quicquid humûsque & mobilis aer
 Formavit Pater, & se illi submittere iussit.
 Et tu depositum hoc non totâ mente cavebis
 Ne pereat, quo non aliud præstantius ullum est?
 Quod superest, tibi sit potûs, tibi cura legendi
 Summa cibi, & quodcunque legis tamen utere parcè.
 Improbâ ne forte ingluvies etiam optima quæ sunt
 Corrumpat, nimis infirmus cùm mole labore
 Ventriculus, nec jam possit satis esse coquendo,
 Cruda nocent genus omne, nocent & falsa, malâmque
 Si quid amaritiem sapit, ingrâtumque palato est.
 Mollior esca eadem est melior, Cythereia qualis
 Ales, & ingenii faciens ad acumina turtur,
 Perdicesque capique, & cui dat nomina Phasis,
 Et vitulus tener, & lactens sine cornibus hædus.
 Quòd si larga sinu tellus quæ divite promit
 Oblectant minùs, & mutari prona voluntas
 Appetit æquoreis veniunt quæ obsonia regnis.
 Mollis arenosâ potius quærat ab undâ,
 Saxa inter, refluóque alti de littore ponti,
 Quàm qui limoso lentescit flumine piscis
 Crassior, & visco torpentes oblinat artus.
 Pelle fitim lymphis, vel amico pelle Lyxo,

(Præstat

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. II

(Præstat enim) & tamen hunc multis quoque dilue lymphis.
 Nec minus arboreis molles cum fætibus herbæ
 Arida sæpe juvant jucundo corpora succo,
 Sit modò delectus, sempérque tenendus in omni
 Re modus: at fervare modum vix contigit ulli,
 Vix gravidæ possunt animos compescere matres.
 Sæpe etiam has monstrosa fames incessit edendi
 Non tantum viridi immaturos cortice fructus,
 Vilia sed lapidum ramenta, lutúmque fimúmque,
 Et cinerem immundum, & cariosi fragmina trunci,
 Et quæ præterea vitiosa cibaria mille
 Naturæ haud quadrant, aliósque parantur in usus.
 Vidi ego quæ trepidis cristatæ matris ab alis
 Nequicquam arguto crepitantes gutture pullos
 Corriperétque ferox, & crudos protinus artus
 (Sicut erant) avido crudeliter ore voraret.
 Spumabant labra, & mistis cum sanguine plumis.
 Squallens in gremium fanies horrenda cadebat.
 Non alia est torvæ facies truculenta lænæ,
 Cùm pellit rabiosa famem, rictúque cruento
 Sanguinolenta vorat Lybicos armenta per agros.

Dic mihi Phæbe Parens, tanti quæ caussa furoris,
 Quóve modo (nam sciretuum est) quâve arte mederi
 Sit fas, ne miseram perdat cum prole parentem?
 Et vos Hippocratis florentes Patris alumni,
 Felices animæ, sese quibus optima pandit
 Natura, & certas morborum noscere causas
 Indulget, fragilique hominum succurrere genti,

Ne

Ne vestris adytis sacrum prohibete Foetam,
Cui movet idem ille ora Deus, quem vestra verentur
Sacra, unum Patrémque lyræ, Authorémque medendi.

Principio, quæcunque vigent, fusâque per artus
Augescunt animâ, atque aliquo de semine manant,
Vitale auxilium, & recreantia pabula poscunt,
Atque equidem ipsa suo hærentes in corpore stirpes
Blanda fovet tellus, & (ne môdo desit amici
Aura Poli) præsens alimentum haud parca ministrat
Radicum officio, trahitur quibus utilis humor
Paulatim, & toto hinc plantæ se corpore miscet:
Unde suus foliis vigor, & viridantia rident
Gramina, & ærias frondens subit arbor ad auras.
Quæ vero propriis animalia nata moveri
Sensibus, haud ullis affixa in sedibus hærent,
Cum divisa solo vitalem hinc carpere rorem
Non possint, aliunde petant alimenta necesse est.
His ergo illa parens longè ditissima rerum
Pro locuplete penu ventrem Natura paravit,
Hic ubi congestasque dapes, externaque condant
Auxilia, infirmæque adsint in tempore forti.
Quippe etiam hinc tenues se membra in vivida venæ
Diffundunt, radicum instar, quibus ille ciborum
It succus, fessamque instaurat sanguine vitam.
Nec modus aut requies avidis ante omnia venis,
Dum quicquid succi est fitis hauriat improba, & omnes
Ventriculi consumat opes, vacuûmque relinquat.
Quinetiam absumptis opibus, mox impetit ipsum

(Tantus

(Tantus amor) suctûque ægrum divellit iniquo.
 Ille suis damnis dolet, optatûmque ciborum
 Subsidium esuriens tanto in discrimine quærit.
 Hinc ille est vacuo nascens in corpore sensus,
 Appetere est cuius proprium, quique acer inani
 Sese infert stomacho, & vescendi inspirat amorem.
 Cujus forte loco vitiosus inhæreat humor
 Protinus ipsa loci pro conditione libido
 Appetit & vitiosa, malique ab imagine pendet.

Ergo ubi concæpit mulier, quæque ante fluebant
 Menstrua crescentis fætûs retinentur in usum,
 Ille tamen docec firmarit tertia Phœbe,
 Vix horum exiguum potis est depascere partem,
 Quod reliquum est, superas parteis ipsûmque redundat
 In stomachum, & pravâ suffusum uligine tingit.
 Non aliter quàm si opposito Pater obice Clanus
 In caput ipse suum refluat, vicinâque latè
 Oblinat exundans informi jugera limo.

Atque ita cum imbutus corrupto humore laboret
 Prægnantum stomachus, vitiosa hunc sæpe libido
 Corripit, unde malum, Graiis hoc Citta repertum
 Exoritur, (nostri Picam vertere vocantes)
 Quando uteri mulier sub primum sæpe trimestre
 Multa inhiat, cæcôque furore ardescit edendi
 Quæ neque congrua sunt, neque rectus postulat usus.
 Ni faciat, desiderii (mirabile dictu)
 Hæreat insigne infanti, maculâque relinquat.
 Quôdque magis mirere, avido dum pectore flagrat,

14 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quâ se parte sui mulier malè provida fortè
Scalpserit, ipse sui expressam feret editus infans
In simili quoque parte notam: gravis unde puellis
Sæpe dolor niveo quas turpis in ore figura
Fædat, & in pulchro deformes corpore nævi.

Et quoniam secreta simul recludere capit
Se Natura mihi, libet hanc evolvere totam,
Insignisque notæ veras depromere causas.
Hanc utique optati vehemens molitur imago,
Tota ubi vis collecta animæ est, cui plurima servit
Spirituum turba & partem glomeratur ad illam;
Qua tactus ciet, atque rei secum ipsa cupitæ
Quam gerit effigiem subiecto in sanguine figit.
Dúmque adeo clausâ fætus latet abditus alvo,
Maternoque idem est illi cum sanguine sanguis,
Singula ab alterutro conspirant corpore membra:
Quo fit ut in matrem pariter, martisque puellum
Spiritus intus agat: sed cum sit durior illi,
Mollior huic cutis obsequitur, solusque tenellæ
More capit ceræ facilis quamcunque figuram.

Nunc age, quæ gravidas tanto a discrimine matres
Vindicet ars simul & pueros, adverte docebo.

Multum adedò prodest (modo ne sint illa venerum
Quæ cupit impatiens mulier) concedere tandem
Nonnihil, & misero paulum indulgere furori.
Dum fit enim voti compos, fruiturque petito
Læta cibo, hinc totum pertendant dulcia corpus
Gaudia, nativumque agitant per membra calorem,

Qui

Qui coquat humorum omne genus, factoque meatu
 Dissipet in crudo quod corpore lentius hæret.
 Deinde acida imprimis, vel acerba, vel acria cum sint
 Quæ fermè optantur, stomachum his abstergere quidni
 Fas sit, & infixam pituitæ avellere pestem?

Capparis ante omnes, & amaræ succus olivæ
 Quæque micant rutilis duro sub cortice granis
 Punica mala juvant, & quæ tulit inclyta Crete.
 Quòd si adhibenda placent & pharmaca, tu licet illis
 Utare, & lapidem moveas haud segnitèr omnem.
 Dum modò non defit consulti fida medentis
 Cura tibi: at nugas procul amolitor aniles.

Omnibus his cæcam poteris depellere pestem,
 Et secura mali partum expectare futurum.
 Qui cùm aderit, magnâ ter voce vocare potentem
 Lucinam esto memor, totâque incumbere curâ,
 Ut saluum emittas nullo discrimine fætum.
 Adsit & obstetrix, quæ voce, manûque laborem
 Sublevet, & socio contendat sedula nixu.
 Tum leni ventrem unguento, genitaliâque ipsa
 Oblinat, & blando resoluta tepore relaxet
 Claustra uteri, & puero venienti limina pandat.

At tu, siue toro decumbes, siue patenti
 Sessilis hærebis cathedræ (quippe utraque tuta
 Est via) quo te cunque loco paritura locabis,
 Forti vince animo que tormina multa vigorem
 Frangere consuerunt, partûmque dolore morari.
 Quod si tantæ alacri superent in corpore vires,

16 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Stare etiam ut pedibus valeas, erit optima stantis
 Conditio; nam sic patulæ planissima portæ
 Fit via, qua nullo anfractu novus exeat infans.
 Tu modò diductis extremam cruribus alvum,
 Et genibus paulùm inflexis expandere porrò
 Ne dubita, rigidisque intendere brachia nervis
 Interea, & valido subnixa incumbere fulcro.
 Tantæ molis erit perituram educere prolem!

Has autem meruit primæ vesana parentis
 Ambitio pœnas, & iusti numinis iram.
 Ille etenim verbo omnipotens qui condidit uno
 Omnia, fons rerum atque ævi nascentis origo,
 Cùm mare cùm pictum numerofo sidere cœlum,
 Libratâmq; suo fundasset pondere terram,
 Et quæcunque vigent ex ipsâ orientia terrâ,
 Omnibus unum hominem præfecerat, omniâ sœlus
 Qui regeret, mundûmq; suâ ditione teneret.
 Huic etiam dulcis rerum comes addita, quicum
 Florentis vitæ plenissima gaudia tuto
 Partiri, & longas posset componere luces.

Hortus erat, rosei quâ lucida pandit Eoi
 Se Regio, (Edenem dixerunt nomine Patres)
 Dulcibus & pomis, & dulcibus utilis herbis.
 Lenis ubi Zephyri molles tranquilla per umbras
 Aura susurrabat semper, cælóque sereno
 Perpetuum tepidi servabat Veris honorem.
 Hanc sedem, hæc illis viridaria læta benignus
 Indulfit Genitor, lectósque induxit in agros

Primum

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. 17

Primum hominem, verbis simul hunc affatus amicis.

I. Decus, atque operis meritò summa ultima nostri,
Quæ tibi nunc habitare damus felicia rura
Ingredere, & nostris actutum vescere donis,
Quæ sæcunda tibi, & mæle grati nescia cultûs
Terra feret caræ jucunda in munera vitæ.
Tantum (si qua tuæ tangit te cura salutis)
Huic uni memorem jubeo te parcere pomo.
Dixit & ostendit pendentes arbore fætus,
Quorum a vivifico rerum orta scientia succo
Manabat primum & studia inconcessa docebat.

Ille Dei monitis, & amico numine plenus
Ibat, & unanimâ cum compare lætus agebat.
Una illis cura ætherium laudare Parentem,
Oblatisque bonis & libertate fruisi.
Nondum turpe scelus, sceleris nec debita merces
Prodierat labor, & queruli denso agmine morbi,
Et curæ vigiles, & inevitabile fatum.
Sed simplex animos candor, sed molle fovebat
Corpus certa quies, & utrinque erat æqua voluptas.
Felices ambo, nisi jam tum infesta maligni
Dæmonis ars nullum humanis durabile rebus
Esse bonum, nullam pateretur vivere pacem.

Hos ille immemores violato ut fædere perdat,
Aggreditur vaser, atque dolos se vertit ad omneis,
Ac velut adversis fætam legionibus arcem
Captat ubi egregius tacito molimine ductor,
Observat muros oculis, & singula iustrat.

18 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Num quâ parte minùs firmo se mænia vallo
 Militibus præstent cuipidis, aditûsque patefcant,
 Atque illuc toto irrumpens conamine tendit.
 Sic hominum infidians generi teterrimus hostis,
 Pectore quòd mulier fragili magis effret, ab illâ
 Ordiri, & primum placuit facere inde periculum.

Nec mora, cærulei formâ se callidus anguis
 Diffimulat: non ille ferus qui stridula vibret
 Sibila, tabificòve minax livore tumefcat:
 Sed blando fenfim irrepens per gramina lapfu
 Arboris infaustæ ramis fatalibus hæfit
 Arduus, implicito per mille volumina trunco.
 Tum molles aditus, & tempora fraudibus apta
 Legit, & humanis demùm sic vocibus infit.

Nam quis te mulier tam vanus detinet error,
 Ut quos naturæ dedit indulgentia fructus
 Ipsa tibi inideas demens, vescique recuses?
 Egregium vero imperium, memorandâque jura
 Ille parens, uni cui cuncta accepta refertis,
 Atque tibi, atque tuo concefferit antè marito,
 Si vobis genus omne avium, genus omne ferarum;
 Atque adeò ingentem penitus subjecerit orbem:
 Vos autem rerum Dominos subjecerit uni
 Arboris intactæ pomo, nec mandere fit fas,
 Cujus partem imò tantùm si admoveris ori,
 Protinus obfcaram videas vanescere nubem
 Ex oculis, victâque jubar caligine oriri,
 Unde boni atque mali divina fcientia vobis

Pro-

Prodeat, insignisque novo jam lumine spargat.
Atque hinc (si nescis) injusti numinis illa
Invidia est, dum vos consortes laudis habere
Abnuit, & pomis ideo præstantibus arcet.
At tu pone metus, & inania despice jussa,
(Nam potes) erectoque jugum simul excute collo.
Aspicias ut pronâ demissus ab arbore fatus
Se virides inter tibi ramos offerat ultrò
Arridens, tangique tuo desiderat ore?

Carpe age, & oblatis respue muneris usum.

Sic ait, occultoque implet muliebri veneno
Pectus, & illicitum vescendi inspirat amorem.
Illa levi jam tum ingenio malè provida paret
Ocyùs, & vetito sese contaminat esu.
Nec fatis hoc: simili incautum capit arte maritum,
Et vocat in partem culpæ: exitiis ambo
Indulgent epulis miseri, numenque laceffunt.
Atque hinc prima mali ventura in secula labes,
Dum Pater indignans hæc lumine cernit iniquo
Omnia, & infandos ulcisci accingitur ausus.

Ergo florifero primum expelluntur ab horto,
Succeduntque solo tristi, & pro mitibus arvis
Accipiunt duro fodiendam vomere terram.
Hic ubi protinus irrumpunt asperrima in illos
Quæque mala, & diræ circumstant undique pestes.
Efferaque imprimis venturæ Mortis imago
Imminet, & jam tum trepidantia pectora vexat.
Nec spes ulla fugæ, nec amæna in septa reverti

Jam

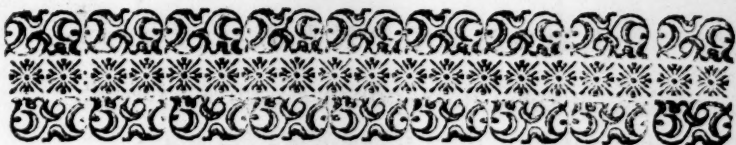
Jam licet: occludunt aditus in limine Fratres
Aligeri, & stricto venientibus ense minantur.

Vox etiam infensi tenebroſâ e nube Tonantis
Fulgure cum horrendo superas audita per auras,
Quæ non tantùm illos, ſed ab illis omne futurum
Damnaret genus æternis pro crimine pænis.
Atque adeò infelix tantorum cauſſa malorum
Supplicium luït hoc admiſſæ fæmina culpæ,
Ut quòties pareret, parientem mille dolorum
Urgerent ſpecies, infeſtaréntque puſillum
Robur, & optati turbarent gaudia partûs.

Finis Libri Primi.

Fer
Fer
Par
Par
Hæ
Illa
T
Tu
Scin

Scævole Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

LIBER SECUNDUS.

ED jam utero exivit, vagitúque oris
acuto

Implevit cœlum puer, auxiliúmque
petivit.

Vos agite, ô similis miseratæ incom-
moda sexûs,

Ferte simul vestram huc operam vestrúmque laborem

Ferte nurus, notæque alacres incumbite curæ.

Pars fessam optato genetricem imponite lecto,

Pars tenerum infantem tepidis involvite pannis:

Hæc nitidum statuât repetenda in balnea labrum,

Illa paret cunas; opere omnis ferveat ædes.

Túque aded, gnavæ dux præstantissima turbæ,

Tu fida obstetrix educti ante omnia foetus

Scinde vigil, mediâ quâ pendulus exit ab alvo

D

Omphalus,

22 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Omphalus, & turpi nova pondere membra fatigat.
 Utilis antè quidem, dum nutrimenta per illum
 Captaret puer, in partes & dideret omnes :
 Nunc autem informis, penitúsque superflua toto
 Corpore pars, postquam jucundæ in munera lucis
 Perventum, & melior vescendi suppetit usus.
 Ne tamen accepto puerilis vulnere sanguis
 Profluat, aut tenues vanescat multus in auras
 Spiritus, augendæ cui vis est insita vitæ,
 Stringe prius lanâ molli, cæsum inde recentis
 Colline mastiches & olentis pulvere myrrhæ.

Hâc olim, ut perhibent, hæserunt parte gemelli
 Fæmina Virque simul, duplicique in corpore corpus
 Unum erat: exempto dehinc singula corpora nexu
 Quæque suos habuere artus & libera membra.
 Usque adeò humanæ nulla est constantia fortis.

Nec minùs interea juvet hîc prudenter acuto
 Servare obtutu, quæ plurima signa futuram
 Nascentis pueri vitam manifesta notabunt.
 Debile nescio quid querulo si vagiet ore
 Languidus, & lenti fugitiva subinde faceffet
 Vis animi, hinc illum invalido de femine cretum
 Conjicias licet, aut captivum alimenta bibisse
 Noxia, maternâ vel cum prodiret ab alvo
 Collisum nimiis infirmos nisibus artus.
 Omnia quæ instantis præfagia certa pericli
 Matribus esse solent. Tu fessâ amplectere amico
 Membra sinu, infestúmque cave pro tempore cœlum:

Si

Si fit hiems, succede foco: Si sæviat æstus,
 Quære levi Zephyro loca pervia, & utile præsens
 Antidotum interea puerilibus inferere labris.
 Quale quod inventum est magni memorabile Regis,
 Pontica quo viguit virtus, multósque per annos
 Romuleum ancipiti remorata est marte triumphum.

Nec frustra faciunt qui dulci mollia vino
 Labra rigant, vino antidotum vix cærtius ullum est.
 Tu verò faciem si languescentis anhelò
 Ore foves, animâque tepens afflante vaporas,
 Forfitan hâc illi ante omnes ratione mederi,
 Collapsûmque animæ possis recreare vigorem.
 Quóque magis patuli se temperet halitus oris,
 Quam prius incipias lenissima pectore flabra
 Ducere, & in pueri torpentes mittere vultus,
 Cinnama, vel si quid, quam Cinnama suavius usquam est,
 Dente tere. & purum hinc fragrantior aera mulce.

Quæ si nil profunt, parvóque a corpore vires
 Abscedunt magis atque magis, penitúsque fatiscunt,
 Haud dubiè pallens ipso jam in limine Parca
 Instat, & horrifico venientem destinat Orco.
 Quem tu cunque illi impendes studiosa laborem
 Effluet incassum, & spem eventu eludet inani.
 Sin vitalis erit partus, jucundâque vitæ
 Nutrimenta aliquo laterum jam robore poscet,
 Eia age ne grato incumbens hîc parce labori.

Ac primum quoniam immundo de carcere ventris
 Contraxit toto hærentes in corpore sordes,

24 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Balnea sunt adhibenda, quibus purgata colorem
 Accipiat cutis, & posito squallore nitefcatur.
 Non quo more tamen (fi vera est fama) solebant
 Germani veteres, rigido Gens una labori
 Dedita, quæ teneris Martem spirabat ab annis.
 Namque recens natos, matrisque a ventre calentes
 Protinus in gelido glacialis gurgite Rheni
 (Haud secus ac vivo candens in flumine ferrum)
 Mergebant, cælique minas, inimicæque miti
 Frigora naturæ à primâ jam ætate docebant
 Spernere, & humanos durare immaniter artus.
 Quod quicumque pati potuere, neque algida membra
 Deferuit subito vivus calor; illicet illos
 Caucafeis ortos de rupibus esse fatendum est.
 Non illis ego fæmineas concedere mammas
 Sustineam: tales Gangetica Tigris alumnos
 Vendicat, & duris gestit nutrire sub antris.
 Tolle ferum morem, & meliores elige ritus.
 Ipsa etiam doctis jamdudum exculta Camænis
 Hunc fugit, atque animos Germania damnat avorum.
 Quàm melius tepidâ infantem lustraveris undâ!
 Atque equidem hæc satis est, nec me non iudice multi
 Quæ miscere solent contemnere cætera debes.
 Tantùm, si tenero vis fortè illata puello,
 Liventes inter pariendum oppresserit artus,
 Adde rosas molles, & amæni veris amicam
 Anthemida, & viridi nascentem in cortice muscum:
 Et quæ præterea membris magis apta levandis

Esse

Esse solent, nimio si quando labore gravescunt.

Interea exiguas parvis cum naribus aures,
Atque oculos, ipsūque manu purgare palatum
Expedit, & leni digitorum abstergere pressu,
Atque rudes animæ imprimis aperire meatus.
Dumque adeò egelidis resoluta liquoribus ipsa
Mollescunt membra, & dedunt se mitibus ultro
Obsequiis, lentæ in morem tu flectere ceræ
Sis memor, & rectâ quæque exæquare figurâ
Perpoliens, ut primi hominis cū duceret olim
Divinam effigiem (quisquis fuit ille Prometheus)
Spirantem artifici lævabat pollice terram.
Ni facis, incassum hoc studio tentabis inani,
Postquam obduruerint annis venientibus artus.

Quinetiam, sibi mox durari primula debet
Arte cutis, calido ne fortè recenter ab antro
Editus infueti frigus penetrabile cæli
Non ferat, & totis miser artubus horreat infans.
Ceu Libyes olim sitienti e rure viator
Cū petit Arctoos mutato fidere tractus,
Horret ad algorem insolitum, & Borealia flabra
Ferre nequit, densō nisi tegmine munit artus.
Ergo cutem ut raram post mollia balnea denses,
Hanc totam salis albiduli continge minuto
Pulvere, nec prima interea cunabula desint,
Linteæque & panni, levibus superaddita pannis
Fascia, multiplici quæ molle volumine corpus
Vinciat, æqualique super discrimine serpat.

Jám-

26 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Jámque fatigatum tantísq; laboribus ægrum
 Tempus erat puppum optato permittere somno,
 Sed quia difficilem jejuno ventre soporem
 Esse docent vacuo errantes in corpore vanæ
 Umbrarum species, & inania somnia veri,
 Pasce aliquo prius ora cibo: neque dum tamen ista
 Sit ratio, ut quod alat multum spectare labores
 Elige quod purget potius, præque omnibus unum
 Elige, mellificæ vario quem e flore volucres
 Divinum aerii concinnant roris honorem.
 Nec tantùm Hybla tibi, nec tantùm pulcher Hymettus,
 Aut quæ melliferas felix alit India cannas
 Mel dabit eximium, & cælesti munere pascet;
 Ipsa etiam ex omni quæ parte beata superbit
 Gallia (præsertim quâ diti Martius Oræ
 Dat nomen Narbo, & Genium cum nomine servat)
 Sufficiet, quo non aliæ preciosius ullum
 Fundunt nectar opes, nivei seu cura coloris,
 Sive saporis erit qui Sacchara dulcia vincat.

Corpore purgato, superest mandare quieti,
 Molliter & stratis ad somnum imponere cunis.
 Tu verò pariter fuge frigoris atque calorís
 Expertem thalamum: nimio de frigore manant
 Rheumata, Spiritibus calor officit; omnia iniquo
 Sunt extrema loco, medio via tramite tuta est.
 At muliebre modo ingenium cùm nesciat uti,
 Parte ferè hâc peccare solet, dum infantis ineptam
 Curam agit, ut plusquam fatis est loca frigida vitet

Sem-

PÆDOTROPHIÆ LIB. II. 27

Semper, & immodico nova membra calore resolvat.
Unde graves Matrum gemitus, cùm dulcis adempta
Spes perit actutum generis, viduâsque reliquit,

Auctus erat sexûs melioris parte cupitâ
Franciscus, quem magnanimi gens Martia Bruti
Extremum est venerata Ducem, quâ flumine largo
Labitur Andinæ Ligeris fœcunda relinquens
Arva plagæ, pontûmque subit pulcherrimus annis.
Successûque novo læti sacra templa Parentes
Et celebres donis onerabant grandibus aras,
Hæredémque senes patrii spectare juvabat
Imperii, & feros quod nomen abibat in annos,
At puerum nimîâ dum sedulitate tuetur
Cæcus amor, neu sopitum fortè aspera lædant
Frigora, liberiore frui vetat aëris hausta,
Perdidit heu miserum infelix! & merfit acerbo
Funere, spémque simul servandi nominis omnem
Amisit: quippe orba illis superavit in aulâ
Faminei tantum neglecto ex ordine sexûs
Extremos olim soboles aditura Hymenæos.
Nempe importuni sensim traxere calores
Spirituum intus quicquid erat, vitâmqve fovebat.
Qui dum abeunt, vivi simul eduxere caloris
Nativos ignes, neque jam udi tempore somni
Affuit infirmo stomacho fatis, unde caleret:
Atque ita cum graciles corrupto sanguine venas
Crudior impleret succus, fugitiva reliquit
Languidulos artus anima, in ventôsque recessit.

Illum

28 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Illum adeò indignâ claudentem lumina morte
 Oceanus Pater ut vicino è gurgite vidit,
 Ingemuit, lactùmque ducis comitatus amici
 Non tenuit lachrymas Deus, indulſitque dolori.
 Illum & Aremorice fufæ per triſtia Nymphæ
 Littora lugubri cum carmine deſſeverunt.
 De quibus una, quid ô tamen hæc lamenta ſorores
 Funditis, & vano turpatis flumina fletu?
 Scitis enim (nec Cæruleas cæleſtia fallunt
 Fata Deas) quanta hoc damno ſors æqua rependat
 Commoda, ſe quibus Armoricum ſuper ardua nomen
 Aſtra ferat, noſtrùmque novis ſucceſſibus æquor
 Creſcat, & Adriacis merito ſe præferat undis.
 Nempe dies erit, elato cùm ſola ſuperſtes
 Anna Patri, egregio pulcherrima corpore Nympha
 Francorum auguſtum Regem felicibus urat
 Ignibus, & tanti mereatur Conjugis eſſe
 Digna Comes; ſèque illius ſub jura, ſuùmque
 Imperium placito populorum fædere tradat.
 Unde Genus, miſtâque olim de Gente Nepotes
 Subcreſcent Vallæſiadæ, longè optima bello
 Pectora, nec ſacri non obſervantia Phœbi:
 Quorum per varios virtus inviſta labores
 Antiquæ Auſoniæ tumidos premet æmula faſtus,
 Totamque ipſa ſuo ſubet ſibi tempore terram.
 Et nos tantorum decorum, laudisſque futuræ
 Partem aliquam juvat eſſe, neque hâc mercede potenti
 Dotalis pigeat Celtæ ſervire Britannos.

His

PÆDOTROPHIÆ LIB. II. 29

Hīs dictis erecti animi, curæque remotæ.
 Ille tamen jacet interea, tenerósque per artus
 Marcescit, flos ut nimio dejectus ab imbre,
 Quem gremio vixdum ediderat mitissima tellus.

Ergo, ne similis tua casus gaudia turbet
 Ducentem placidos exili pectore somnos
 Ne penitus prohibe infantem felicibus auris.
 Dum porrò ducit somnos, age provida Mater,
 Corpore quos toto partûs fecere labores
 Paulatim requie blandâ compone tumultus,
 Ut jam expectectum, lactisq̃ue alimenta petentem
 Tutius ipsa tuo non ingrata ubere pascas.
 Donec enim fuerit luxatis reddita membris
 Temperies, nunquam id tutò præstare licebit.
 Nec verò nisi jam pietas in pectore nulla est.
 Languida sic cæcæ caligant lumina mentis,
 Ut fidei mavis alienæ pignus alendum,
 Credere, quódque negas mater, venalibus illud
 Sperandum esse putes, demens, nutricis ab ulnis.
 Si tamen, optato prohiberis munere fungi,
 Sive quod ægra negas oneri satis esse ferendo,
 Sive quod ipse dolet puer, & fortasse verendum est
 Morbida ne infirmi lædant contagia matrem,
 Quæ tibi sit nutrix aliunde petenda docebo.

Elige quæ media est inter juvenémque senémque:
 Quæ gracilis, nec macra tamen: cui vividus oris
 Est nitor & sano veniens in corpore robur:
 Brachia longa, patens pectus, proceráque cervix,

E

Quæ.

30 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Quæque rubent teretes extanti tubere mammae,
Unde pluit nivei quantum satis imbris, & illi
Delectus suus est, ratioque haud omnibus una.
Optimus est dulcis lactis sapor, optimus albi
Est color, ingratum fugio quod spirat odorem,
Et quod si ungue probes, aut crassum lentius hæret,
Aut fluidum cadit: illud item memor aspice pondus
Ne nutrix gerat, exacti neu tempora fætûs
Longe absint, neu crudum ægra projecerit alvo:
Denique non animo, non corpore sordida honestè
Se se habeat, durûmque hilari fuget ore rigorem.

Forfitan & puerum procul amandabis ad illam:
Nempe tibi infirmæ ætatis ne incommoda mille
Suaves abrumpant somnos & gaudia turbent.
At saltem, nisi jam affectus planè exegis omnes,
Quæ miseræ soboli carpenda sit aëris aura,
Quærere ne pigeat matrem, ætatique tenellæ
Prospicere, atque gravis vitare pericula cœli,
Quale ferè est quâ pigra palus, limosaque circum
Stagna sedent, crassasque exhalant fumida nubes:
Sed neque tuta satis domus, optandive penates
Hic ubi fiderei radiis malè pervia Phœbi
Convallis densos inter jacet infima colles.
Illa placet campi quæ sese attollit aperto
Æquore, cui ridet tranquillis aura serenis,
Cujus & Eoâ cum primùm emerfit ab undâ
Sol novus albenti lucentes manè fenestras
Intrat, & aurato perfundit lumine tectum.

At

At quæcunque novi curam meditare puelli,
 Seu Mater, seu tu Nutrix aliunde petita es,
 Abstineas Venere & Baccho, nec iniqua laborum
 Tædia, nec tristes animi non effuge curas.
 Ne tamen interea nimix ne crede quieti,
 Læta sed exerce moderatâ membra palæstrâ,
 Et virides interdum hortos, loca dulcibus auris
 Grata pete, ante epulas & primæ tempora mensæ,
 Nec pudeat famulas inter secreta latentem
 Munia obire domi, seu molles sternere lectos,
 Seu sit opus vili purgatam fursure massam
 Pulverea in macrâ nudis versare lacertis,
 Aut tenues stupas, aut album pectere linum.

Cùm verò accinges te operi, laticémque recludes
 Dulcissimum, teneroque alimenta parabis alumno,
 Primula ne infelix ad pocula nauseat infans,
 Si quæ forte udo contractæ a tubere sordes
 Infecere sinum, has tepidis ante omnia lymphis
 Elue, quodque tibi manabit ab ubere primum
 Projjice lac: primi jactura facillima lactis.
 Quippe cutis summæ extremis quod partibus hærens
 Longius a vivo nativi fonte calor
 Distat, & impuro mucescit inutile succo.
 Quoque rudem edoceas magis, ignarumque bibendi,
 Rore riga niveo invitans, & mollia in ora
 Fontibus e geminis purum ejaculare liquorem:
 Arripiet mox ipse avidis libata labellis
 Pocula: neu parvæ, nova dum vix incipit ætas,

32 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Deficiant vires, & frustra optata capeffant,
 Profuerit leni turgentes pollice mammas
 Interea premere, auxiliûmque afferre trahenti.

Non tamen ut penitus largo se proluat haustu
 Crediderim fas esse: epulas moderare fluentis,
 Et concessa nega, & rursus concede negata
 Ubera, paulatimque avidum comepce morando,
 Qualiter accipitrem dum sedulus educat olim
 Sive Rhodi, sive æquoreus celsæ incola Cretes
 Pastum interpellat remorans, quasque obtulit aufert
 Ablatasque subinde dapes & pabula reddit:
 Ne fortè immodicâ volucris se ingurgitet ardens
 Ingluvie, & bene vix gustatam devoret escam.

Præterea vigili studio perpende quid ætas
 Quæque ferat, quid temperies non omnibus una
 Nempe recens natis primoque fruentibus ævo,
 Aut quibus est tenue infirmâ compagine robur
 Parcius indulgere velim, quàm pluscula si sint
 Tempora, & in vegeto non desint corpore vires,
 Nec tibi quoque die lactandi certa puelli
 Tempora præscribo: ipsa sibi Natura magistra est,
 Hanc sequere, & quoties queruli vagitibus oris
 Poscet opem miser, huic fer opem haud invita roganti.
 Nec pigeat strophio toties nudare soluto
 Rorantes mammas, & te præbere bibendam.

Non illum non usque tuo sola ubere pascas,
 Adveniet tempus, nec te mora longa manebit,
 Postquàm Luna suum bis quarta impleverit orbem,

Cùm

Cùm primi incipient crescenti emergere dentes,
 Qui sólidas adhibere epulas, lactique subinde
 Parcere, & alternis pastum variare monebunt :

Hic autem gravibus multúmque valentibus uti
 Nolo cibis, molli stomacho ne fortè tumultum
 Commoveas, largo neu plenæ sanguine venæ
 Spirituum occludant aditus, & corpora turbent.

Illa etiam suavi quæ sunt jucunda sapore
 Sæpe nocent, blandaque ipsam dulcedine fallunt
 Naturam, grati quæ tacta libidine succi
 Quàm prius acceptam stomachus confecerit escam
 Arripit hanc avidè & venas partitur in omnes.

Quid quod & in-bilem facilè se dulcia vertunt
 Et varios generant vermes, nisi justus eorum
 Sit modus? at fervare modum mortalia nunquam
 Ingenia, aut justum quid sit perpendere norunt.
 Cúmque ferè tales cupidissimus appetat infans
 Ore dapes, tenera his ultro corpuscula replent.

Illum ego mutati sub primula tempora victûs
 Laudo cibum ante omnes, lacti quem noveris ipsi
 Perfimilem; neque enim subitò quæcunque novantur
 Usque adeo sunt tuta, nisi his assuescere disces
 Arte aliquâ, & mediis paulatim extrema petantur.
 Hinc usum & liquidi commendant juris, & ipso
 Panem e jure probant, mollémque ante omnia pultem,
 Sedula quem nutrix dilutâ lacte farinâ
 Condit, & igne coquit, summóque subinde calentem
 Attollit digito, & tepidâ flans temperat aurâ,

Ut

34 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Ut patulo cupidi mox ingerat ore puelli.

Nec minus in tenues panem distringere micas
Sæpe solent, pinguique aliquo seu jure placebit,
Seu lacte, aut oleo Græcæ nucis, aut butyro
Incoquere, & teneris epulandum inferre labellis:
Dum parvæ incipiant paulatim accedere vires,
Et solidæ carnis profit vescentibus usus:
Quam nitido minuens cultello in frustra secabis
Tenuia, gingivæque operam præbebis inermi,

Nunc ergo e geminis deducto fonte corymbis,
Nunc quæsito aliunde cibo saturabis alumnum.
Cúmque tibi duplex pascendi copia largè
Suppetat, huic succurre lubens alimenta petenti,
Dummodo fallaci non decipiare querelâ:
Sæpè etenim non ipsa fitis, non ardor edendi,
Sed lacrymas crudis ægri movere dolores.
Ah ne pascendi teneat te tanta cupido,
Intempestivis oneres ut debile corpus
Importuna cibus, & quod rerum optima nutritrix
Crescentis vitæ Natura paravit ad usus,
Perniciem in summam, & vitæ discrimina vertas,
Hinc etenim ingrati vomitus, & cætera secum
Quæ gravis apportat satias incommoda surgunt.

Ergo vide quanto a pastu jam tempore distes,
Num tumeat duro distentus pondere venter,
Crudus an albiduli saccati appareat humor,
Quæ tibi si comperta, licet puerilis ad aures
Usque sonet clamor, tamen hunc fuge pascere porro

Donec

Donec confectas penitus deprnderis escas.

Nec nulla interea est moderati gratia fletûs:

Purgat enim in cerebro si quid grave si quid aquosum est,

Dûmque animam pulmo pueri distentus anhelat,

Pectora dilatat clamor, vivûmque calorem

Incendit stomacho, studiûmque irritat edendi.

Ne tamen & nimio tenerum conamine corpus

Rumpat, & affectus animi jam sentiat ægros,

Illum demulce oblectans, placidûmque soporem

Concilia, motis ad blandula carmina cunis.

Tu verò gravis interea fuge damna veterni,

Tu fuge torporem, neque dulci fide veneno.

Scilicet hoc omni jam tum ratione cavendum est.

Parvula ne multo membra ex humore laborent.

Hinc ut mane novo fugit sopor, humida laudant

Balnea, nec tantum his abigunt a corpore sordes,

Imbecilla quibus temere sese inquinat ætas,

Sed tenerum exercent corpus, dum creverit infans,

Et sua jam pedibus certis vestigia figat.

Nec minus inde agita, sublatâque, mollibus ulnis

Interdum exerce leni corpuscula motu.

Multa hilari simul ore jocans: neque clausa reconde

Usque domi in latebris, sed apertas defer in auras,

Dum nullæ sudo nebulæ, dum purior æther,

Et nitidum lenes ludunt per inane Favoni:

Ut cælo & variâ gavissus imagine rerum

Affuescat luci puer, Authorémque, potentem,

Quà potis admirans, primis agnoscat ab annis.

Verum

36 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Verum age, ne te ullâ non doctam parte relinquam,
 Dicendum & noto lactantis ab ubere matris
 Tempore quo potius divellere fas sit alumnum.
 Nulla quidem incertæ præscribi regula vitæ
 Certa potest, ita Sors mutabilis omnia versat,
 Spēsque hominum dubias, & inania pectora ludit.
 Quod si sponte meâ Dii me componere curas
 Forte sinant, fœdâ neque victa libidine nutrix
 Intempestivi turgescat pondere fœtus,
 Funere nec propero, nec obortis languida morbis
 Deficiat, sanè tenerum non ante puellum
 Ablactem, gremio altricis non antè revellam.
 Quàm sua bis vertens vestigia fecerit annus.
 Tunc etenim paulò jam firmior incipit ætas,
 Tunc opus innatos nutrire valentiùs ignes,
 Et potiore cibo lactis mutare liquorem.

Ah quantos animi, quantos & corporis æstus
 Parve feres! quanto gemitu cœlum omne replebis,
 Flebilis, ereptos cùm suspirabis amores!
 Non aliter vinc'lo fociata puella jugali,
 Publica fortè virum si res in bella vocavit
 Longinqua invitum, & cupidis divulgat ab ulnis,
 Amissæ desiderio dulcedinis ægra
 Mœstóque absentis miserè deperdita luctu,
 Liquitur in lacrymas, & quæstib' omnia complet.

Disce pati, puer: ætherias hâc lege sub auras
 Nascitur infelix hominum genus, ut mala semper
 Dura ferat, tristēsque in luctibus exigit annos.

Atque

Atque hoc (si memor es) jam tum te fata monebant,
Cum fessam exonerans decimo sub mense parentem
Signasti querulis primos vagitibus ortus.

Ergo modum ut possint venturo afferre dolori,
Se remonent oculis ac rarius ubera promunt,
Atque sui altrices paulatim olivia præbent.
Sæpe etiam ingrato contingunt felle papillas,
Tristis ut a suctu sitientem avertat amaror:
Jamque alios adhibent potus, & lacte remoto
Prospiciunt aliunde, suus ne deserat humor
Corpora: nec verò me judice mollibus annis
Convenit igniti penetrabile nectar Iacchi.
Sed puræ potius lymphæ liquor, inde receptæ
Mollefcunt epulæ stomacho, seseque resolvant,
In gracilesque fluant nullo discrimine venas.

Nec mora jam vegetum cernes adolefcere corpus,
Jam signabit humum pedibus, jam reddere voces,
Téque duce incipiet tum res, tum nomina rerum
Discere, & ipse suas depromere pectore curas.

At quoniam ex affectu animi mortalia pendent
Corpora, te si tangit honos crescentis alumni,
Divinum imprimis animum rege, nec sine porro
Delabi in vitium, verget quo debilis ætas.
Quin magis ipso usu Naturæ ut semina vincas,
Lentum urge, tristem exhilara, moderare calentem,
Blandiciis non vi, ne dum contraria vertis
In studia invitum, simul ægra in tædia pellas.

38 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Atque equidem egregiis ni Mars ferus obstrepat orsis,
 Et vetet inceptos longè producere cantus,
 Non erat hîc vati ratio solius habendæ
 Corporis, at rectos etiam componere mores,
 Et meliorem hominis partem curare decebat.
 Hoc meus hortatu jamdudum exposcit amico
 Ille fui flos ævi, heroum e semine cretus,
 Scaliger, unanimi mecum quem fœdere junxit
 Ipsa olim virtus, teneris utrique sub annis
 Culta diu, & nullâ gaudentes fraude Camænæ.

Scilicet & tempus veniet cùm talia dicam,
 Si modò grata meis aliquis Deus ocia rebus
 Afferet, & faciles venient ad vota sorores,
 Quæ me Pierio infantem lavere liquore,
 Nec dum adedò tentatum ulli, fœcunda tot inter
 Ingenia, & summos aluit quos Gallia vates,
 Promisere mihi integrâ de fronde coronam.
 Vix tamen interea quicquam sum grandius ausus.
 Equis enim esse suæ potuisset spontis iniquo
 Tempore civilis gravia inter tædia belli?

Quippe simul folio infelix successit avito
 CAROLUS, & fletu præfago regia tinxit
 Sceptra puer, regni auspiciis lugubribus usus,
 Ilicet infernis tritissima venit ab antris
 Tisiphone, & cæco turbavit cuncta tumultu.
 Cujus pars nonnulla fui, sic dura ferebat
 Tempestas, rerûmque vices, Phœbique remissus

Ardor

Ardor, & in pretio quæ tunc erat altera laurus,
 O quantum ætatis damna inter talia, quantum
 Ingenii nobis periit! dum incerta sequentes
 Irrita nunc palpant fugitivæ fœdera pacis,
 Nunc infesta premunt redivivi tempora belli.
 Sic hyeme in mediâ, dubii sic languida solis
 Lumina fortè micant, minimo vix tempore durat
 Fulgor, & incerto redeunt sua nubila cœlo.

Quid quod & illum, animæ pars qui dulcissima nostræ
 Nuper erat, quem ipsis oculis, ipsoque ferebam
 Pectore, qui me oculis unum, qui mente ferebat,
 Flore ævi in medio (proh Jupiter) impia bella
 Damonem rapuere? meas, carissime Damon,
 Tecum delicias, mea tecum tota tulisti,
 Gaudia, nec nostrum sine Te jam vivere vita est.
 Aspicias ut desiderio turbatus inani
 Languida membra traham, festinatósque molestæ
 Ante diem incipiant canos accersere curæ?
 Illa etiam quam Tu quondam laudare solebas
 Muta filet chelys aut querulis si forte quid audet
 Carminibus, solum tua tristia fata retractat
 Illacrymans, neque sanguinei discordia Martis
 Prœlia sic illam, tua quantum funera turbant.
 Qualis ubi amissos caræ telluris honores
 Imbribus hibernis deflevit nubilus æther,
 Si quis in aprico fervetur flosculus horto,
 Qui nondum infestas hyemes & frigora sensit,

40 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Illum omnes fixis unum admirantur ocellis
 Lucentem, exactique subit nova veris imago:
 Sic inter fœda impuri contagia sec'li
 Castum illibatæ servans probitatis amorem,
 Antiquum niveis renovabis moribus ævum.
 Cùmque tibi summos apud esset maxima Reges
 Gratia, tu carum interea fidùmque sodalem
 Ornabas bonus, & fortunæ in parte locabas.

Auspice te a rebus quæ mens aliena gerendis
 Aoniâ longùm defederat abdita sylvâ,
 Utilis ipsa suo gaudet nunc munere fungi.
 Hinc aded me nec natalis linquere terræ
 Dulce solum, & tenues mecum advektare penates
 Piætavium, huc quando me publica cura vocabat,
 Nec stabilem electo piguit lare figere sedem.

Parce tamen desiderio suavissima, parce
 Juliadum tellus (patrius nam Te quoque nostri
 Tangit amor) faxo nobis te prima dedisse,
 Nunquam ut pæniteat jucundæ exordia lucis.
 Te licet insigni popularis honore Macrinus
 Ornarit pridem, Æoliâ notissimus ille
 Arte Senex, Latiae qui per vestigia gentis
 Primus iit, lyricique fuit laus altera plectri:
 Non tamen e nostro nullum tibi carmine nomen
 Spero fore, auspiciis superis: mea stamina tantùm
 Lanificæ ante diem parcant abrumpere Parcæ.
 Jámque (sed haud illi sum credulus) inclyta vatem

Gallia

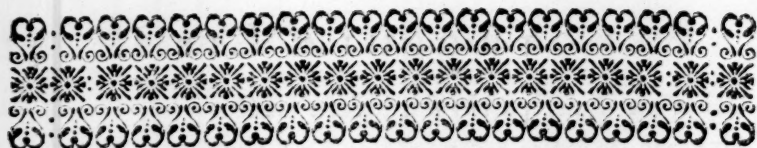
PÆDOTROPHIÆ LIB. II. 41

Gallia me dicit, patrio seu ludere tractu.
Sive per Ausoniæ campos libet ire Camænæ.
Tu modo (nam famæ jus te penes omne perennis)
Grata fave mihi Posteritas, quémque auspice Phæbo
Non sine felici tibi mandant omine Musæ,
Accipe mansurum ventura in sæcula vatem.

Finis Libri Secundi

Sce-

Scævolæ Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

LIBER TERTIUS.

INC ego quæ dubiæ jam primo a
limine vitæ
Debilia infantum subeant corpuscula
pestes,
(Quandoquidem hæc nostræ superat
pars ultima curæ)

Expeditam, & teneris quæ sit medecina docebo.
Pauca tamen sequar, ignotum ne forte per æquor
Longius errantem externo sub fidere nautam;
Infâni abripiant Euri, pellântque latenteis
Incertum in scopulos, & vasto gurgite mergant.

Tu mihi sive Deli materna cacumina servas
Sive iterum humanæ correptus imagine formæ
Demulces querulâ Peneiâ litora cannâ,
Huc Pater o Thymbræ (tuas hic pandimus artes,

Ipsa

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 43

Ipsa parens medicas Tibi Tellus educat herbas,
Te tristes fugiunt morbi, tibi semper adhæret
Fida Valetudo comes, & jucunda Voluptas)
Huc ades, ignarúmque viæ ne deferere vatem,
O Pater, audentémque animis atque alta petentem
Dirrige, neu pigeat toties in vota vocari.

Ecce mihi assurgunt passim applaudúntque canenti
Matres atque viri, quorum pia pectora tangit
Prolis amor, quernáque intexunt fronde coronam
Servanti cives, & funera acerba moranti.
Ne desint, patriæ exhaustæ qui publica damna
Informésque olim possint sarcire ruinas,
Impia quos rabies & civicus eddidit ensis:
Dum fas atque nefas vertère insána potentum
Diffidia, & cæcos populo injecere furores,
Quorum si nullus modus est, nostrúmque cruorem
Mars avidè sitit, & Gallorum evertere Gentem
Immeritam parat, ac civili exscindere ferro,
Quid tandem juvet has pueris impendere curas,
Et velut ad cædem innocuas servare bidentes?
Scilicet ut matura viros ubi fecerit ætas,
Mutua in arma ruant morituri, & sanguine fuso
Sufficiant belli furiis & pabula præbent!
At certè meliora manent nos fata, neque augur
Fallor ego, & lætum video mox affore tempus,
Cum fessis redeat pax optatissima Gallis,
Auréaque exurgant HENRICO Principe sec'la:
Quem cælo nobis Juvenem Pater ipse Deorum

Misit

44 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Misit, ut afflictiis veniat succurrere rebus.

Nos igitur magnis quo jam processimus ausis
Inceptum pergamus iter, gratumque laborem.

Hei mihi quam variae circumstant me undique pestes?
Non fecus ac vastis Libyæ torrentis in oris,
Bagrada quâ steriles findit sinuosus arenas,
Olim ut fortè viam deserto in litore carpsit
Venator Numida, aut saltus se immisit in altos,
Mille illi occurrunt facies & mille ferarum
Agmina, nunc torvis oculis leo, nunc fera tigris
Emicat hinc pardus celer, hinc ardentia pictus
Ferga draco, & multus non uno e semine serpens,
Ille animi dubius partes se vertit in omnes
Nec bene scit tanto numero, quod denique primum
Aut petat, aut caveat monstrum, perterritus hæret.
Sic mihi morborum subeunt examina mille,
Nec quæ prima meis, quæ debeat ultima telis
Præda peti certum est: dubio mens fluctuat æstu.
Atque equidem sine lege; ut apes quæ proxima libant
Rura vagæ, mihi sic morborum ut quisque canenti
Se forte obtulerit (quid enim est incertius illis?)
Hunc referam, nullusque mihi servabitur ordo.

Jamque adeo ne te per longa exorsa moremur,
Sæpe recens natis mediâ qui abscinditur alvò
Omphalus, acceptæ jucunda exordia lucis
Turbat, & haud unum accersit per membra dolorem.
Sive recens vulnus, seu non servata ligandi
Vulneris apta satis ratio pressum arctius urit:

Seu

Seu queruli fletus, aut tussis anhela fatigat,
 Infirmumque agitât crebro luctamine corpus.
 Unde fit humorum partem concursus ad illam,
 Quæ dolet, atque ipsum testata rubore dolorem
 Tota tumet, rapidoque ardens incenditur æstu.
 Quandoquidem duce Naturâ velut agmine factô
 Spiritus huc sanguisque ruunt, affectaque membra
 Pro se quisque juvare, malumque evincere certant,
 Copia tum verò ipsa nocet, dum vulnera circum
 Fervet, & insanos movet importuna tumultus.

Sæpe etiam, clauso quoniam dum ventre lateret
 Captivus puer, hâc humorum parte solebat
 Reddere, in id porrò insistit, Naturaque moris
 Nondum oblita sui, quo cæpit tramite pergit.
 Hinc autem tumido inflatu distenditur æger
 Omphalus, & vitreâ turget pellucidus undâ.
 Quid quod & hinc aliquis læsit si fortè tenellum
 Casus, ut humanis incommoda plurima rebus
 Eveniunt, totâ plerumque his eminet alvô
 Prociduus, tenerumque infesto pondere corpus
 Affligit miserè, & tanquam gravis hernia vexat?

Has ergo ut valeant ægris avertere curas,
 Florentem medici Nardum, cui Celtica nomen
 Tundere præcipiunt, & factô pulvere miscent
 Resinæ, Terebinthe, tuæ, intritasque liquenti
 Græcæ oleo nucis excipiunt, cui dulcis in ore
 Sit sapor & leni demulcent unguine vulnus.
 Inde etiam teneb flammis graveolentibus urunt

46 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Panniculos, cinerémque legunt, & amara lupini
Semina, quæ ut rubro diluta fuere Lyæo,
His bibulos saturant stupas, adhibéntque dolenti.

Nec minus & linguæ imprimis tibi sedula habenda
Est ratio, quando haud aliud præstantius ullum
Concessere hominum generi pia numina munus.
Adde quod in magno hæc pueris lactentibus usu
Esse solet, niveos dum fugit ab ubere rores,
Quam si qua impediunt, curvóque volumine torquent
Implicitam, & rigido cohibent retinacula nexu,
Non satis officio est, frustráque tumentia captat
Ubera, nec præsens potis hinc educere nectar:
Unde siti perit in mediis, seu Tantalus, undis
Infelix puer, & jejuno corpore languet.
Has ergo, si quæ fuerint, abstergere tricas
Expedi, & curtos quam primum exsolvere nodos,
Sive tibi hoc habili Chirurgus forcipe præstet,
Mollitèr excidens, sive obstetricis acuto
Ungue manus, modò quisquis erit qui talia curet,
Vicinas linguæ caveat contingere venas.

Illa etiam haud temere fecit cui Ranula nomen
Barbarus (instar enim ranæ est si exemeris artus)
Pernicies longè teterrima, quando sub ipsâ
Exoritur linguâ calidóque exæstuat ardens
Igne tumor, nimiâ mortem qui mole minatur
Interdum, parvóque animam præcludit alumno.

Cui simile id morbi est, cùm sævâ ardentia flammâ
Gingivâ sæpe in molli tubercula crescunt,

Pér-

Pérque genas collúmque, & tota subinde per ora,
 Purpureum latè spargunt incensa tuborem,
 Et faciunt febres & membra doloribus angunt.

Nec multùm his adèò differre videtur & illa,
 Quæ pueri fauces gravis inflammatio vexat
 Nonnunquam, paribúsq; solet se prodere signis,
 Quæ teneræ linguæ penitus radicibus hærent
 Exiguæ glandes, veteres dixere Latini
 Tonfillas, & ab his sua morbus nomina sumpfit.

Quæ mala corrupto cùm fermè a sanguine manent,
 Ipse autem impuri damnofo lactis ab haustu
 Accipiat sanguis vitium, quod acuta redundet
 Bilis & inde acri scateant falsugine venæ.
 Hæ tibi præcipuè partes, tibi sedula nutrix
 Hoc incumbet onus, proprio de fonte venena
 Exigere, & prævi noxam depellere lactis.
 Quare age, quæ pueri teneros depascitur artus,
 Visceribus finge ipsa tuis hanc gliscere febrem,
 Nec pigeat tanquam ægrotum curare libenter
 Corpus, & hinc dulcem pupo instillare salutem.

Ille autem rapidæ dum sæva incendia febris
 Mitescant, bibat Idaliis fragrantia sylvis
 Citria, quem mittunt aut Punica mala liquorem:
 Si prius Eoæ succis medicabere cannæ
 Incoctum, & purâ miscebis largius undâ
 Tum blando violarum oleo, quod ab igne tepescat.
 Collum ipsum lævésque genas, & mollia inunge
 Tempora, & exiguas infunde dolentis in aures

48 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Ejusdem pauxillum olei, quâ parte laborat
Præcipuè, ardentemque agro jácit ore ruborem,
Nec minus interea reddunt quam trita farinam
Hordea, præcipiam candentis flumine lactis
Incoquere, & totum emplastris obvolvere mentum.

Fors etiam graviora dabunt hæc tædia curæ,
Cum suppuratis abscessibus acria fient
Ulcera quæ toto serpent infesta palato,
Depascéntque ipsas rabidâ prurigine fauces:
Tu nisi letiferi properas extinguere morbi
Semina, gliscentemque altè compescere labem.
Quanquam alia esse potest hujus quoque pestis origo,
Lac ipsum, & aliquâ quod contigit esse serosum
Parte sui, & crebro gingivam erodere fluxu,
Aut vitium capere in stomacho, se plurimus unde
Attollit vapor & puerilia fumidus urit
Oscula, nec modus est unus ratioque medendi:
Multa adeò humanæ reperit solertia mentis.
Nulla tamen potior moderatâ cura diætâ
Hæc tu corrige lac vitiosum, nec minus inde est.
Vel violis melle intritis vel Orontide Myrrhâ,
Et Gallâ tenui, & Nabathæi cortice thuris,
Vince ulcus dirum, & serpentina siste venena.

Atque hæc præcipuè pueros discrimina tangunt
Omnia, quo teneris erumpunt tempore dentes
Dum sibi videns ipse viam molitur, & acri
Humore, ut terebra, gingivis mollibus instat
Improbis, & punctu assiduo retinacula frangit,

Σαυόφ.

Sævóſque interea toto movet ore dolores.¹

Quæ tamen immitis tanta inclementia cœli eſt?
 Siccine quod vitam foveant, ſtomachoque miniſtrent
 Confectas epulas alimentáque mollia dentes,
 Inde fit hos tanti ut cæleſtia numina vendant?
 Ille quidem fluido querulus puer admovet ori
 Exiles digitos, & quâ pote ſe juvat ipſum.
 Tu tamen hanc melior niſi juveris ipſa laborem
 Nullus erit. Sed enim digitos prius illine molli
 Vel cerebro leporis, Siculæ vel roribus Hyblæ.
 Tum leni humorum affrictu, ſenſim elice, donec
 Præviuſ exierit, factóque foramine demum
 Dens novuſ emergat, pérque ora rubentia candens
 Emicet, ut rubris incluſum forte corallis
 Candet ebur, facili arte manuſ quod Dædala raſit.
 Quod ſi incrudeſcat porro dolor, ablue ſummum
 Rore caput tepido, aſpergens, liquidíſque roſarum
 Imbribuſ, ac niveâ totum ſuper intege lanâ.

Et tamen ipſa ſuo niſi munere fungitur alvuſ
 Nil agiſ, infano dabit incrementa dolori.
 Dura igitur quotieſ fuerit, ſolvenda liquentiſ
 Mellis ope. hoc adeo multoſ conducit ad uſuſ
 Egregiuſ inventum, quod amico ex æthere fluxit,
 Sive id jejuno libaverit ore puelluſ,
 Seu balani in formam poſtico exceperit ano.
 Vel ſi divini defecit copia roriſ,
 Ipſa manu lævi nutrix fidiffima caulem,
 Betámve aut viridiſ radicem ingeſſit hibiſci.

Quod

50 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Quod tamen huic morbo proprium est, si fusior alvus
 Profluat, & gracili decedant corpore vires,
 Quò magis hanc firmes adhibenda papaveris albi
 Semina, nec desint metuentis frigora myrti
 Acceptæ Veneri baccæ, bicolórque cyperus.
 Quæ simul intrita, & lactis diluta liquore
 Parva salutifero recreabunt corpora potu.

Sin dira excruciant ipsum quoque tormina ventrem,
 Et velut infesto vellunt præcordia morfu,
 Juverit imprimis calidâ qui foverit undâ,
 Quisque oleo anthemidis simul aut fragrantis anethi
 Unxerit, aut veteri quod ab igne cale scat olivo.
 Nam cutis hinc raræ per aperta foramina transit
 Paulatim insinuans calor, & collecta sub ipsis
 Frigora visceribus pellit, ventósque latenteis
 Dissipat, & morbi causas & crimina tollit.

Quid tibi nunc simili notos discrimine vermes
 Persequar, invisos vermes genus acre veneni
 Imbecilla feris qui morfibùs ilia pungunt?
 Namque malâ ingluvie lactis cum largiùs hausti
 Putrescunt, latices crudâmq; quod exit in alvum
 Visceribus mucosum hæret, pellique recusât:
 Tunc prudens Natura suas se vertit ad artes,
 Quòdque abigi non posse videt, absumere porrò
 Id satagit, variósque ideo de sordibus istis
 Lumbricos creat, interno qui viscere serpunt,
 Materiâmq; unde est illis genitalis origo,
 Depopulant ipsi, & cognata alimenta capeffunt.

Ceu

Ceu quibus est ortus foliis depascitur illa
 Vere novo celer & variis spectabilis alis
 Papilio, damnûmque datâ pro luce rependit.
 Verum ubi pestis edax jam parte voravit ab omni
 Quicquid erat, si forte dapes & pabula defint,
 Huc illuc se agit impatiens, vacuîsque latebris
 Errat & infesto morfu in præcordia sævit.
 Signa patent manifesta mali, nam fâtor in ore est
 Plurimus, interdûmque animi vis ægra fatiscit.
 Dormitat puer, & tremulis connivet ocellis,
 Nec faciles carpit somnos; temerêque sopore
 In medio tremit exiliens, quatit arida tussis
 Pulmonem, & nares prurigo molesta fatigat.

Quare age dede neci, aut quâvis ratione latentem
 Pelle foras hostem: fugiet modò si quid amari
 Porrigis, imprimisque illud quod nomine vermes
 Signavere suo semen, seu mitia poma,
 Seu pultem, aut alias hoc pulvere sparseris escas.
 Felle etiam tauri pallens conjunge cuminum,
 Et leni summum emplastro super intege ventrem:
 Pernicies hinc certa feræ: nam cætera mitto
 Plurima quæ prisci variè sanxere medentes.

Ecquid enim numeris includere singula coner,
 Materiâ cum multiplici mihi carminis ordo
 Crescat, & exacto subeat labor usque labori?
 Non mihi si centum dederint in carmina linguas,
 Centum ora Aonides, mala dicere singula possim,
 Quæcunque humanam vexant infesta quietem

52 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Certatim insidiasque parant, lethumque minantur.
 Hinc tristes vomitus, hinc exilit aspera tussis,
 Hinc parvas animas quæ nigra insomnia terrent,
 Hinc vigil irrequies placidos quæ carpere somnos
 Non finit, illa equidem ex uno manantia fonte
 Omnia, cum nimio se lacte ingurgitat infans,
 Nec pote in exiguo stomacho vis tanta teneri,
 Aut certè negat illa coqui crudumque fatigat,
 Plurimus unde vapor levibus sursum evolat umbris
 Turbidus, & vanâ deludit imagine mentem,
 Qui, quoniam molli vis est innata, cerebro
 Frigida, densatur liquidumque coactus in imbrem
 (Non secus ac pluvio concreta ex aëre nubes)
 Labitur, & fluidâ teneras uligine fauces
 Radit, & irritat quatientem pectora tussim.
 Hanc ergo reprime ingluviem, sedabitur omnis
 Actutum dolor, & morbi mala semina cedent.

Quid loquar & mollis plerumque ut procidat anus
 Proluvie ventris nimiâ, cum proximus illi
 Musculus humescit jam laxior, & sua porro
 Munia obire negat, sursumque levare cadentem?
 Tu modò quæ possint adstringere plurima misce,
 Pelle reluctantem licet, egressumque minantem
 Decoctisque fove: sed & hunc ante omnia lævi
 Pelle manu insinuans, atque in sua claustra reconde.

Nec referam fædos qui tempore lactis achores
 Per teneri caput erumpunt, faciémque puelli,
 Et sanie taboque fluunt squalentiæque ora

Pin.

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 53

Pinguibus obducunt crustis, locaque omnia complent.

Quippe & sponte suâ cedunt ultróque facessunt:

Et si non cedant aliquis tamen usus in illis,

Cùm cerebri educant sordes & corpora purgent.

Verum illas dicam papulas, quæ corpore toto

Rumpentes rapidæ faciunt incendia febris

Interea, niveósque artus infantis & ora

Deturpant, & longa sui vestigia linqunt:

Sive cuti emineant summâ, morbique per omnem

Decursum ardentes rutilo velut igne corruscent:

Seu gelidi humoris lento torpore gravatæ

Subsident, primo quæque ante rubebat in ortu

Pustula paulatim albescat, latèque vagata

Definat in densas maturo tempore crustas.

Nam geminæ morbi (quanquam discrimine parvo)

Sunt species, uno quas Exanthemata dixit

Nomine Pœoniis fœcunda nepotibus Hellas.

Causa mali impuro ferventes sanguine venæ

Menstrua quem materna, puer dum ventre lateret,

Infecere, lûisque bibens hinc semina traxit

Paruulus, aut has proluvies in carcere fædo

Accepit bibulis membris, servátque veneni

Reliquias, Natura suo quas tempore pellit.

Ac veluti totis olim fumantia cellis

Fervescunt nova vina, cadísque erumpere certant,

Dum quas contraxit spumans vindemia sordes

Eruçtet, purique fluant e vase liquores:

Non aliter novus ingenti luctamine sanguis

H

Æstuat.

54 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Æstuat, immundum humorem dum ejetet in auras,
Et penitus toto purum se corpore fundat.

Nec defunt alias alii qui quærere causas
Malint : quicquid erit, certè gravis imminet inde
Pernicies puero, neque pestis acerbior ulla est.
Heu quoties fletu arguto nutricis amicam
Poscet opem! non lactis amor, non cura epulandæ
Pultis erit, nulli venient in membra sopores.
Ipsa diu ad cunas miserè dejecta jacebis
Rorantes oculos, & tundes pectora planctu.
Persusósque rosis illos, adeoque nitentes,
Tu quibus ante avidis figebas oscula labris
Obscænos fluido miraberis ulcere vultus,
Nec dicenda loquere. Sed hoc non questibus istis
Tempus eget, quærenda via est, quâ tristitia cedant
Vulnera, letiferique mali contagia sistas.

Continuò incensos avertere profuit æstus
Porrectis gelidæ rivis, quæ frigeret intus
Viscera, sed primo vix id contingat ab haustu.
Ergo redintegrant lymphas, vomitûque frequenti
Efficiunt, ne forte novo non usque liquori
Sit locus, & potu repetito incendia sedent.
Additur & victûs ratio : nam dulcia vitant,
Fructûsque immodico quicunque humore putrescunt.
Tum Syrio rore, aut casîa medicata propinant
Pocula, quæ invalidi nutrix vice sumat alumni.

Si tamen haud ideo tetri vis improba morbi
Cessat, & ardentem nequicquam extinguere febrem

Niteris,

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 55

Niteris, indomitóque luis pugnare furori:
 Cede malo, puerúmque semel quod ferre necesse est, 1
 Ferre jube, tantùm hoc moneo ne publicus error
 Te teneat, qui non fallit muliebria tantùm
 Pectora, verum ipsos etiam plerumque medentes.
 Omnia dum faciunt ut quantumcunque veneni
 Intus inest penitus se in apertas proferat auras.
 Quippe adeò plena ingentis resilla peric'li,
 Erumpat ne vi nimia, nec in extera tantùm
 Sæviat effusæ largissima copia pestis:
 Verum ipsas etiam numero vulnere fauces
 Occupet, obsessæque animæ spiracula claudat.
 Ille mihi (ah! memini) nuper malus error acerbo
 Funere quadrimum Carolum, trimámque Dianam
 Abstulit, & gemino spoliavit honore penates.
 Dii, si quæ est pietas, & vatum cura sacrorum,
 Cætera vos servate tori suavissima nostri
 Pignora, & invisam teneris avertite labem.
 Quæ si quando tamen caros invaserit artus
 (Hoc ætas ferat, & non subsit causa timendi
 Ne loca jam erumpens revocetur ad intima virus)
 Ausim equidem ægroti salientem incidere venam,
 Humorisque aliò nonnullam avertere partem.

Ne tamen interea restet quod sanguine in ipso
 Corrupti non ejiciat Natura, juvanda est
 Auxiliis, terra alma sinu quæ divite promet
 Plurima, téque adeò ante omnes quæ nomen ab ulmo
 Herba capis, veterum priscis ignota parentùm

56 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Temporibus, nostri decus & nova gloria fec'it.
 Infita quippe tuo vis admiranda liquori
 Sudorem elicere immundum, fœdâmq; soluto
 Corpore contagem aërias educere in oras.

Dum porro incipient hîc passim emergere & illic
 Florentes papulæ, vigili tunc mente cavendum est
 Ne fortè aut oculos narésve, aut tenuia puppi
 Guttura, pulmonésque, aut intima viscera tangant.
 Has etenim in partes etiam teterrima fœvit
 Pernicies, damnúmque ægris lethúmque minatur.
 Turgidulos ideo conspergunt luminis orbes
 Sive rosæ, nivei seu puro flumine lactis,
 Quod leviter pressô jaculatur ab ubere nutrix,
 Coryciôve croco vultus & lumina tingunt.
 Sed neque tutandis oculis non utilis humor
 Punicus, illæsum qui servat & ipse palatum,
 Ore puer molli si grana rubentia carpat,
 Mansorúmque avido detergat guttura succo.
 At nares fovet acris odor porrectus aceti,
 Pulmonémque juvant qui Barbaricæ Tragachantæ
 Somniferum miscent tenui cum lente papaver,
 Et recreant fessos confecto eclegmate folles.
 Nec minus ipsius decoctæ uligine lentis
 Lævia ab inviso defenderis ilia morbo,
 Qui postquam exeruit sese, multâque replevit
 Labe cutem, & turpes papulis graveolentib' artus,
 Carpe manu actutum violas, quibus adde virentem
 Anthemidem, & faciles malvas & furfura misce :

Omnia

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 57

Omnia quæ postquam tepidis incoxeris undis,
Turpia membra fove, & totum super ablue corpus.

Jamque o parce puer lacrimis, parce optima Mater,
Tempus adest, mora nulla, mali cum victa facéssat
Eflera vis tandem, & decedat corpore languor.
Aspicias ut matura suo se tempore prodant
Ulcerâ paulatim ejecto manantia tabo?
Si qua tamen rumpi durâ cute forte recusent,
Aureolâ sodiamus acu, saniémque latentem
Ducamus, dum tota fluat, dum nullus abundet
Humor, & horridulis arefcant vulnera, crustis.
Quas ubi purpureâque rosâ myrtóque virenti
Foveris, atque oleo cerusæ illeveris omnes,
Illicet has toto de corpore sentiet infans
Effluere, & toto sparsas horrescere lecto.
Sic ubi jam reducis brumæ novus horror adussit
Humoris vacuas frondes, arentia passim
Labuntur folia arboribus, nudâsque relinquunt.

Postremò (nec enim labor aspernandus & ille est)
Plurima deformi ne restet in ore cicatrix,
Tu quem turgidulo in vitro si coxeris olim
Lilia, florentesvé fabæ, cannævê palustris,
Aut salicis lentæ serpentes humida circum
Litora radices extillavere liquorem
Quære tibi: Sed & illum adhibent quem assata capellæ,
Lanigeræ aut pecudis sudaverit ungula rorem.
Nec minor & timidi leporis taurique cruori
Indita vis (dum fervet adhuc a cæde recenti)

Horridu-

58 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Horridulam lævare cutem: Tu quolibet horum
 Utere, non opis hîc tibi suppetit unius usus,
 Non hâc multa tibi defunt in parte reperta.
 Tantus amor, tanta est servandi cura decoris,
 Et meritò: Quis enim duris nisi cautibus ortus
 Divina eximiæ non laudet munera formæ?

Sed jam acti cursûs meta exoptata propinquat?
 Nunc ego te immanis gelidæquæ simillima morti
 Exequar, & summo percurram carmine labes,
 Conventus populi Romæ cui nomina fecit,
 Dixere a pueris Graii, quo cuilibet ævo
 Cùm noceat, tamen humidulos tua damna pueros
 Præcipuè exercent inceptæ a limine vitæ.
 Tu penitus toto distentis corpore nervis
 Affligis subitâ labentia membra ruinâ,
 Mentémque interea & sensus intercipis omnes.
 Ille diu jacet exanimis, altóque sepultum
 Esse putes somno, nisi quod fœdumque fluentes
 Ore vomat spumas, inclusâque murmura reddit
 Stridulus, & tremulo jactantur brachia motu.
 Sed neque perpetua est subiti violentia casûs,
 Itquæ reditque viam, & post cæca obliviam rerum
 Nube dies pulsâ redit, & sibi redditur æger.

Unde adeo morbi mirumgenus? anne quod udum
 Si quando cerebrum pituitæ viscidus humor
 Largius infarcit solito, jam non patet ulla
 Spiritibus via, qui magno molimine nixi
 Contendunt, claustrisque leves evadere certant?

Ipsa-

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 59

Ipſâque nervorum, ut ſibi quæ ſunt noxia pellat,
Concuſſu ingenti ſimul obluctatur origo?
An potius gelidi quædam latet aura veneni,
Quæ ſeſe intus agens tacitiſque meatibus errans
Progreditur furtim & ſummam pervadit ad arcem,
Ut cerebro paret inſidias, quod utique repellit
Inviſam, & ſeſe infando defendit ab ictu?
Hinc & quo tenui mage ſubtilique cerebro
Quiſque viget, magis infeſtæ penetrabilis auræ eſt.
Præſtantéſque viros hæc ſæpe ruina profudit.
Quid memorem dio Veneris de ſanguine natum
Romulidem Imperii primus qui flexit habenas?
Quid qui hominum mentes mentito nomine luſit
Vaneus Arabs, latèque Aſiam Lybiâque per omnem
Regnat adhuc mediâ mundi plus parte potitus?
Ipſe etiam noſtras olim dum carperet auras
Quàm prius Oetæis corpus mortale piaſſet
Ignibus, & patrio Deus acceſſiſſet Olympo
Ingentis Columnen Cœli, Domitórque ferarum
Alcides curâ fuit haud immunis ab iſtâ.

Fortè Cleonæo quondam e certamine Viſtor
Dum redit, atque feræ exuvias indutus oberrat,
Et quâ altæ Nemees forti vicina Phliunti
Latè ſylva viret, & quâ via nota Corynthus
Ducit, ubi gemino brevis æquore ſtringitur Iſthmos,
Illum adeo improvifa lues nil tale timentem
Fudit humi: Herois gemuit ſub pondere tellus,
Vicinumque nemus, vicinaque Litoris ora

Accepit

60 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Accepit sonitum, & vocis respondet imago.
 Ceu quondam sylvâ in mediâ, cum navis in usum
 Sive jugis, magna Ida, tuis, seu Pelio in alto
 Sternitur æratâ pinus labefacta bipenni,
 Dat sonitum latè ingentem, saltûsque remugit
 Frondeus, & rupes, & in altis rupibus antra
 Cæca sonant, resonâtque cavis e vallibus Echo.

Quem pulcra ut viridi collis de vertice vidit,
 Forte manu plenâ medicas dum colligit herbas
 Pæonis, intonsi Virgo de semine Solis
 Educta indigenas inter celeberrima Nymphas :
 Hunc miserans, (agnovit enim certissima tanti
 Signa mali) augustâmq; viri mirata figuram,
 Advolat actutum, si quâ succurrere lapso
 Sit potis, & membris inimicum avertere virus.
 Nam Pater ipse suas artes & munera Pæon
 Edocuit, Phœbo Pæon genitore creatus
 Doctrinâ ante alios medicus præstantior omnes.

Primùm igitur spumis fluitantia turpibus orâ
 Tergere linteolo molli, caput inde jacentis
 Tollere, & inserto dentes diducere ligno.
 Mox & colla, manûsque ambas, & denique diri
 Contraxit quascunque mali vis improba partes,
 Græcæ oleo nucis, in sacrà quod fortè gerebat
 Pyxide, collinere & leni componere frictu.
 Tum virides rutas, aut si quid olentius illis,
 Offerre ad patulas nares, dum noxius acri
 Pulsus odore vapor tenues exiret in auras,

Defe-

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 61

Defererétque artus & sensus red'deret ægro.
Qui postquam pariter Nympham cum luce medentem
Conspexit, pulsâ horrendæ caligine labis,
Attonitus, longo post tempore talia fatur.

O quis te Superûm nobis pulcherrima Virgo
Misit ut infandum eriperes miserata dolorem?
Dii te, quæcunque es, tali pro munere servant.
Ipse ego, si verus vitæ mihi Iupiter author,
Méque suos inter cœli quoque Regia cives
Expectat, nec vana animum præfagia fallunt,
Tempus erit tibi digna memor cum præmia reddam.
Interea ne me miserum tam fœda ruina
Percellat toties, & cæpta ingentia turbet,
Quis modus, aut quæ sit servandæ cura salutis
Dic precor, & sævæ me (nam potes) exime pesti.
Sic tua, quod meruit, longinquas fama per oras
Exeat, & fera æternùm per sæcula crescat.
O mihi quòdcunque hoc ævi traducere tecum
Si liceat, firmo inter nos & fœdere jungi,
Nulla equidem tristis formidem incommoda casûs.
Verum aliò nunc fata vocant, odiûmque Novercæ
Urget & injustos me cogit adire labores.
Sic ait, & placitâ vultus in virgine figit.

Excipit hæc; equidem Alcide (nam te tua nobis
Dicta fatis produnt, & fortis robora clavæ
Jamdudum, & cæsi exuvias agnosco leonis)
Percipio fructum ingentem, nec pœnitet hujus

62 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Me studii, si quid (quod Diique Deæque secudent)
Tantum Heroa juvo, & vitæ in discrimine seruo,
Quare age, & hæc nuper quæ me Pater esse docebat
Phœbæus Pæon, quo non præstantior alter
Vincere pallenteis morbos, & fata morari
Accipe, constantique memor sub pectore ferva.

Principio, id morbi generet cum plurimus humor,
Profuerint quæcunque calent, are scat ut inde
Causa mali, & sicco penitus de corpore cedat.
Ergo te ratio fugiet ne congrua victus,
Et quodque est udum magis adversumque calori,
Hoc fugito : Sed nec suavis te oblectet Iacchi
Copia, non largos impunè iteraveris haustus.
Nec tremulis porro labentia flumina lymphis,
Aut si quid rapidâ vertigine fertur in orbem
Te spectare velim temerè, nudâve soporem
Carpere humo, aut crassi nebulis assuescere cæli.
Nec minus interea gravium fuge quicquid odorum
Naribus ingratum est, & ab omni tristitia mente
Tædia, & immundas expelle à corpore sordes.
Neu tibi opis medicæ labor atque industria desit,
Vidistine unquam gelidæ quod fidere brumæ
Fronde novâ solet in sylvis pubescere viscum?
Hoc lege quod veteris circundet brachia quercus.
Nulla medela tibi potior, seu dulcia jungis
Cinnama, diluto & vini latice excipis albi
Confundens, pleniusque novum bibis ore liquorem.

Seu

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 63

Seu combustam hominis calvam, ramosâque cervi
Cornua comminuis, & facto pulvere misces
Adjungens Arabûm suaves ante omnia succos,
Scilicet ut nullus comedentem avertat amaror.
Tantum hæc manè, prius quam epulas & pocula carpas
Alternis jubeo te sumere, menstrua donec
Luna suum cursu exacto compleverit orbem.
Nulla mora, invisi vanescent semina morbi,
Et tecum alma salus terras comes ibit in omnes.
Tu modo grata hominum si quid benefacta merentur,
Vive memor nostri. Nec plura effata recessit.

Ille oculis sequitur fugientem, & corda recenti
Saucius aspectu tantæ meritisque puellæ,
Paulatim ardescit, pulsôque priore veneno
Longè aliud sentit tacito sub pectore vulnus.
O quoties flagrantem animum vesana libido
Incessit temerè quascûnque eat illa per oras
Velle sequi! Sed enim qui monstra domare solebat
Cætera, in id tempus domuit quoque victor Amorem.
Felix, ò nimium felix, si nullius unquam
Forma Ioles cæcis mutasset pectora flammis!

Non tamen affectu ille pio curæve pepercit:
Verùm ubi post longo jam tempore summa relatus
Astra super Divûm in numerum, suprema puellæ
Tempora vidit adesse (vident quippe omnia Divi)
Antiquos animo revocavit gratus amores,
Dilectôsq; sibi putrescere noluit artus

64 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Humanum in morem, at meliori sorte beavit.
 Nec mora, quæ fuerat formoso fœmina vultu,
 Herba fuit, formâ reliquas quæ vinceret herbas,
 Pœoniam dixere, nec ulla salubrior usquam est.
 Nam memor officii Deus, acceptæque salutis
 Indidit has vires, ut quam sanaverat herbis
 Ante luem, ipsa suo sanet nunc optima succo,
 Addidit & menti monumentum insigne favoris,
 Ut cuicumque recens felicitis pendeat herbæ
 De collo radix, tale (mirabile dictu)
 Nunquam peste cadat, voluit quod Delius ipse
 Esse ratum, gnarique observavere minores
 Hactenus, & tanti narrant miracula facti.
 Nec piguit memorare, meisque intexere chartis,
 Quando etiam ficto variarunt seria ludo
 Sæpe sacri vates, & amant figmenta Camænæ.

Hæc ego Piætonicis olim secretus in agris
 Buxiferos inter colles & confraga saxa,
 Numen ubi dabat ipse loci gratissimus horror,
 Cantabam exili quâ se vagus amne per herbas
 Clanus agit sensim & sinuoso littore serpit,
 Tempore quo veteri deductus ab Hectore sanguis
 HENRICUS, nova spes hominum nova cura Deorum,
 Gallica Sarmaticis forti conjuncta gerebat
 Sceptra manu, & creperi post cæca pericula Martis
 Optata unanimes revocabat ad otia Gallos.
 Cùmque suos sacris pius instaurasset honores,

Pos-

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 65

Poscebat prolem superos, & supplice voto
 Conjuge cum unanimi, quâ nil augustius usquam est.
 Quâsque sacras ædes, quæque indefessus adibat
 Tempa Deûm, castas & dona ferebat ad aras,
 Non hyemis, non illum æstûs cura ulla tenebat,
 (Tantus amor) non qui mediis sæpe imber in agris
 Foedabat peditem, atque iter occludebat eunti.

Vos ô, si quâ pios respectant Numina Reges,
 Cælicolæ, si quid sancti meruere labores.
 Este boni, facilémque piis date questibus aurem:
 Este boni, tandémque altam fundate beatâ
 Prole domum, & lætos natis augete parentes.
 O mihi fatalem Lachesis si differat horam,
 Dum liceat spectare diem cùm mascula proles
 Spes generis tanti superas in luminis oras
 Existat sacro ex utero, cùm Regia tota
 Personet ingenti plausu, cùm incensâ per urbes
 Undique festivis celebrentur compita flammis,
 Lætitiâque fremat Populus, spémque omine fausto
 Concipiat fore jam ut dubiæ discrimina fortis
 Nulla ferat, placidâ sed longùm in pace quiescat.
 Quódque colunt ultro per tot jam sæcula nomen
 Florentes latè Populi, quos alta Pyrene,
 Quos & magna Thetis, magnique sonantia Rheni
 Flumina, & aeris includunt montibus Alpes,
 Usque colant, servétque suum fors læta tenorem,
 Tunc neque Naturæ penetrâsse arcana latentis,

Nec

66 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Nec tantum huic operi nos impendisse laborum
Pæniteat, nostro si munere Regius Infans
Educandus erit, si non solum ista capeissent
Plebeix præcepta nurus, sed regia nutrix
Ipsa etiam colet, ac memori sub mente recondet,
Nostræque ad angustas iterabit carmina cunas.

F I N I S.

